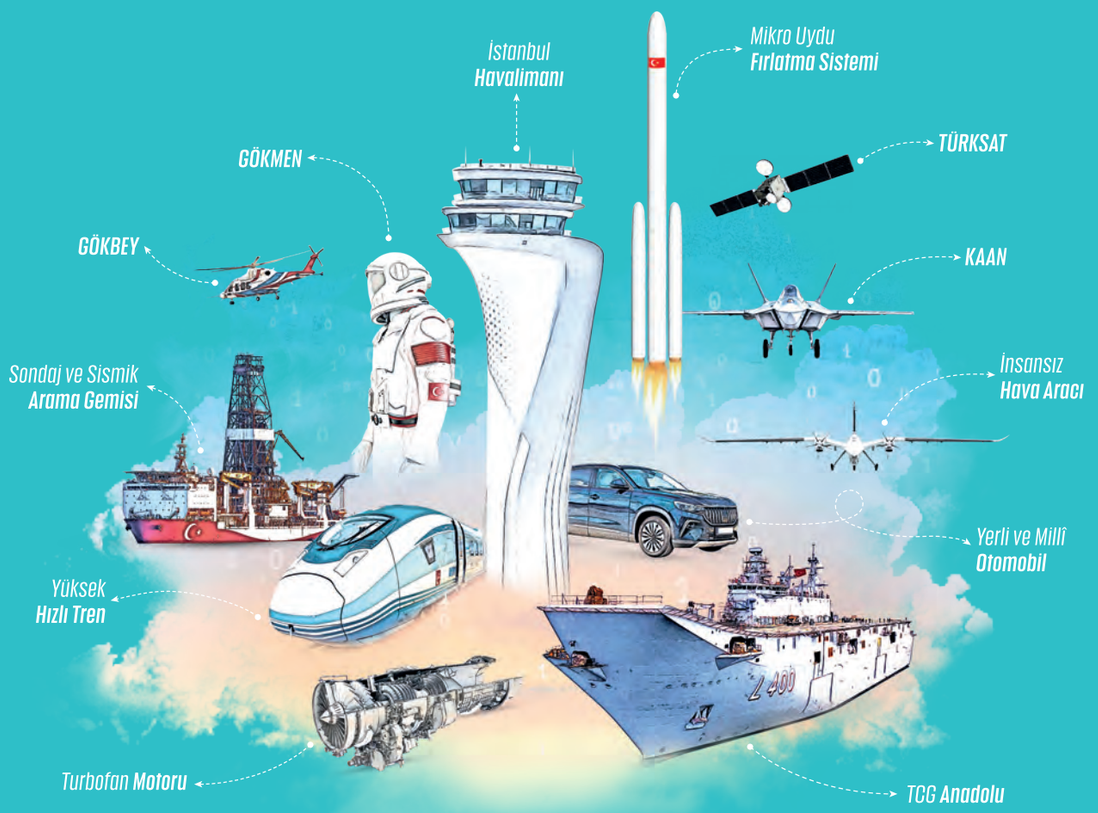
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN 978-975-11-6179-6

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

HALKLA İLİŞKİLER ALANI

MESLEKİ HUKUK

10 **DERS MATERYALİ**

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

HALKLA İLİŞKİLER ALANI

MESLEKİ HUKUK

10

Ders Materyali

YAZARLAR

Bilgen BEREKET
Kadir SAYLAN
Merve AYBEK
Nur DEMİRKOL

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 8006
DERS KİTAPLARI DİZİSİ .....: 1934

Her hakkı saklıdır ve Milli Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı	Aydın ARMAĞAN
Program Geliştirme Uzmanı	Şahinde SEVAL EZER
Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı	Tülay ENGİN
Rehberlik Uzmanı	Müge KORKUT
Görsel Tasarım Uzmanı	Nihal KUTLUAY Hüsniye Cevahir ÖZDOĞAN KURŞUN

ISBN 978-975-11-6179-6

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile
Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

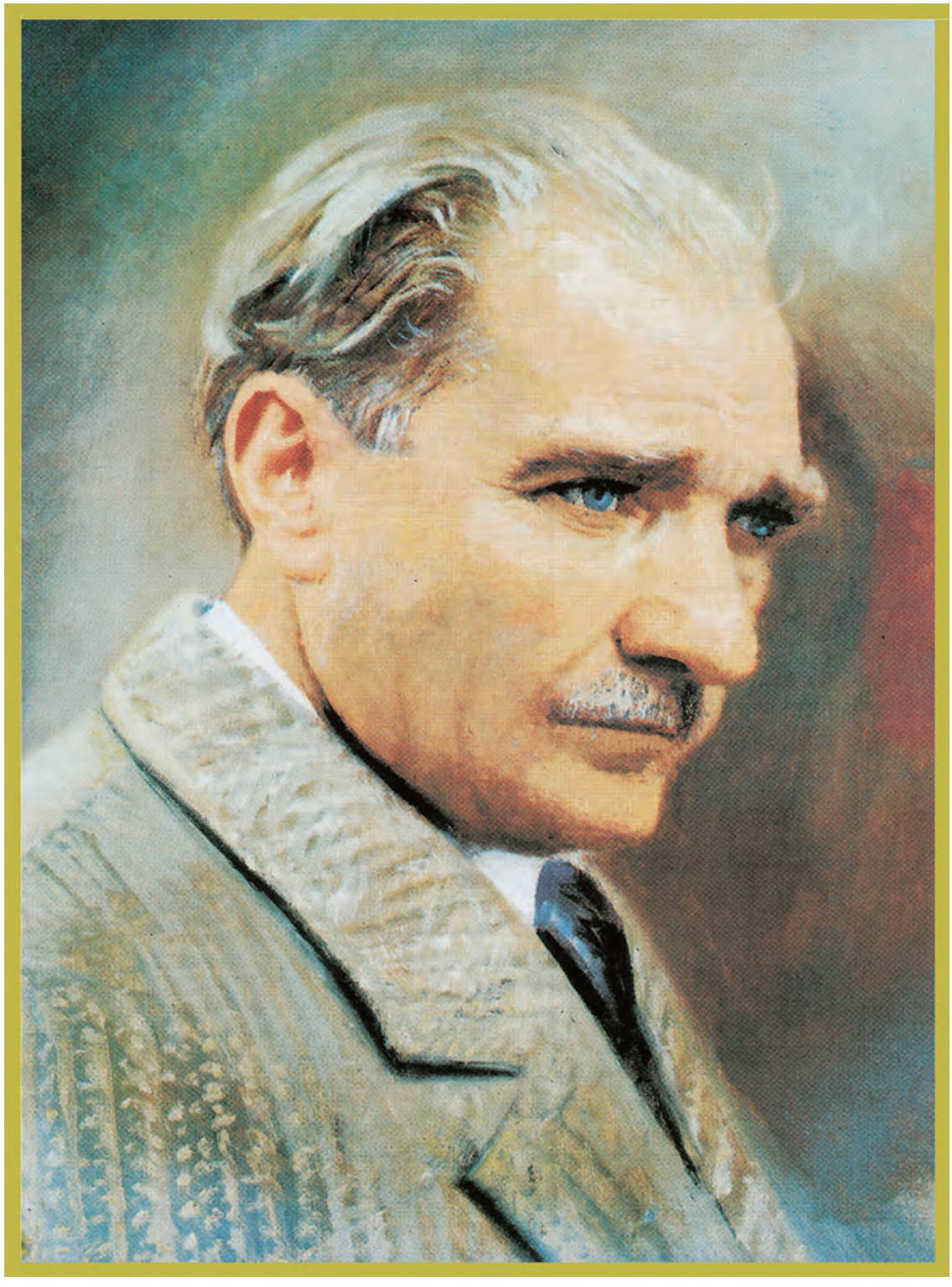
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

TEMEL HUKUK BİLGİLERİ

1. ÖĞRENME BİRİMİ

DERS MATERYALİNİN TANITIMI 12

1. ÖĞRENME BİRİMİ: TEMEL HUKUK BİLGİLERİ 14

1.1. TOPLUMSAL DÜZEN KURALLARI 16

1.1.1. Görgü Kuralları 16

1.1.2. Ahlak Kuralları 17

1.1.3. Din Kuralları 18

1.1. ETKİNLİK 18

1.1.4. Hukuk Kuralları 19

1.1. UYGULAMA 19

1.2. TEMEL HUKUK KAVRAMLARI VE KAYNAKLARI 21

1.2.1. Hukukun Kavramsal Tanımı 21

1.2.2. Hukukun Amaçları 21

1.2.3. Hukukun Kaynakları 21

1.2.4. Kişi Kavramı ve Türleri 25

1.2.5. Hak Kavramı 28

1.2.6. Borcu Sona Erdiren Hâller 30

1.2.7. Suç ve Ceza Kavramları 32

1.2. UYGULAMA 36

1. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 37

İÇİNDEKİLER

ANAYASAL HAK VE SORUMLULUKLAR

2. ÖĞRENME BİRİMİ

2. ÖĞRENME BİRİMİ: ANAYASAL HAK VE SORUMLULUKLAR 39

2.1. ANAYASA'NIN TEMEL İLKELERİ 40
2.1.1. Cumhuriyetçilik İlkesi 40
2.1.2. Üniter Devlet İlkesi 41
2.1.3. İnsan Haklarına Saygılı Devlet İlkesi 41
2.1.4. Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet İlkesi 41
2.1.5. Demokratik Devlet İlkesi 42
2.1.6. Laik Devlet İlkesi 43
2.1.7. Sosyal Devlet İlkesi 43
2.1.8. Hukuk Devleti İlkesi 44
2.1.9. Eşitlik İlkesi 45
2.1. ETKİNLİK 46
2.1.10. Başlangıç'ta Yer Alan İlkeler 47
2.2. ETKİNLİK 48
2.3. ETKİNLİK 49

2.2. KİŞİNİN ANAYASAL HAK VE SORUMLULUKLARI 50
2.2.1. Temel Hak ve Özgürlüklerin Türleri 50
2.4. ETKİNLİK 51
2.5. ETKİNLİK 53
2.2.2. Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması 54
2.2.3. Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması 55
2.2.4. Temel Hak ve Özgürlüklerin Kötüye Kullanılmaması 55
2.2.5. Temel Hak ve Özgürlüklerin Kullanılmasının Durdurulması 55
2.1. UYGULAMA 56
2.6. ETKİNLİK 57
2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 58

İÇİNDEKİLER

HALKLA İLİŞKİLER ETİK YASALARI ve SORUMLULUKLARI

3. ÖĞRENME BİRİMİ

3. ÖĞRENME BİRİMİ: HALKLA İLİŞKİLER ETİK YASALARI VE SORUMLULUKLARI 59

3.1. HALKLA İLİŞKİLER ETİĞİ VE STANDARTLARI 60
3.1.1. Halkla İlişkiler Etiği 60
3.1.2. Halkla İlişkiler Etiğinin Standartları 62

3.2. HALKLA İLİŞKİLERDE ULUSLARARASI MESLEK KURULUŞLARI VE YASALAR 63
3.2.1. Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği (IPRA) 63
3.1. ETKİNLİK 63
3.1. UYGULAMA 65
3.2.2. Atina Yasası 66
3.2.3. Lizbon Yasası 67
3.2.4. Roma Bildirisi 67

3.3. HALKLA İLİŞKİLERİN MESLEK İLKELERİ VE DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ 68
3.3.1. Halkla İlişkiler Derneklerinin Yapısı ve Çalışmaları 68
3.2. ETKİNLİK 68
3.2. UYGULAMA 69
3.3.2. Halkla İlişkiler Ajanslarının Yapısı 70
3.3.3. Halkla İlişkiler Meslek İlkeleri Yönetmeliği 71
3.3.4. Meslek Mensuplarının Uymaları Gereken Ticari Ahlak Kuralları 71
3.3. ETKİNLİK 72

3.4. HALKLA İLİŞKİLERDE MESLEKİ SORUMLULUKLAR 73
3.4. ETKİNLİK 73
3.4.1. Halkla İlişkiler Uzmanının Kurumsal Sorumlulukları 74
3.4.2. Halkla İlişkiler Uzmanına Uygulanan Yaptırımlar 75
3.5. ETKİNLİK 75
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 76
KAYNAKÇA 77
GÖRSEL KAYNAKÇASI 77
2.6. ETKİNLİK ÇÖZÜMÜ 79
CEVAP ANAHTARI 80

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme birimi adını gösterir.

Öğrenme birimi numarasını gösterir.

Öğrenme birimindeki konuları kapsar.

Öğrenme birimindeki kavramları kapsar.

Konuların açıklanmasını kapsar.

ANAYASAL HAK VE SORUMLULUKLAR

2. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

2.1. ANAYASA'NIN TEMEL İLKELERİ

2.2. KİŞİNİN ANAYASAL HAK VE SORUMLULUKLARI

TEMEL KAVRAMLAR

- Anayasa
- Adalet
- Anayasal hak
- Anayasal sorumluluk

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Anayasal ilkeler doğrultusunda hak ve sorumluluklarının farkında olan birey yeterliliklerini

39

Konu başlığını gösterir.

Derse başlamadan önce yapılacak hazırlıkları gösterir.

Alt konu başlıklarını gösterir.

2.1. ANAYASA'NIN TEMEL İLKELERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri anayasa içeriklerinde değişiklikler olmuştur. Sizce anayasalar zamanla neden değişir?
2. Sizce tüm insanlar eşit haklara sahip midir? Cevabınızın nedenini sınıfta söz alarak paylaşınız.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın temel ilkeleri, Başlangıç kısmı ile Birinci Kısım'dan oluşmuştur. Anayasal ilkeler soyut ve geneldir. Bu nedenle ilkeler, Anayasa'nın çeşitli maddelerinde tekrar edilerek somutlaştırılmıştır. 1982 Anayasası'nın ikinci maddesinde yer alan "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir." ifadesiyle Cumhuriyet'in Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayandığı vurgulanmıştır (Tablo 2.1). Bununla birlikte ikinci maddede yer verilmese de eşitlik ilkesi de temel ilkeler içinde yer almaktadır.

Tablo 2.1: 1982 Anayasası'nın Temel İlkeleri

ANAYASA'NIN TEMEL İLKELERİ	
Hukuk Devleti İlkesi	Demokratik Devlet İlkesi
Sosyal Devlet İlkesi	Üniter Devlet İlkesi
Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet İlkesi	İnsan Haklarına Saygılı Devlet İlkesi
Laik Devlet İlkesi	Eşitlik İlkesi

2.1.1. Cumhuriyetçilik İlkesi

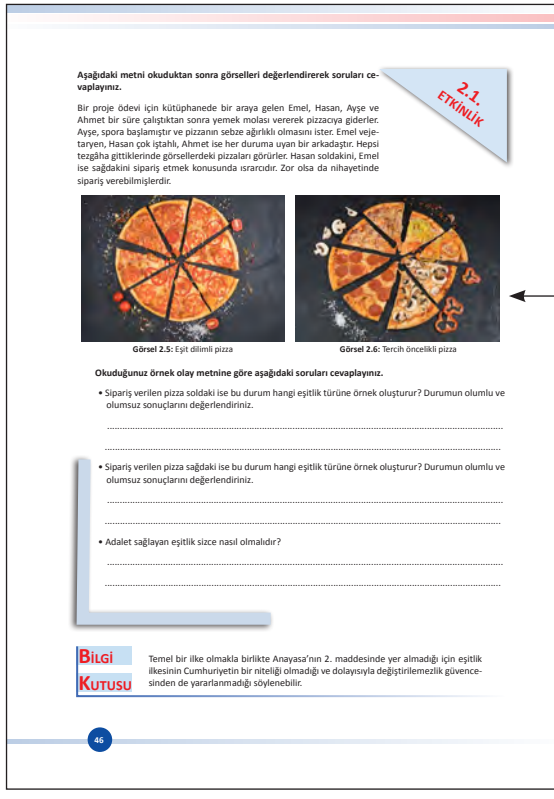
Anayasa'nın birinci maddesinde "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." ifadesi yer almaktadır. İlk olarak 1921 Anayasası, 1923'te yapılan değişiklikle cumhuriyeti hükûmet şekli olarak kabul etmiştir (Görsel 2.1).

Görsel 2.1: Cumhuriyetin simgesi Türk bayrağı

40

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Aşağıdaki metni okuduktan sonra görselleri değerlendirerek soruları cevaplayınız.

2.1. ETKİNLİK

Bir proje ödevi için kütüphanede bir araya gelen Emel, Hasan, Ayşe ve Ahmet bir süre çalıştıktan sonra yemek molası vererek pizzacıya giderler. Ayşe, spora başlamıştır ve pizzanın sebze ağırlıklı olmasını ister. Emel vejetaryen, Hasan çok iştahlı, Ahmet ise her duruma uyan bir arkadaştır. Hepsi tezgâha gittiklerinde görsellerdeki pizzaları görürler. Hasan soldakini, Emel ise sağdakini sipariş etmek konusunda ısrarcıdır. Zor olsa da nihayetinde sipariş verebilmişlerdir.

Görsel 2.5: Eşit dilimli pizza

Görsel 2.6: Tercih öncelikli pizza

Okuduğunuz örnek olay metnine göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Sipariş verilen pizza soldaki ise bu durum hangi eşitlik türüne örnek oluşturur? Durumun olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendiriniz.

.....

.....

- Sipariş verilen pizza sağdaki ise bu durum hangi eşitlik türüne örnek oluşturur? Durumun olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendiriniz.

.....

.....

- Adalet sağlayan eşitlik size nasıl olmalıdır?

.....

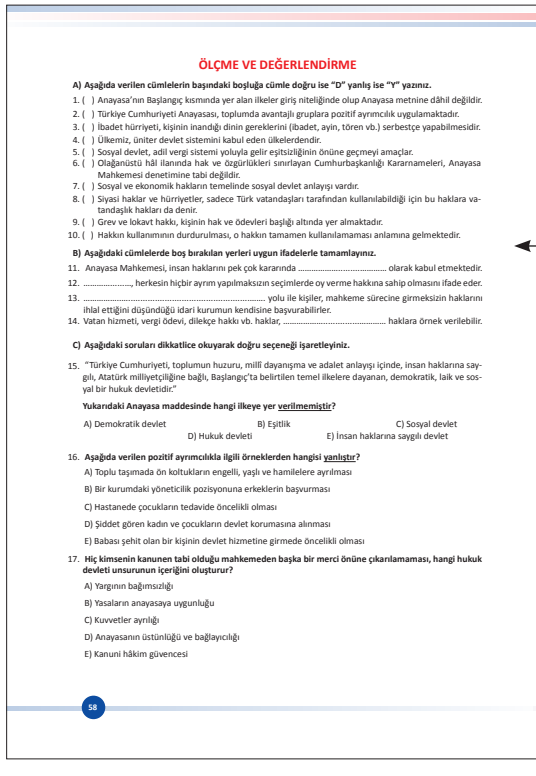
.....

BİLGİ KUTUSU

Temel bir ilke olmakla birlikte Anayasa'nın 2. maddesinde yer almadığı için eşitlik ilkesinin Cumhuriyetin bir niteliği olmadığı ve dolayısıyla değiştirilemezlik güvencesinden de yararlanmadığı söylenebilir.

46

Konuyla ilgili etkinlikleri gösterir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümle doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Anayasa'nın Başlangıç kısmında yer alan ilkeler giriş niteliğinde olup Anayasa metnine dâhil değildir.
2. ( ) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, toplumda avantajlı gruplara pozitif ayrımcılık uygulamaktadır.
3. ( ) İbadet hürriyeti, kişinin inandığı dinin gereklerini (ibadet, ayin, tören vb.) serbestçe yapabilmesidir.
4. ( ) Ülkemiz, üniter devlet sistemini kabul eden ülkelerdendir.
5. ( ) Sosyal devlet, adil vergi sistemi yoluyla gelir eşitsizliğinin önüne geçmeyi amaçlar.
6. ( ) Olağanüstü hâl ilanında hak ve özgürlükleri sınırlayan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, Anayasa Mahkemesi denetimine tabi değildir.
7. ( ) Sosyal ve ekonomik hakların temelinde sosyal devlet anlayışı vardır.
8. ( ) Siyasi haklar ve hürriyetler, sadece Türk vatandaşları tarafından kullanılabildiği için bu haklara vatandaşlık hakları da denir.
9. ( ) Grev ve lokavt hakkı, kişinin hak ve ödevleri başlığı altında yer almaktadır.
10. ( ) Hakkın kullanımının durdurulması, o hakkın tamamen kullanılamaması anlamına gelmektedir.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

11. Anayasa Mahkemesi, insan haklarını pek çok kararında ..... olarak kabul etmektedir.
12. ....., herkesin hiçbir ayrım yapılmaksızın seçimlerde oy verme hakkına sahip olmasını ifade eder.
13. ..... yolu ile kişiler, mahkeme sürecine girmeksizin haklarını ihlal ettiğini düşündüğü idari kurumun kendisine başvurabilirler.
14. Vatan hizmeti, vergi ödevi, dilekçe hakkı vb. haklar, ... haklara örnek verilebilir.

C) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

15. "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir."

Yukarıdaki Anayasa maddesinde hangi ilkeye yer verilmemiştir?

A) Demokratik devlet B) Eşitlik C) Sosyal devlet
D) Hukuk devleti E) İnsan haklarına saygılı devlet

16. **Aşağıda verilen pozitif ayrımcılıkla ilgili örneklerden hangisi yanlıştır?**

A) Toplu taşımada ön koltukların engelli, yaşlı ve hamilelere ayrılması

B) Bir kurumdaki yöneticilik pozisyonuna erkeklerin başvurması

C) Hastanede çocukların tedavide öncelikli olması

D) Şiddet gören kadın ve çocukların devlet korumasına alınması

E) Babası şehit olan bir kişinin devlet hizmetine girmede öncelikli olması

17. **Hiç kimsenin kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaması, hangi hukuk devleti unsurunun içeriğini oluşturur?**

A) Yargının bağımsızlığı

B) Yasaların anayasaya uygunluğu

C) Kuvvetler ayrılığı

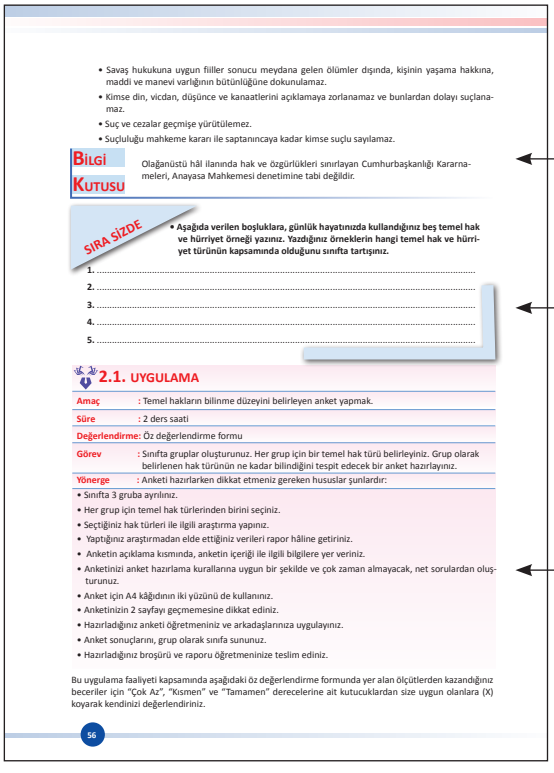
D) Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı

E) Kanuni hâkim güvencesi

58

Öğrenme biriminin ölçme ve değerlendirme sorularının yer aldığı bölümdür.

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

• Savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz.
• Kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz.
• Suç ve cezalar geçmişe yürütülemez.
• Suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

BİLGİ KUTUSU

Olağanüstü hâl ilanında hak ve özgürlükleri sınırlayan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, Anayasa Mahkemesi denetimine tabi değildir.

SIRA SİZDE

• **Aşağıda verilen boşluklara, günlük hayatınızda kullandığınız beş temel hak ve hürriyet örneği yazınız. Yazdığınız örneklerin hangi temel hak ve hürriyet türünün kapsamında olduğunu sınıfta tartışınız.**

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

2.1. UYGULAMA

Amaç : Temel hakların bilinme düzeyini belirleyen anket yapmak.
Süre : 2 ders saati
Değerlendirme: Öz değerlendirme formu
Görev : Sınıfta gruplar oluşturunuz. Her grup için bir temel hak türü belirleyiniz. Grup olarak belirlenen hak türünün ne kadar bilindiğini tespit edecek bir anket hazırlayınız.
Yönerge : Anketi hazırlarken dikkat etmeniz gereken hususlar şunlardır:

• Sınıfta 3 gruba ayrılınız.
• Her grup için temel hak türlerinden birini seçiniz.
• Seçtiğiniz hak türleri ile ilgili araştırma yapınız.
• Yaptığınız araştırmadan elde ettiğiniz verileri rapor hâline getiriniz.
• Anketin açıklama kısmında, anketin içeriği ile ilgili bilgilere yer veriniz.
• Anketinizi anket hazırlama kurallarına uygun bir şekilde ve çok zaman almayacak, net sorulardan oluşturunuz.
• Anket için A4 kâğıdının iki yüzünü de kullanınız.
• Anketinizin 2 sayfayı geçmemesine dikkat ediniz.
• Hazırladığınız anketi öğretmeniniz ve arkadaşlarınıza uygulayınız.
• Anket sonuçlarını, grup olarak sınıfa sununuz.
• Hazırladığınız broşürü ve raporu öğretmeninize teslim ediniz.

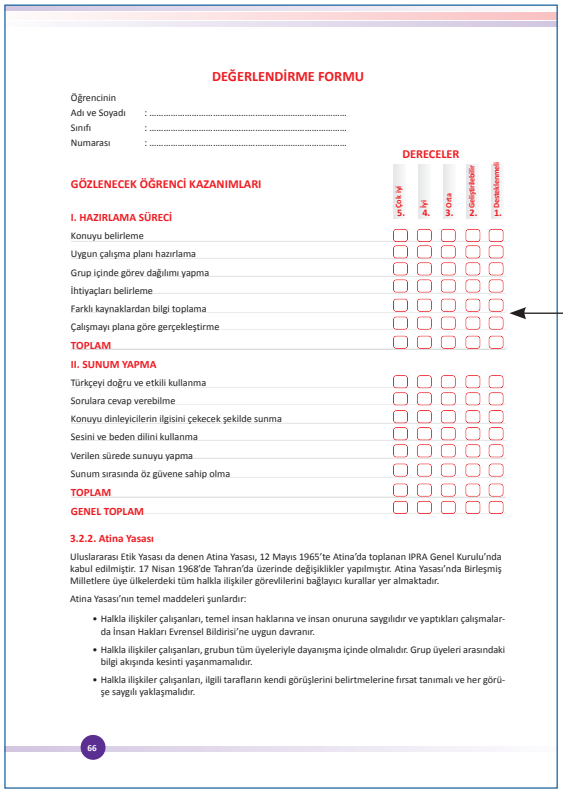
Bu uygulama faaliyeti kapsamında aşağıdaki öz değerlendirme formunda yer alan ölçütlerden kazandığınız beceriler için "Çok Az", "Kısmen" ve "Tamamen" derecelerine ait kutucuklardan size uygun olanlara (X) koyarak kendinizi değerlendiriniz.

56

Konuyla ilgili dikkat çekecek bilgileri içerir.

Konu içindeki öğrenci çalışmalarını gösterir.

Uygulama faaliyetlerini gösterir.

DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin
Adı ve Soyadı : .....
Sınıfı : .....
Numarası : .....

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	5- Çok iyi	4- İyi	3- Orta	2- Gelişmeli	1- Yetersiz
I. HAZIRLAMA SÜRECİ					
Konuyu belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
Uygun çalışma planı hazırlama	☐	☐	☐	☐	☐
Grup içinde görev dağılımı yapma	☐	☐	☐	☐	☐
İhtiyaçları belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
Farklı kaynaklardan bilgi toplama	☐	☐	☐	☐	☐
Çalışmayı plana göre gerçekleştirme	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
II. SUNUM YAPMA					
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Sorulara cevap verebilme	☐	☐	☐	☐	☐
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma	☐	☐	☐	☐	☐
Sesini ve beden dilini kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Verilen sürede sunuyu yapma	☐	☐	☐	☐	☐
Sunum sırasında öz güvene sahip olma	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
GENEL TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐

3.2.2. Atina Yasası

Uluslararası Etik Yasası da denen Atina Yasası, 12 Mayıs 1965'te Atina'da toplanan IPRA Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. 17 Nisan 1968'de Tahran'da üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Atina Yasası'nda Birleşmiş Milletlere üye ülkelerdeki tüm halkla ilişkiler görevlilerini bağlayıcı kurallar yer almaktadır.

Atina Yasası'nın temel maddeleri şunlardır:

• Halkla ilişkiler çalışanları, temel insan haklarına ve insan onuruna saygılıdır ve yaptıkları çalışmalarda İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne uygun davranır.
• Halkla ilişkiler çalışanları, grubun tüm üyeleriyle dayanışma içinde olmalıdır. Grup üyeleri arasındaki bilgi akışında kesinti yaşanmamalıdır.
• Halkla ilişkiler çalışanları, ilgili tarafların kendi görüşlerini belirtmelerine fırsat tanımalı ve her görüşe saygılı yaklaşmalıdır.

66

Uygulama sonrası yapılacak değerlendirmeyi içerir.

TEMEL HUKUK BİLGİLERİ

1. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

1.1. TOPLUMSAL DÜZEN KURALLARI

1.2. TEMEL HUKUK KAVRAMLARI VE KAYNAKLAR

TEMEL KAVRAMLAR

- Toplumsal düzen
- Temel hukuk
- Kişi
- Hak
- Borç
- Suç
- Ceza

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Toplumsal düzeni sağlayan kuralları
- Temel hukuk kavramları ve hukukun kaynaklarını

1.1. TOPLUMSAL DÜZEN KURALLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sizce toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar nelerdir?

2. Kuralların olmadığı bir hayat düşünülebilir mi? Nedenleriyle açıklayınız.

3. Toplumsal düzen kurallarının bireyin özgürlüğü üzerinde etkisi olabilir mi? Açıklayınız.

Bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için diğer insanlarla iletişim kurmaları, iş birliğine ve dayanışmaya açık olmaları, birtakım görevleri ve sorumlulukları yerine getirmeleri gerekir. İnsanın sosyal bir varlık olmasından kaynaklanan bu durum, insanı yaşadığı toplumun bir üyesi hâline getirir.

Birlikte yaşamak, maddi ve manevi yönden hayatı kolaylaştırsa da insanlar arasında oluşabilecek bazı fikir ayrılıkları ve çıkar çatışmaları, olumsuzlukların yaşanmasına sebep olabilir. Bu olumsuzlukları engellemek için birtakım kurallara ihtiyaç vardır.

Topluma fayda sağlayacak şekilde belirlenmiş hak, görev, yetki, emir ve yasakları kurallar hâlinde açıklayan, yaptırımlar ile insanların bu kuralları benimsemesini ve uygulamasını sağlayan sisteme **toplumsal düzen kuralları** denir.

Toplumsal düzen kurallarının sosyal hayata faydaları şöyle sıralanabilir:

- İnsanların maddi ve manevi ihtiyaçları kolayca giderilir.
- Kişisel haklar korunarak oluşabilecek haksızlıklar ve adaletsizlikler ortadan kaldırılır.
- Birlik ve beraberlik duygularının güçlü olduğu bir yaşam şekli oluşturulur.
- Toplumda barış, huzur ve güven ortamı sağlanır.
- Toplumun maddi ve manevi değerlerinin sonraki kuşaklara aktarılması sağlanır.

Toplumdaki bireylerin haklarını ve yetkilerini belirleyen toplumsal düzen kuralları; görgü, ahlak, din ve hukuk kuralları olmak üzere dört başlık altında toplanır (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Toplumsal düzen kurallarının çeşitleri

1.1.1. Görgü Kuralları

İnsanların bir olay veya durum karşısında yerine ve zamanına göre nasıl bir davranış sergilemeleri veya söz söylemeleri gerektiğini gösteren saygı ve nezaket kurallarına **görgü kuralları** denir. Görgü kuralları, yazılı değildir ve zamanla toplumla birlikte değişebilir.

Görgü kuralları; uygulandığı ortamlarda kişiler arasında saygıyı, samimiyeti ve yakınlığı artırarak daha iyi ilişkilerin kurulmasını sağlar. Yemek yerken konuşmamak, özür dilemek, teşekkür etmek, güler yüzlü olmak, ortama göre giyinmek, selamlaşmak, misafir ağırlamak, hasta ziyaretinde bulunmak, düğün davetlerine katılmak, bayramlaşmak bu kurallardan bazılarıdır.

Görgü kurallarına aykırı davranış şeklinin yaptırımı manevidir. Bu kurallara uymayan kişiler, toplum tarafından saygısız olarak nitelendirilir. İnsanlar, bu yaptırımlardan korktukları için değil kendilerine duydukları saygıdan dolayı bu kuralları benimsemeli ve uygulamalıdır.

SIRA SİZDE

Görsel 1.1: Koronavirüs

Görgü kuralları, toplumdaki bazı değişiklikler ile birlikte etkisini yitirebilir ya da farklılaşabilir.

Koronavirüs, 2019 Aralık ayının başında ilk olarak Çin'in Wuhan bölgesinde görülerek dünyaya yayılan, damlacık ve temas yoluyla insandan insana geçebilen solunum yolu enfeksiyonudur. Bu virüsün yayılımını önlemek için bireylerle mesafeli olmak, ağzı ve burnu kapatacak şekilde maske takmak, elleri sürekli yıkamak veya el antiseptiği kullanmak, dokunulabilecek yüzeyleri sık sık temizlemek gerekir.

Verilen bilgilere göre aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Koronavirüs küresel salgınının insan davranışları ve toplumumuza ait görgü kuralları üzerinde ne gibi etkileri olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

2. Salgının görgü kuralları üzerindeki etkisinin geçici mi yoksa kalıcı mı olabileceğini sınıf ortamında tartışınız.

1.1.2. Ahlak Kuralları

Ahlak kuralları; bir toplumda -yüzyıllardan beri süregelen değer yargıları kapsamında- insanlara dürüstlüğü, doğruluğu, sevgiyi, saygıyı ve iyiliği benimseten, insanları yanlıştan ve kötülükten uzaklaştıran davranış biçimleri ve kurallar bütünüdür.

İnsanların yaşadığı coğrafyanın özellikleri, inandıkları dinin ve ait oldukları kültürün gerekleri, ahlak kurallarının ortaya çıkmasında etkilidir. Toplumdan topluma farklılıklar gösteren ahlak kurallarının bazıları evrensel niteliktedir.

Ahlak kurallarının yaptırımları genellikle manevi boyuttadır. Kurallara uyanlar, toplum tarafından "ahlaklı insanlar" olarak nitelendirilir. Ahlaklı kişi, bulunduğu yerde saygı görür; güvenilir olur ve diğer kişilere örnek gösterilir. Ahlak kurallarının yaptırımları sadece manevi boyutta olmayabilir, bazen maddi (hukuki) yaptırımlar da uygulanır.

İnsanlara karşı şefkatli olmak, empati yapmak, başkalarına zarar vermemek, ödünç verilen para ya da eşyayı iade etmek, büyüklere saygılı davranmak, küçüklere sevgiyle yaklaşmak, bulunduğu mesleki konumu kişisel çıkarlar için kullanmamak adil ve dürüst olmak gibi davranışlar ahlak kurallarına örnek verilebilir.

Varlıkların en akıllısı, medeniyetlerin kurucusu olan insan, toplumsal baskı zorunluluğu ve insanlar tarafından verilecek ceza korkusu ile değil de kendi vicdanı ile ahlakı benimsemeli ve kurallara uyma sorumluluğunu taşımalıdır.

Görsel 1.2: Fârâbî

Mutluluk, ancak erdemli ve ahlaklı bir toplumda mümkün. Bunun haricindekiler ancak heves ve hevadır.

(Fârâbî)

1.1.3. Din Kuralları

Başlangıcı insanlık tarihi kadar eskilere dayanan **din kuralları**; kişilerin hem inandıkları ilahi varlık hem de insanlar ile ilişkilerini düzenlemek amacıyla inanç temelli oluşturulan, ilahi boyuttaki emirler, yasaklar ve önerilerdir.

Görsel 1.3: Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

"Aklım, kalbime 'Din nedir?' diye sordu. Kalbim de aklımın kulağına eğilerek 'Din, edepten ibarettir!' dedi."

(Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî)

İnsanların vicdanına yönelik olan bu kurallara uyulması için ölüm sonrası ile ilgili (uhrevi) yaptırımlar mevcuttur. Kuralların kabul edilip gereklerinin yerine getirilmesi "sevap", kuralların uygulanmaması ve dinen yasaklanmış davranışlarda bulunulması "günah" kabul edilir. Dinî kurallara göre alınacak ödül veya cezanın ne olacağı kesin olmamakla birlikte davranışın hükmü ölümden sonrasına aittir.

İnsanlar, kendi iç dünyalarındaki düzeni ve huzuru sağlamak, uhrevi hayata hazırlık yapmak için ibadet eder. Dinin emrettiği başkalarının haklarına saygı gösterme, yalan söylememe, adil olma gibi davranışları sergileyerek de içinde yaşadığı topluma faydalı olmaya ve oluşturulmuş düzene uymaya çalışır.

1.1. ETKİNLİK

Hatice Hanım, bir apartmanın ikinci katında tek başına yaşayan yaşlı bir kadındır. Üst katında Ayşe Hanım ve Mehmet Bey çifti yaşamaktadır.

Ayşe Hanım ve Mehmet Bey, bir akşam evlerinde yüksek sesle film izlemeye başlar. Aldığı tüm ilaçlara rağmen ağrısı dinmeyen Hatice Hanım, durumunu anlatmak ve sesten rahatsız olduğunu söylemek için yukarı kata çıkarak ailenin zilini çalar. Kapıyı açan Ayşe Hanım ve Mehmet Bey, Hatice Hanım'ın nazik uyarısı karşısında seslerin kendi dairelerinden gelmediğini söyleyerek kapıyı sert bir şekilde kapatır. Tüm komşular, hem Hatice Hanım'a karşı yapılan davranıştan hem de apartman kurallarına uyulmamasından rahatsız olarak aileye tepki gösterir ve hafta sonu yapılacak apartman toplantısında bu konuyu ele almaya karar verir.

Okuduğunuz örnek olay metnine göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Ayşe Hanım ve Mehmet Bey'in yaşlı biri ile yüksek sesle konuşmaları ve kapıyı yüzüne kapatmalarını ahlak kuralları açısından değerlendiriniz.
2. Ayşe Hanım ve Mehmet Bey, Hatice Hanım'a karşı gösterdikleri bu davranış nedeni ile apartman sakinleri tarafından sizce nasıl bir tepki ile karşılanır?
3. Bu metinde hangi toplumsal kurallara uyulmamıştır?
4. Ayşe Hanım'a nasıl davranılmasını beklerdiniz, hikâyeyi yeniden yazsanız nasıl yazardınız?

1.1.4. Hukuk Kuralları

Hukuk kuralları; devletin yetkili organları tarafından koyulan ve denetlenen, insanların haklarının sınırlarını çizen, kişilerin birbirine ve devlete karşı görevlerini ve sorumluluklarını belirleyen, uyulması zorunlu, maddi yaptırımlı yazılı kurallar bütünüdür.

Hukuk kurallarının taşıdığı nitelikler şu şekilde sıralanabilir:

- Yazılıdır. Kalıcı olacak şekilde düzenlenmiştir.
- Süreklilik arz eder. Yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yürürlükten kaldırılıncaya kadar geçerliliğini yitirmez.
- Soyut ve geneldir. Tek bir durum ya da kişi için geçerli değildir, aynı özelliği gösteren her durum ve kişi için aynı kurallar ve yaptırımlar geçerlidir.
- Emredici, yasaklayıcı ve izin vericidir. Bir şeyi emredebilir, bir davranışı yasaklayabilir ya da bir kuralın uygulanmasına izin verebilir.
- Zorlayıcıdır. Her hukuk kuralının devlet tarafından uygulanan ve denetlenen bir yaptırımı mevcuttur.

Hukuk, insan davranışlarının dış dünyada değişiklik yapıp yapmadığı ile ilgilenir. Kişilerin düşündükleri, hissettikleri, tasarladıkları ama dışarı yansıtmadıkları herhangi bir duygu, plan, düşünce, niyet hukuku ilgilendirmez.

Hukuk kuralları, sadece devlet tarafından ortaya koyulan ve uygulanan yazılı kurallar bütünü olarak düşünülmemelidir. Bazı hukuk kuralları, diğer toplumsal düzen kurallarından etkilenilerek oluşturulur. Bu durumda toplumsal düzen kurallarında manevi boyuttaki yaptırımlar, hukuk kuralı olarak maddi yaptırıma dönüşür. Örneğin başkasının malına isteyerek zarar vermek, dinen yasaklanmıştır ve toplum tarafından da ahlaka uygun olmayan bir davranış olarak görülmektedir. Bu davranışın yaptırımı, manevi boyutta günah ve ayıplamayken aynı konunun hukuk kuralları içinde de yer alması ile birlikte yaptırımı devlet tarafından verilen cezai işlem hâlini almaktadır.

1.1. UYGULAMA

Amaç	**:** Mensubu olduğu toplumsal yaşamın düzenini sağlayan kuralları açıklamak.
Süre	**:** 2 ders saati
Değerlendirme:	Değerlendirme formu
Görev	**:** Sınıf arkadaşlarınızla gruplar oluşturarak önem verdiğiniz toplumsal düzen kuralları ile ilgili sunum hazırlayınız.
Yönerge	**:** Sunumu hazırlarken dikkat etmeniz gereken hususlar şunlardır:

- Bir hafta süreniz olduğunu göz önünde bulundurarak zamanınızı planlı ve verimli kullanınız.
- Konuyu araştırmak ve sunmak için görev dağılımı yapınız. Görevlerinizi yerine getirirken fikir alışverişinde bulunarak yardımlaşınız.
- Toplumsal düzen kuralları ile ilgili yayımlanmış gazete ve televizyon haberlerini inceleyiniz.
- Belirlediğiniz konu ya da konularla ilgili bir sunum hazırlayınız.
- Her konuşmacının konuşacağı süreyi ve sunumun ne zaman biteceğini planlayınız.
- Tüm konuşmacıların fikirlerini paylaşabilmeleri için konuşmacıların sırayla söz almalarını sağlayınız.
- Sunum bittiği zaman her grubu değerlendirme formuna göre değerlendiriniz.
- En yüksek puan alan grubu belirleyiniz.

DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin
Adı ve Soyadı : .....
Sınıfı : .....
Numarası : .....

ÖLÇÜTLER	DERECELER				
	Çok iyi 5.	İyi 4.	Orta 3.	Geliştirilebilir 2.	Desteklenmeli 1.
I. HAZIRLAMA SÜRECİ					
Amacı belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
Uygun çalışma planı hazırlama	☐	☐	☐	☐	☐
Grup içinde görev dağılımı yapma	☐	☐	☐	☐	☐
İhtiyaçları belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
Farklı kaynaklardan bilgi toplama	☐	☐	☐	☐	☐
Ödevi plana göre gerçekleştirme	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
II. ÖDEVİN İÇERİĞİ					
Bilgilerin doğruluğu	☐	☐	☐	☐	☐
Toplanan bilgilerin analiz edilmesi	☐	☐	☐	☐	☐
Elde edilen bilgilerden çıkarımda bulunma	☐	☐	☐	☐	☐
Toplanan bilgileri düzenleme	☐	☐	☐	☐	☐
Yazılı ve görsel unsurlar arasında bağlantı kurma	☐	☐	☐	☐	☐
Eleştirel düşünme becerisini gösterme	☐	☐	☐	☐	☐
Yaratıcılık yeteneğini kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
III. SUNUM YAPMA					
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Sorulara cevap verebilme	☐	☐	☐	☐	☐
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma	☐	☐	☐	☐	☐
Sunumu hedefe yönelik materyalle destekleme	☐	☐	☐	☐	☐
Sesini ve beden dilini doğru kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Sunumu verilen sürede yapma	☐	☐	☐	☐	☐
Sunum sırasında öz güvenli olma	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
GENEL TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐

1.2. TEMEL HUKUK KAVRAMLARI VE KAYNAKLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sizce hukuk neyi gerçekleştirmeyi amaçlar? Açıklayınız.

2. Sizce hak, hukuk ve adalet arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

1.2.1. Hukukun Kavramsal Tanımı

Hukuk; toplumsal yaşamın zorunluluğu neticesinde toplumsal ilişkileri düzenlemek, toplumda huzur ve güven ortamını sağlamak, kişilerin haklarını korumak amacıyla devletin yetkili organları tarafından koyulan, uygulanması zorunlu, maddi yaptırımlara bağlı kuralların oluşturduğu yazılı sistemdir.

Hukuk, kişilerin düşüncelerinden yola çıkarak karar vermez; davranışlarının sonucuna göre hareket eder. Hukuk kuralları, insanlar arasındaki çıkar çatışmalarına çözüm getiren, davranışları düzenleyen kurallardan ve toplumun değer yargılarından meydana gelir.

1.2.2. Hukukun Amaçları

Hukukun çeşitli amaçları vardır. Adalet, barış, düzen, eşitlik, güvenlik, özgürlük ve ihtiyaç hukukun amacını anlatan temel kavramlardır. Hukukun amaçları şu şekilde açıklanabilir:

- İnsan haklarına saygı duymayı, herkese hak ettiği ve emeği kadarını vermeyi, yapılacak iş ve eylemlerde ölçülü olmayı, güçsüzleri ve zayıfları korumayı ilke edinerek adaleti sağlamak
- İnsanlar arasındaki çeşitli uyuşmazlıkları ve hak ihlallerini önlemek, yaşanan olumsuzluklarda gereken çözümleri getirerek toplum düzenini sağlamak
- İnsanların birbirlerine karşı haksız ve yersiz güç kullanmasını önlemek, kişisel sınırları aşan rekabetin önüne geçmek, emniyetli bir ortam oluşturmak, her yerde yasal düzeni aksatmadan yürütmek, toplumun can ve mal güvenliğini sağlamak
- İnsanların karşılıklı anlayış, saygı, hoşgörü ve huzur içinde oldukları barış ortamını sağlamak
- "Kanunlar önünde bütün insanlar eşittir." felsefesi ile toplumda hiçbir kişiye ya da zümreye ayrıcalık tanımadan -haklı ve akılcı gerekçeler olmadıkça- herkesi aynı muameleye tabi tutmak
- İnsanların beslenme, eğitim alma, evlenme, seyahat etme, bir işte çalışma, borçlanma gibi toplum içindeki sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak
- İnsanların sahip olduğu en önemli haklarından biri olan "özgür yaşam" haklarını devam ettirebilmelerini ve kamuya ait alanlardan özgürce yararlanmalarını sağlamak

1.2.3. Hukukun Kaynakları

Hukuk, kendiliğinden ortaya çıkmamış; birtakım kaynaklardan beslenerek ve güç alarak oluşmuştur. Hukukun kaynakları; hukuk kurallarının oluşmasında, gelişmesinde ve uygulanmasında esas alınan merci, yol ve yöntemleri kapsar. Hukukun kaynakları, yazılı kaynaklar ve yazılı olmayan kaynaklar olarak ikiye ayrılır.

1.2.3.1. Yazılı Kaynaklar

Yazılı kaynaklar; devletin yetkili organları tarafından oluşturulup yürürlüğe konulan, metin hâline getirilmiş ve sürekli, genel, soyut hükümler içeren hukuk kurallarıdır. Yazılı hukuk kaynakları, çeşitli biçimlerde ve çeşitli devlet organları tarafından oluşturulur.

Türk hukuk sisteminde yer alan yazılı hukuk kuralları şöyle sıralanabilir: Anayasa, uluslararası antlaşmalar, kanunlar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve yönetmelikler (Şekil 1.2).

Şekil 1.2: Yazılı kaynaklarda normlar hiyerarşisi

Hukuk devletlerinin vazgeçilmez unsurları olan yazılı hukuk kaynakları, hiyerarşik bir düzen içindedir. Normlar hiyerarşisi denen sıralama; kuvvet, geçerlilik ve soyutluk dereceleri bakımından yapılabilir. Ast-üst ilişkisi bulunan bu sistemde her kural, bir üst basamaktaki kurala uygun olarak ortaya çıkar. Her kural; bir alt basamakta yer alan kurala göre daha üstün, kuvvetli, geçerli, geniş kapsamlı ve açıklayıcıdır. Bu nedenle herhangi bir uyuşmazlık durumunda üst basamakta yer alan normun gerekleri uygulamaya koyulur. Örneğin benzer konulara ilişkin maddeler hem yönetmelikte hem de Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yer alıyor ve bu maddeler birbirleri ile çelişiyor ise üstte yer alan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin düzenlediği madde geçerli olacaktır.

a) Anayasa: Bir devletin yönetim biçimini belirten; yasama, yürütme, yargı güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren en üst ve temel yasadır.

Anayasa, hukuk sisteminde normlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alır ve bütün yazılı hukuk kurallarının anayasaya uygun olma zorunluluğu vardır. Anayasa'mızın 11. maddesinde de Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü, açık bir şekilde belirtilmiştir.

Ülkemizde 1982 Anayasası olarak ifade edilen anayasa yürürlüktedir. Anayasa'mız; Başlangıç, Genel Esaslar, Temel Haklar ve Ödevler, Cumhuriyetin Temel Organları, Mali ve Ekonomik Hükümler, Çeşitli Hükümler, Geçici Hükümler ve Son Hükümler olmak üzere toplam yedi bölümden oluşur.

BİLGİ KUTUSU

Geçmişten Günümüze Türk Anayasaları ve Anayasal Belgeleri

1. Senediittifak (1808)
2. Tanzimat Fermanı (1839)
3. Islahat Fermanı (1856)
4. 1876 Anayasası (Kanuniesasi) (1876)
5. 1921 Anayasası (20 Ocak 1921)
6. 1924 Anayasası (20 Nisan 1924)
7. 1961 Anayasası (9 Temmuz 1961)
8. 1982 Anayasası (18 Ekim 1982)

BİLGİ KUTUSU

Anayasa'nın ilk kısmında (Genel Esaslar) yer alan ve değiştirilmesi mümkün olmayan maddeler şunlardır:

I. Devletin şekli

Madde 1- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

III. Devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti

Madde 3- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Milli marşı "İstiklal Marşı"dır. Başkenti Ankara'dır.

IV. Değiştirilemeyecek hükümler

Madde 4- Anayasa'nın 1 inci maddesindeki devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

b) Uluslararası Antlaşmalar: İki veya daha fazla devletin belli amaçları gerçekleştirmek için birtakım hak ve yükümlülükleri kabul ederek uluslararası hukuk çerçevesinde imzaladıkları, bağlayıcı nitelikteki yazılı hukuk kurallarıdır.

Uluslararası antlaşmalar; siyasi, idari, askerî, iktisadi, kültürel, bilimsel alanlardan biri ile ilgili olabildiği gibi farklı pek çok alanın bir arada bulunduğu maddeleri de kapsayabilir. Devletler arasında imzalanan antlaşmalar daha çok sağlık, barış, dostluk, yardımlaşma, ateşkes, ittifak, ticaret gibi konuları kapsar. 24 Temmuz 1923'te barış amacıyla imzalanan Lozan Antlaşması, 2010 yılında ülkemiz ve Azerbaycan arasında imzalanan Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması, uluslararası antlaşmalara örnek verilebilir.

c) Kanunlar: Kanun, devletin yasama organları tarafından koyulan ve uyulması gereken kurallar bütünüdür.

Kanun hükümleri; yazılı, sürekli, genel ve soyut olma özelliklerine sahiptir. Yürürlükte bulunduğu sürece aynı durumda bulunan tüm kişiler ve olaylar için aynı şekilde uygulanır.

Ülkemizde kanun koyma, var olan kanunu değiştirme ve yürürlükten kaldırma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Kanunların yapılması; öneri, görüşme, kabul ve yayım şeklinde olmak üzere dört aşamada gerçekleşir. Milletvekilleri, kanun teklif etmeye yetkilidirler (öneri). İç tüzükte belirlenen usul ve esaslara göre kanun teklifleri TBMM'de görüşülür (görüşme). Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen kanunlar (kabul), on beş gün içinde Cumhurbaşkanı tarafından yayımlanır (yayım). Kanunlar, Resmî Gazete'de yayımlanır.

BİLGİ KUTUSU

Görsel 1.4: Hayvanları koruma

HAYVANLARI KORUMA KANUNU

Madde 1- Bu Kanunun amacı; hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek; hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır.

ç) Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi: Cumhurbaşkanı'nın doğrudan Anayasa'dan aldığı yetkiye dayanarak yürütme yetkisine ilişkin konularda ve Anayasa'da belirtilen münhasır alanlarda çıkardığı düzenleyici yazılı hukuk kurallarıdır.

Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. "Mahfuz yetki" olarak adlandırılan yetki ile belli konuların münhasıran (özellikle) Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenmesi yapılabilir. Örneğin Anayasa'ya göre bakanlıkların kuruluşu, teşkilatı, görev ve yetkileri Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile düzenlenir.

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, normlar hiyerarşisinde kanunların altında değildir; uygulama bakımından kanunlarla aynı etki ve değere sahiptir. Ancak kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnameleri arasında bir norm çatışması olursa kanun hükümlerinin uygulanacağı Anayasa'da belirtilmiştir.

Anayasa'ya göre, olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini çıkarma yetkisine sahiptir.

BİLGİ KUTUSU

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu'yla Meclise getirilmiş; Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği teklif, 2017 referandumunda halkoyuna sunulmuş; halkın da kabul etmesi sonucunda onaylanmıştır. 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimi ile birlikte kanun yürürlüğe girmiştir.

d) Yönetmelikler: Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla düzenlenen yazılı hukuk kurallarının tümüdür.

Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri yönetmelik çıkartma yetkisine sahip makamlardır. Yönetmelikler, söz konusu alanları ilgilendiren kanunlara ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine uygun olmak zorundadır. Yönetmelikler, Resmî Gazete' de yayımlanır ve yürürlüğe girer (Görsel 1.5). Kanunlar tarafından belirtilmeyen yönetmelikler, Resmî Gazete'de yayımlanamaz. Kamuyu ilgilendiren bir yönetmeliğin Resmî Gazete'de yayımlanması gerekirken mahallî idarelerin kendi yetki ve görev alanlarına giren konularda çıkardıkları yönetmeliklerin Resmî Gazete'de yayımlanmasına gerek yoktur. Örneğin Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel ortaöğretim kurumlarında sınıf geçme ve sınavlarla ilgili usul ve esasları düzenleyen Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan bir yönetmeliktir ve ülke genelini ilgilendiren bir konu olduğu için Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Görsel 1.5: T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmî Gazete sitesi (https://www.resmigazete.gov.tr/)

SIRA SİZDE

Aşağıdaki cümlelerdeki boş bırakılan yerleri uygun ifadeler ile tamamlayınız.

1. ..... göre her insan yaşama hakkına sahiptir.
2. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görev ve yetkileri..... göre düzenlenir.
3. Ormanlara zarar verenler ..... göre cezalandırılır.
4. X ile Y ülkeleri arasında imzalanan ..... gereği Z Denizi'nde güvenlik ortak sağlanacaktır.
5. Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında eğitim-öğretim işleri .... doğrultusunda yürütülmek zorundadır.
6. Kamuyu ilgilendiren her türlü yönetmelik ..... yayımlanarak yürürlüğe girer.
7. ..... kanun çıkarmak için teklifte bulunabilme yetkisine sahiptir.
8. Sularımızın korunması ile ilgili düzenlenmiş bir kanun ..... tarafından kabul edildikten sonra Cumhurbaşkanı'na sunulur.

1.2.3.2. Yazılı Olmayan Kaynaklar (Örf ve Âdet Hukuku)

Devletin yetkili bir makamı tarafından koyulmayan, toplumun içinde kendiliğinden oluşan, uzun zaman varlığını yitirmeyen, insanlar üzerinde zorunlu etkileri olan, yaptırımı konusunda devlet tarafından da desteklenen, yazılı olmayan davranış kalıplarıdır.

Toplumda uygulanan her kural hukuki kaynak sayılmaz. Örf ve âdetlerin hukuki kaynak sayılması için maddi, manevi ve hukuksal koşullar vardır.

Maddi Koşul (Süreklilik): Bir davranışın veya bir tutumun uzun süredir, hiç ara verilmeden insanlar tarafından kabul görmesi ve uygulanmasıdır.

Psikolojik ya da Manevi Koşul (Zorunluluk Hissi): Toplum içindeki bir davranış kalıbına uyulmasının zorunlu olduğuna, aksi şekilde hareket edilemeyeceğine dair insanlar tarafından genel bir inanışın olmasıdır.

Hukuksal Koşul (Devlet Tarafından Desteklenme): Belli davranışların devlet tarafından tanınması, desteklenmesi ve gerçekleşmediğinde cezai yaptırıma tabi tutulmasıdır.

Yazılı hukuk kaynaklarında yer alan, hukukun açıkça belirttiği durumlar dışında herhangi bir olayın örf ve âdet kurallarına göre değerlendirilmesi, karara bağlanması, suç olarak görülmesi ve karşılığında ceza verilmesi mümkün değildir. Sadece bazı durumlarda olayın değerlendirilmesinde ve yaptırım uygulanmasında örf ve âdet hukuku yardımcı kaynak olabilir. Örneğin Türk Medeni Kanunu'nun 1. maddesinde kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa örf ve âdet hukukuna başvurulduğu görülmektedir.

1.2.4. Kişi Kavramı ve Türleri

Kişi, hukukun en önemli kavramlarından biridir. Hukuk, kişilere bazı haklar tanır ve kişilerin ilişkilerini düzenlemek için maddi yaptırımlar uygular.

Hukuk kurallarının tanıdığı hak ve yetkilerden yararlanan, yüklediği yükümlülükleri yerine getirme konusunda sorumlu olan (hak ve borç sahibi olabilen) varlıklara **kişi** denir.

Hukuk düzeninde kişi, sadece insana özgü bir kavram olarak değerlendirilmez. İnsanlar ile birlikte insan ve mal toplulukları da kişi olarak kabul edilir, hak ve sorumluluk sahibi kılınır, bunlara da yaptırım uygulanır. Hukuka göre kişiler, gerçek ve tüzel kişi olmak üzere ikiye ayrılır.

1.2.4.1. Gerçek Kişilik

Bütün insanlar, hukuki açıdan kişidir. İnsanlar, sağ olarak doğdukları andan itibaren ölünceye kadar geçirdikleri süre boyunca kişilik hakkı kazanır ve kişilik haklarından faydalanır.

Kişiliğin başlaması için bebeğin tam ve sağ doğması gerekir. Hukuken tam doğma, bir bebeğin vücudunda yaşaması için bulunması zorunlu olan kalp ve beyin gibi önemli organlara sahip olarak doğması demektir. Bazı organların eksikliği, yetersizliği ya da vücutta şekil bozukluğunun olması tam doğmuş sayılma şartına engel değildir. Örneğin doğuştan gözlerin görmemesi ya da bir elin olmaması gibi durumlar **tam doğum** sayılır ve kişilik hakkı kazandırır.

Sağ doğma ise doğum olayının sona ermesinden başka bir ifadeyle bebeğin anne bedeninden ayrılmasından sonra nefes alması, kalbinin atması gibi yaşam belirtisi göstermesi, bir süre için bile olsa bağımsız yaşamasıdır (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: Tam ve sağ doğum

Bir bireyin gerçek kişi sayılması için yaş, din, mezhep, dil, cinsiyet, ırk gibi ayrımların önemi yoktur. Gerçek kişinin hak edinebilmesi ve borç altına girebilmesi için fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Erginlik, ayırt etme gücüne sahip olmak ve kısıtlı olmama şartlarını taşımak, fiil ehliyetine sahip olmak adına zorunludur.

Ölüm, ölüm karinesi ve gaiplik durumlarından herhangi birinin gerçekleşmesi ile gerçek kişilik son bulur. Kişinin hayati fonksiyonlarının son bulması ya da beyin hücrelerinin ölmesi **ölüm**, öldüğüne kesin gözle bakılan durumlarda kaybolması **ölüm karinesi**, kişinin ölüm tehlikesi olan bir durum içinde ortadan kaybolması veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamaması neticesinde kişinin öldüğüne dair güçlü bir ihtimalin varlığının kabul edilmesi ise **gaiplik** olarak adlandırılır.

BİLGİ KUTUSU

ENGELLİLER HAKKINDA KANUN

Bu Kanunun amacı; engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirerek toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır.

Görsel 1.7: Engelli bireylerin toplumsal hayata tam ve etkin katılımı

1.2.4.2. Tüzel Kişilik

Belirli bir amaç için örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar. Tüzel kişiler, hukuk ve genel ahlak kuralları-na uygun olarak bilimsel, ticari veya sosyal bir amacın gerçekleştirilmesi amacıyla bir araya gelir. Şirketler, vakıflar, dernekler, sendikalar, kooperatifler, belediyeler, meslek kuruluşları, üniversiteler tüzel kişiliğe örnek gösterilebilir.

Kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olması ile fiilî ehliyet kazanarak kişilik haklarını kullanmaya başlayan tüzel kişilikler, dağılma veya feshedilme ile sona erer. Örneğin tüzel kişinin hukuka veya ahlaka aykırı davranması neticesinde mahkeme kararıyla tüzel kişiliği feshedilebilir.

Tüzel kişiler; genel olarak tabi oldukları hukuk dalı, kuruluş amaçları, yetkileri, işleyiş biçimleri, çalışma alanları ve sona eriş şekillerine göre özel hukuk tüzel kişileri ve kamu hukuku tüzel kişileri olmak üzere ikiye ayrılır.

a) Özel Hukuk Tüzel Kişileri: Özel hukuk kuralları çerçevesinde kurulan ve faaliyet gösteren, kamu otoritesini kullanma yetkisine sahip olmayan kişi ya da mal topluluklarıdır. Sportif veya kültürel faaliyetler gerçekleştirmek, hayır yapmak, kâr elde etmek, insanların hakkını savunmak, doğayı korumak gibi özel amaçlarla oluşturulabilirler ve faaliyetlerini yürütebilirler. Özel hukuk tüzel kişileri, amaçlarının mali anlamda taşıdığı özellik itibarıyla kazanç gayesi güden ve gütmeyen tüzel kişiler olarak sınıflandırılmıştır.

- **Kazanç Gayesi Güden Tüzel Kişiler:** Maddi bir amaç için kurulan komandit, kolektif, limitet, anonim ve kooperatif şirketlerden ibarettir.

- **Kazanç Gayesi Gütmeyen Tüzel Kişiler:** Manevi bir amacı gerçekleştirmek için kurulan ve bu amaca yönelik faaliyet yürüten dernek, sendika ve vakıflardır.

b) Kamu Hukuku Tüzel Kişileri: Kamu yararını gerçekleştirme amacı doğrultusunda kamu hukuku kanunlarına göre kurulan, kamu gücü yetkisine sahip hukuki varlıklardır. Kamu hukuku tüzel kişileri, kamu idareleri ile kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere iki şekilde faaliyet gösterir.

Kamu idareleri, seçimle oluşmuş meclisli yapıya sahip, belirli bir bölgede kamu yararı amacını gerçekleştirmek için kurulmuş, kamu hizmeti veren, örgütlenmiş tüzel kişilerdir. Devlet, mahallî idareler, belediyeler, il özel idaresi bu kapsamda faaliyet gösterir. Kamu idarelerinin en büyüğü olan devlet, ülkenin bütününde her türlü kamu hizmetini yapmaktan sorumludur.

Kamu kurum ve kuruluşları, belirli bir alanda kamu hizmeti vermek amacıyla oluşturulmuş, tüzel kişiliği olan kuruluşlardır. Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE), Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) kamu kurum ve kuruluşlarına örnek verilebilir.

1.2.5. Hak Kavramı

Hukuk sistemi hakların belirlenmesi, kullanılması ve korunması hususundaki kurallar çerçevesinde düzenlendiği için hak kavramı hukukun en temel kavramıdır.

Hukuk tarafından korunan ve kişilere bu korunmadan faydalanması için birtakım yetkiler veren, kişilerin belli şeyleri isteyebilmesine ve imkânları kullanabilmesine olanak tanıyan yararlara **hak** denir. Bir yetkinin hak sayılması ve kullanılabilmesi için mutlaka bir hukuk kuralı dâhilinde bulunması ve korunmaya değer özellikte olması gerekir.

1.2.5.1. Hakların Türleri

Hukuk kuralları, kişilerin ihtiyaçları ve toplumsal ilişkilerden etkilenerek çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle hukukun kişilere tanıdığı ve koruduğu haklar da çeşitli olmaktadır.

Hakların kişiye tanıdığı yetkiler; yetkilerin nitelikleri, amaçları, konuları, uygulama alanları gibi unsurlar göz önüne alınarak çeşitli türlerde incelenir. Haklar, genel olarak özel haklar ve kamu hakları olarak ikiye ayrılır (Tablo 1.1).

Tablo 1.1: Hak Türleri

HAK TÜRLERİ		
ÖZEL HAKLAR	Amaçlarına Göre Haklar	Yenilik Doğuran Haklar
		Yenilik Doğurmayan Haklar
	Mahiyetlerine Göre Haklar	Mutlak Haklar
		Nispi Haklar
	Kullanımlarına Göre Haklar	Devredilebilen Haklar
		Devredilemeyen Haklar
	Konularına Göre Haklar	Kişilik Hakları
		Maddi Haklar
KAMU HAKLARI	Kişisel Haklar	
	Sosyal ve Ekonomik Haklar	
	Siyasi Haklar	

a) Özel Haklar: Özel haklar; amaçlarına göre haklar, mahiyetlerine göre haklar, kullanılmalarına göre haklar ve konularına göre haklar olmak üzere türlere ayrılır.

Özel haklardan yaralanmada cinsiyet, ten rengi, dil, inanç, köken, sosyal statü, medeni hâl, engellilik, yaş gibi ayrımlar yapılmaz. Bir ülkede yaşayan yabancı uyruklulara da o ülkenin vatandaşları gibi özel haklar verilir. Özel haklar; amaçlarına göre, mahiyetlerine göre, kullanılmalarına göre ve konularına göre çeşitli türlere ayrılır.

• Amaçlarına Göre Haklar

Yenilik Doğuran Haklar: Kullanıldıkları zaman yeni bir hukuki ilişki doğuran, mevcut bir hukuki ilişkiyi değiştiren ya da bir hukuki ilişkiyi ortadan kaldıran haklardır. Kusurlu bir malı değiştirmek, bir işten istifa etmek yenilik doğuran haklardandır.

Yenilik Doğurmayan Haklar: Bir hakkın kullanılması sonucu mevcut hukuki durumun değişmediği haklardır. Anne veya babaların çocukları üzerindeki velayet hakkı bu haklara örnek gösterilebilir.

• Mahiyetlerine Göre Haklar

Mutlak Haklar: Bir kişinin ilişkili olduğu belirli şahıslar (aile) ile maddi (eşya) ve manevi (fikir ve sanat eserleri) malları üzerinde geniş tasarruf yetkileri veren haklardır. Bu haklar, herkese karşı ileri sürülebilir. Herkesin bu haklara uyma, saygı duyma ve ihlal etmeme yükümlülüğü vardır. Velayet hakkı, kişinin sanat ürünü olarak ortaya koyduğu eser üzerindeki hakları, mutlak haklara örnek verilebilir.

Nispi Haklar: Belirli kişilere (ilişki hâlinde olunan) karşı ileri sürülebilen, sahibine karşısındaki kişiden belli bir davranışta bulunmasını veya kendisine bir şey vermesini isteme yetkisi veren haklardır. Özellikle borç ilişkisinden doğar. Alacaklının alacak hakkını borçludan istemesi, nispi haklara örnek verilebilir.

• Kullanımlarına Göre Haklar

Devredilebilen Haklar: Hukuki bir işlemle ya da miras yoluyla bir malın mülkiyetinin veya üzerindeki hakların başkalarına geçebilmesine, devredilebilmesine imkân sağlayan özel haklardır.

Devredilemeyen Haklar: Hukuki bir işlemle ya da miras yoluyla bir malın mülkiyetinin veya üzerindeki hakların başkalarına geçebilmesine, devredilebilmesine imkân sağlamayan özel haklardır. Kişilik hakları, devredilemeyen haklara örnek gösterilebilir.

• Konularına Göre Haklar

• Kişilik Hakları: Kişinin doğumu ile başlayan ve ölümü ile sona eren, başkalarına devredilemeyen, dokunulamayan, kişilik alanına giren değerlerini ve manevi menfaatlerini koruyan ve geliştirmesine imkân tanıyan haklardır. Örneğin dış görünüşten dolayı kimse eleştirilemez veya kimsenin hakkı elinden alınamaz.

• Maddi Haklar: Kişilerin parasal karşılığı olan varlıklarını ve maddi menfaatlerini koruyan haklardır. Sanatçıların eser üzerindeki telif hakları, maddi haklara örnektir.

b) Kamu Hakları: Kamu hukukundan doğan, devlet ile kişiler arasındaki ilişkiyi belirleyen, devletin kişilere karşı görevlerini kapsayan haklardır. Kişilerin kamu hakları, Anayasa'mızda düzenlenmiş ve güvence altına alınmıştır.

Kamu hakları, kendi içinde üçe ayrılır.

• Kişisel Haklar: Özel hayatın gizliliği, din ve vicdan özgürlüğü, haberleşme özgürlüğü gibi hakları kapsar.

• Sosyal ve Ekonomik Haklar: Eğitim ve öğrenim görme, sağlık, çalışma gibi haklardır.

• Siyasi Haklar: Vatandaşlık, dilekçe verme, seçme ve seçilme gibi hakları kapsar.

SIRA SİZDE

Aşağıda hak türleri ile ilgili örnek olaylara yer verilmiştir. Bu örneklerde hangi hak türünden bahsedildiğini örneklerin altlarında bulunan boşluklara yazınız.

1. Örnek Olay

Ahmet, fiziksel engeli olan bir çocuktur ve yaşıtları ile aynı eğitimi alma hakkına sahiptir.

.....

.....

2. Örnek Olay

Ayşe, aldığı ürünün bozuk olduğunun farkına varır ve alışveriş yaptığı marketten ürünü değiştirir.

.....

.....

3. Örnek Olay

Ali, bestelediği şarkının başkası tarafından seslendirilmesine izin vermez.

.....

.....

4. Örnek Olay

Zehra Hanım, kendisine ait bir evin tapusunu oğluna vermek için gerekli resmî işlemleri başlatır.

.....

.....

5. Örnek Olay

Emre Bey, oturduğu sokağın ışıklandırma sisteminin yenilenmesi için belediyeye dilekçe verir.

.....

.....

1.2.6. Borcu Sona Erdiren Hâller

Taraflarca belirlenen sürede ve şartlarda geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gereken para, mal ya da benzeri şeylere **borç** denir.

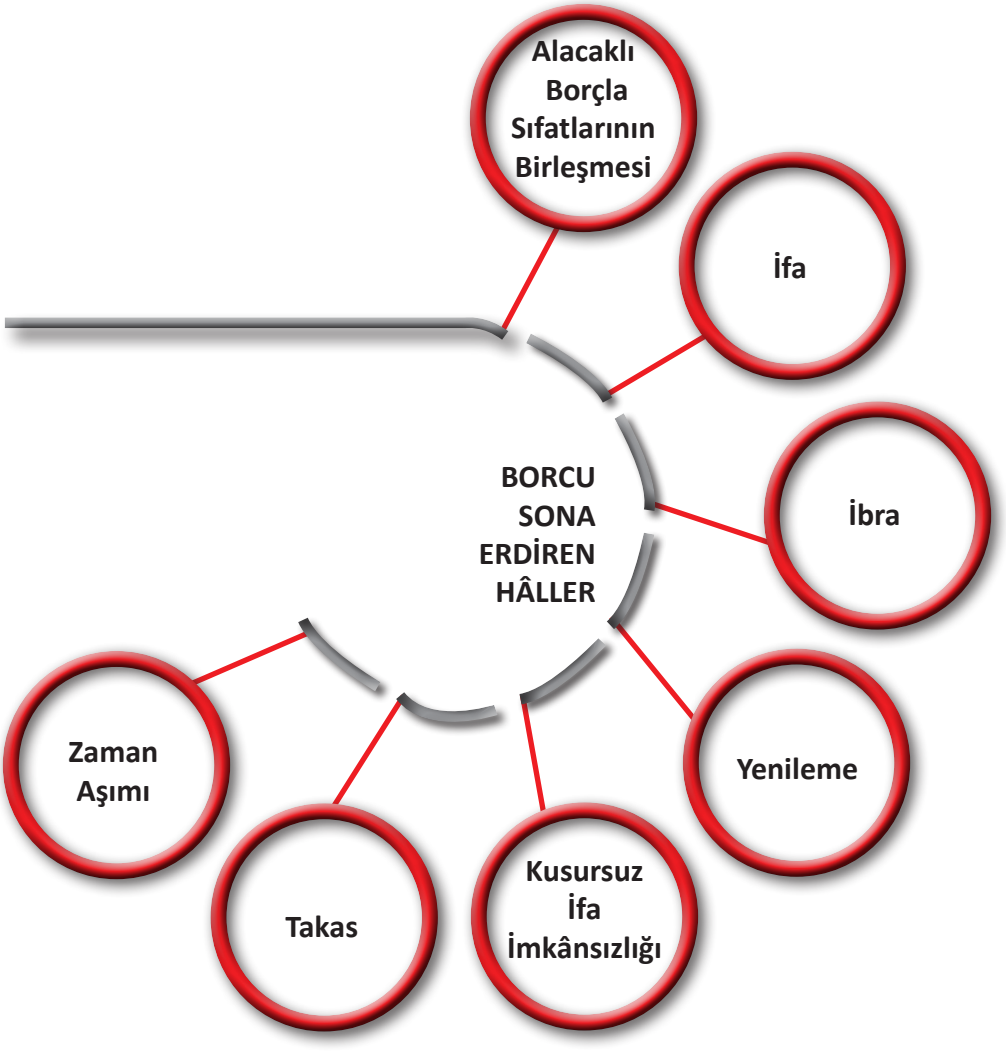
Alacaklı: Borç ilişkisi kapsamındaki borcun konusu olan edimi veya maddi tutarı borçludan isteme ve alma yetkisine sahip taraftır.

Borçlu: Borç ilişkisi kapsamında borcun konusu olan edim veya maddi tutarı kabul eden, zamanı geldiğinde yerine getirme ve ödeme yükümlülüğünü onaylayan taraftır.

Edim: Yerine getirilebilir şartlar ve imkânlar dâhilinde alacaklının borçludan isteyebileceği, borçlunun da alacaklıya karşı yerine getirmekte zorunlu olduğu borç konusudur. Edim; hukuka, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına uygun ve maddi veya hukuki imkânlar dâhilinde gerçekleştirilebilir olmalıdır.

Borçlar hukukunda alacaklı ve borçlu arasında eşitlik söz konusudur. Taraflar, kanun önünde eşit sayılmış ve eşit şartlarda korumaya tabi tutulmuştur. Örneğin Sema Hanım, bir marangoz ile belirli ölçülerde ve malzemeyle bir çalışma masası yapılması konusunda anlaşır. Bu alışverişte iki taraf da birbirine karşı borçlanır. Marangozun Sema Hanım'a, Sema Hanım'ın da marangoza karşı birtakım borçları ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Marangozun borcu, istenen malzemeyi kullanarak istenen sürede çalışma masasını teslim etmek; Sema Hanım'ın borcu ise anlaşılan ücreti marangoza ödemektir.

Borcu sona erdiren hâller, Şekil 1.3'te gösterilmiştir.

Şekil 1.3: Borcu sona erdiren hâller

1.2.6.1. İfa

Borcun ediminin veya ödemesinin sözleşmeye uygun biçimde, kararlaştırılan yer ve zamanda yerine getirilmesi sonucunda borcun sona ermesidir. Örneğin bir malın belirlenen fiyatını alıcının satıcıya ödemesi ve satıcının da bu malı alıcıya teslim etmesi neticesinde ifa gerçekleşmiş olur.

1.2.6.2. İbra

Alacaklının taraflar arasında belirlenmiş olan edimin belli bir miktarını veya tamamını anlaşmadaki şekle bağlı olmaksızın istemekten vazgeçmesi, borçlunun da buna rıza göstermesi neticesinde yapılan ibra sözleşmesi ile borcun bir kısmının ya da tamamının ödenmiş kabul edilmesidir. Örneğin taksitle bir eşya alan kişi, ilk taksiti ödedikten sonra rahatsızlanarak bir işte çalışamaz duruma gelirse ve alacaklı, bu durum karşısında kalan taksitleri ödenmiş sayarsa borç tamamen sona erer.

1.2.6.3. Yenileme

Tarafların açık iradesi ve anlaşması neticesinde yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesidir. Örneğin bir müteahhit ile elektrik ustası, belli bir ücret karşılığında apartmanın elektrik sisteminin döşenmesi konusunda anlaşma yapar. İlerleyen zamanlarda müteahhit, ustaya nakit ödeme yapamayacağını ancak ödenecek tutar değerine karşılık gelecek bir daireyi apartman tamamlandığı zaman ustaya verebileceğini söyler. Usta da bu teklifi uygun görür ve eski alacağı ücretten vazgeçip daireyi almayı kabul eder. Böylece borcun yenilenmesi ile eski borç sona ermiş olur.

1.2.6.4. Alacaklı-Borçlu Sıfatlarının Birleşmesi

Alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesiyle borcun sona ermesidir. Üçüncü kişilerin alacak üzerindeki hakları, birleşmeden etkilenmez ve hak devam eder.

Örneğin bir kiracı, ev sahibi ile kira sözleşmesi yapıp evi kiraladıktan sonra ev sahibinin evi kiracıya satması üzerine önceden imzalanan kira sözleşmesi sona erer. Satın aldıktan sonraki zamanlarda eski ev sahibine kira sözleşmesi gereğince kira ödemek zorunda kalmaz.

1.2.6.5. Kusursuz İfa İmkânsızlığı

Taraflar arasında sözleşme yapıldıktan sonra öngörülmeyen ve borçlunun sorumlu tutulamayacağı bazı sebeplerden dolayı borcun ifasının mümkün olmamasıdır. Örneğin mobilyacıdan alınan bir eşya, eve getirilirken aracın kaza yapması sonucu yolda hasar görmüştür. Bu durumda borçlu, bir kusuru olmadığı için kusursuz ifa imkânsızlığından dolayı borcunu ödeme yükümlüğünden kurtulur; satıcıya bu eşya için önceden para ödemişse satıcı, ödenen tutarı alıcıya iade etmek zorundadır.

1.2.6.6. Takas

İki kişi, karşılıklı bir miktar parayı veya konuları bakımından özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise (hemen ödenmesi gereken) taraflardan her biri borcunu alacağı ile takas edebilir. Her iki borç da takas durumunda daha az olan borç tutarınca sona erer. Örneğin Ahmet, Suna'dan 30.000 TL, Suna da Ahmet'ten 25.000 TL tutarında alacaklı durumda ise Ahmet'in borcunu takas beyanı ile yapılan takas sonunda Ahmet'in alacağının 5.000 TL'lik kısmı kalır, Suna'nın alacağının da tamamı sona erer.

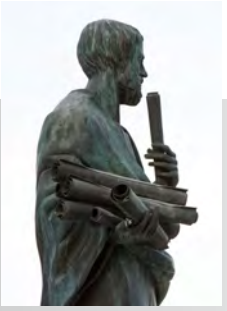
1.2.6.7. Zaman Aşımı

Zaman aşımı, borcun üzerinden belirli bir zaman geçmesiyle birlikte borcun ifasının geçersiz kalmasıdır. Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça her alacak, on yıllık zaman aşımına tabidir.

Örneğin bir borcun üzerinden kanunda belirtilen süre kadar sürenin geçmesiyle birlikte icra takibi başlatılan borçlu, borcun zaman aşımına uğradığını belirterek borcu ödemekten kaçınabilir.

1.2.7. Suç ve Ceza Kavramları

Suç; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak adına devlet tarafından koyulan kanunlar çerçevesinde yasaklanan ve gerçekleştirildiği zaman cezai sorumlulukları bulunan davranışlardır.

Görsel 1.8: Aristoteles

En büyük suçlar, zaruri olanı değil de fazla olanı elde etmek için işlenir.

(Aristoteles)

Ceza; topluma ve insanlara zarar vererek suç niteliğindeki eylemleri gerçekleştiren kişilerin işledikleri haksızlık ve kusur neticesinde devlet tarafından insancıl ve ahlaki değerlere uygun olarak verilen, kişinin tekrar suç işlemesini önleme amacı güden, yasada açıkça belirtilmiş yaptırımdır. Örneğin koronavirüsün yayılıp başkalarının hayatının tehlikeye girmemesi için hastalık teşhisi konmuş ya da hasta olan kişilerle temasta bulunmuş kişilere devletin yetkili organları tarafından karantinaya uyma şartı getirilmiştir. Toplum sağlığı adına bulaşıcı hastalıklarda, zorunlu karantina şartlarının uygulanması gerekir. Bu şartlara uyulmaması hukuken bir suçtur ve devlet tarafından cezalandırılır.

1.2.7.1. Suçun Unsurları

Suçun daha iyi tanımlanıp analiz edilebilmesi için suçun unsurlarının incelenip anlaşılması gerekir. Suçun kanunilik unsuru (tipiklik), maddi unsur (fiil), manevi unsur (kusurluluk) ve hukuka aykırılık olmak üzere dört unsuru vardır.

a) Kanunilik Unsuru (Tipiklik): Gerçekleştirilen bir fiilin kanunda belirtilen ve açıklanan suç unsuruna karşılık gelmesi sebebiyle kanunda yazılı ceza ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmedilememesidir.

Kanunlarda yer almayan ve kanunun suç saymadığı hiçbir fiil için ceza hükmü verilemez ve kanunda öngörülmeyen bir ceza ile ya da kanunda öngörülen cezadan daha ağır bir ceza ile cezalandırılamaz. Örneğin başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hâle getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Kanunda tanımlanan bu unsurlardan biri yoksa (mesela mağdurun şikâyeti) suçun kanunilik unsuru oluşmaz. Ayrıca şayet suç unsuru oluşmuş ve ceza verilecek ise dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası dışında ceza verilemez.

b) Maddi Unsur (Fiil): Fiilin kaynağı insandır. Kişinin iradesi (istençli) ile kanunun yasakladığı bir hareketi doğrudan yapması (icra) veya yapması gereken bir davranışı yapmaması (ihmal) neticesinde dış dünyada değişikliğe sebep olan bir sonucun ortaya çıkmasıdır. Suçun maddi unsuru; hareket, sonuç ve hareket ile sonuç arasındaki nedensellik bağı ile oluşur. Dış dünyada değişiklik oluşturmayan, insanın dışa yansıtmadığı olumsuz düşünce ve fikirlerin suç sayılması mümkün değildir.

Başkasının evine girerek hırsızlık yapan kişinin evdeki değerli eşyaları alması neticesinde ev sahibine zarar vermesi anlamına gelen icra maddi bir suç unsurudur. Bir iş yerinde çalışanların sağlığı için iş güvenliği önlemlerinin alınması zorunlu olduğu hâlde işveren tarafından gerekenlerin yapılmaması ve bunun sonucunda bir işçisinin yaralanması demek olan "ihmal" de maddi suç unsuruna örnek verilebilir. Herhangi bir kişinin bayılırken bir şeye zarar vermesi maddi suç unsuru olmaz. Çünkü kişi bunu kendi iradesi ile gerçekleştirmemiştir.

c) Manevi Unsur (Kusurluluk): Kişinin hukuka uygun hareket edebilme imkânı varken bilinçli ve iradi olarak hukuka aykırı davranışı seçmesine **kusurluluk** denir. Haksızlık teşkil eden fiilin isnat (anlama ve isteme) yeteneği olan bir kimse tarafından kasten veya taksirle işlenmiş olması gerekir.

Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilinerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Bir fabrikanın kanunlarda belirlenen teknik usullere aykırı olarak fabrika atıklarını -çevreye zarar vereceğini bildiği hâlde- yakındaki akarsuya boşaltması "kast"a örnek verilebilir.

Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir. Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça

belirttiği hâllerde cezalandırılır. Örneğin trafikte seyir hâlindeyken cep telefonu ile konuştuğu için kırmızı ışıkta duramayan sürücü, geçiş hakkı olan diğer araca çarparak araç içindeki kişi ya da kişilerin yaralanmasına sebep olabilir. Bu durumda sürücü, trafikte göstermesi gereken dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmış ve taksirli suç işlemiş olarak değerlendirilir.

ç) Hukuka Aykırılık: Gerçekleştirilen bir fiilin değersiz görülmesi, hukuka aykırı olması, hukukla çelişmesi ve çatışması tüm hukuk sistemi düzenini ihlal etmesi anlamına gelmektedir. Bir fiilin hukuka aykırılık durumu, bütün hukuk sistemi için geçerlidir. Örneğin bir hukuk kuralı, borçlar kanununa uygunken ceza kanununa aykırı olamaz; ikisine de aykırı ya da uygun olmak zorundadır.

SIRA SİZDE

Aşağıda tanımları verilen sözcükler bulmacaya yerleştirilmiştir. Önce sözcükleri cümle başında boş bırakılan yerlere yazınız, sonra bulmacadaki karışık harflerin içinden sözcükleri bulunuz ve bunların üzerini karalayınız. Sözcükler; aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya, soldan sağa ya da sağdan sola yazılarak gizlenmiştir.

1. ……: Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeden gerçekleştirilmesidir.

2. ……: Topluma ve insanlara zarar vererek suç niteliğindeki eylemleri gerçekleştiren kişilerin işledikleri haksızlık ve kusur neticesinde devlet tarafından insancıl ve ahlaki değerlere uygun olarak verilen, kişinin tekrar suç işlemesini önlemek amacı güden, yasada açıkça belirtilmiş yaptırımdır.

3. ……: Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla düzenlenen yazılı hukuk kurallarının tümüdür.

4. ……: Bir davranışın hiç ara verilmeden insanlar tarafından kabul görmesi ve uygulanmasıdır.

5. ……: Hukuk kurallarının kendilerine tanıdığı hak ve yetkilerden yararlanan, yüklediği yükümlülükleri yerine getirme konusunda sorumlu olan (hak ve borç sahibi olabilen) varlıklardır.

6. ……: Tarafların açık iradesi ve anlaşması neticesinde yeni bir borçla mevcut bir borcun sona erdirilmesidir.

7. .....: Kişinin hukuka uygun hareket edebilme imkânı varken bilinçli ve iradi olarak hukuka aykırı davranışı seçmesidir.

8. .....: Kanunilik unsurunun diğer adıdır.

9. .....: Borcun ediminin veya ödemesinin sözleşmeye uygun biçimde, kararlaştırılan yer ve zamanda yerine getirilmesi sonucunda borcun sona ermesidir.

10. .....: Yerine getirilebilir şartlar ve imkânlar dâhilinde alacaklının borçludan isteyebileceği, borçlunun da alacaklıya karşı yerine getirmekte zorunlu olduğu borç konusudur.

K U L U L R U S U K

Y D İ O Ğ A Y I K İ

E O F R U D Ü R Ü L

N S A T E D İ M O İ

İ A L İ Y İ İ N S L

L Z A R İ S K A T K

E E N O L V İ A T E

M C A N I S Ş E V R

E Ç O K Ç A İ L I Ü

Ş T İ P İ K L İ K S

1.2. UYGULAMA

Amaç	**:** Kişilerin özel haklarını açıklayıcı broşür hazırlamak.
Süre	**:** 2 ders saati
Değerlendirme:	Öz değerlendirme formu
Görev	**:** Sınıfta gruplar oluşturarak kişilerin özel haklarını açıklayan broşür hazırlayınız.
Yönerge	**:** Broşürü hazırlarken dikkat etmeniz gereken hususlar şunlardır:

- Sınıfta gruplara ayrılınız.
- Her grubun konusu farklı olmak kaydı ile özel hakların türlerinden birini seçiniz.
- Aldığınız konu ile ilgili araştırma yapınız.
- Yaptığınız araştırmadan elde ettiğiniz verileri rapor hâline getiriniz.
- Broşürde konu ile ilgili bilgilere yer veriniz.
- Broşürde en az iki farklı materyal (yazı, resim, tablo, grafik, şekil, fotoğraf vb.) kullanınız.
- Broşür için A4 kâğıdının iki yüzünü de kullanınız.
- Hazırladığınız broşürü ve raporu öğretmeninize teslim ediniz.

Bu uygulama faaliyeti kapsamında aşağıdaki öz değerlendirme formunda yer alan ölçütlerden kazandığınız beceriler için "Çok Az", "Kısmen" ve "Tamamen" derecelerine ait kutucuklardan size uygun olanlara (X) koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Öz değerlendirme formu

Aşağıda verilen ifadeler, özel hakları tanıtıcı broşür etkinliği konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. İlgili ifadeler size uygun değilse "Çok Az"ı, biraz uygunsa "Kısmen"i, çok uygunsa "Tamamen"i "X" koyarak işaretleyiniz. Tüm ifadelere cevap vermeyi unutmayınız.

DEĞERLENDİRİLECEK İFADELER	DERECELER		
	Çok az	Kısmen	Tamamen
1. Broşürü hazırlamadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Broşürü hazırlamaktan mutluluk duydum.			
3. Özel haklarımızın hayatımızdaki önemini fark ettim.			
4. Broşür bittiğinde yeni ve önemli bilgiler edindim.			
5. Broşürü hazırlarken yazım kurallarına uydum.			
6. Broşürde en az iki farklı materyal kullandım.			
7. Broşürde tüm bilgilere yer verdim.			
8. Broşürü istenen sürede tamamladım.			
9. Broşürde arkadaşlarıma yeni ve önemli bilgiler verdim.			

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümle doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Toplumsal düzen kuralları, toplumda bireylerin haklarını ve yetkilerini belirleyerek insanların uyum içinde yaşamalarını sağlar.
2. ( ) Hukuk kuralları, sadece devlet tarafından belirlenmez. Bu kuralların belirlenmesinde diğer toplumsal düzen kurallarının da etkisi vardır.
3. ( ) Normlar hiyerarşisinde her kural, bir alt basamaktaki kurala uygun olarak ortaya çıkar.
4. ( ) Bir yerde bulunan bütün insanlar, devletin kişilere tanıdığı hakları kullanırken aynı şartlara sahiptir.
5. ( ) Hukuk düzeni, sadece insanları kişi olarak kabul eder.
6. ( ) Borçlar hukukunda alacaklı ve borçlu arasında eşitlik söz konusu değildir. Her zaman alacaklı daha üstün durumdadır.
7. ( ) Alacaklı ve borçlunun açık iradesi olmadan borcun yenilenmesi gerçekleşmez.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

8. Ahlak kuralları yaptırımı ..... boyuttadır.
9. Hukukun amaçlarından biri de insanların anlayış ve uyum içinde oldukları, huzur içinde yaşadıkları ..... ortamını sağlamaktır.
10. ....., normlar hiyerarşisinin en üstün basamağında yer alır.
11. ..... maddelerinde suçlar ve bunların cezaları açıkça belirtilmiştir.
12. Velayet hakkı ..... haktır.
13. Alacaklının borçludan isteyebileceği borç konusuna ..... denir.
14. ..... sistemi kişiler için oluşturulmuştur.

C) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

15. **Aşağıdakilerden hangisi toplumsal düzen kuralları içinde <u>yer almaz</u>?**

A) Ahlak B) Din C) Görgü D) Hukuk E) Özel

16. **Aşağıdakilerden hangisi hukuk kurallarının özelliklerinden <u>değildir</u>?**

A) Yazılı kurallar şeklindedir. B) Süreklilik arz eder.

C) Soyut ve geneldir. D) Zorlayıcı değildir.

E) Bir şeyi emredebilir.

17. "Devletin yasama organları tarafından koyulan ve uyulması gereken kurallar bütünüdür."

Tanımı verilen yazılı hukuk kuralı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Anayasa B) Yönetmelik

C) Kanun D) Cumhurbaşkanı kararnamesi

E) Uluslararası antlaşma

18. **Aşağıdakilerden hangisi kamu hukuku tüzel kişiliğidir?**

A) Belediyeler B) Dernekler C) Kooperatifler D) Sendikalar E) Şirketler

19. **Eğitim ve öğrenim görme hakkı, hangi haklar içinde yer alır?**

A) Özel haklar B) Kişisel haklar C) Sosyal ve ekonomik haklar
D) Siyasi haklar E) Kamu hakları

20. "30 Ekim 2020 tarihinde gerçekleşen İzmir depremi sonrasında bir telekomünikasyon operatörünün depremzedelerin Ekim ve Kasım aylarının faturalarını ödenmiş kabul etmesi ile ..... gerçekleşmiş olur. Depremzede, diğer ayların faturalarını ödemek zorundadır ancak Ekim ve Kasım aylarının faturasını ödemek zorunda değildir."

Verilen örnek durumda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A) İfa

B) İbra

C) Yenileme

D) Alacaklı-borçlu sıfatının birleşmesi

E) Takas

Ç) Aşağıda verilen kavramları ve bu kavramların tanımlarını boşluklara uygun harfleri yazarak eşleştiriniz.

KAVRAMLAR	**TANIMLAR**
21. Maddi unsur (fiil)	a) Gerçekleştirilen bir fiilin kanunda belirtilen ve açıklanan suç unsuruna karşılık gelmesi sebebiyle kanunda yazılı ceza ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmedilememesidir.
22. Hukuka aykırılık	b) Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeden gerçekleştirilmesidir.
23. Kanunilik unsuru (tipiklik)	c) Kişinin iradi (istençli) davranışları ile kanunun yasakladığı bir hareketi doğrudan yapması (icra) veya yapması gereken bir davranışı yapmaması (ihmal) neticesinde dış dünyada değişikliğe sebep olan bir sonucun ortaya çıkmasıdır.
24. Manevi unsur (kusurluluk)	ç) Haksızlık teşkil eden fiilin isnat yeteneği olan bir kimse tarafından kasten veya taksirle işlenmiş olmasıdır.
	d) Taraflar arasında sözleşme yapılmasının ardından ortaya çıkabilecek maddi veya hukuki bazı sebeplerden dolayı borcun ifasının mümkün olmamasıdır.
	e) Fiilin hukukla çelişmesi, çatışması ve tüm hukuk düzenini ihlal etmesidir.

ANAYASAL HAK VE SORUMLULUKLAR

2. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

2.1. ANAYASA'NIN TEMEL İLKELERİ

2.2. KİŞİNİN ANAYASAL HAK VE SORUMLULUKLARI

TEMEL KAVRAMLAR

- Anayasa
- Adalet
- Anayasal hak
- Anayasal sorumluluk

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Anayasal ilkeler doğrultusunda hak ve sorumluluklarının farkında olan birey yeterliliklerini

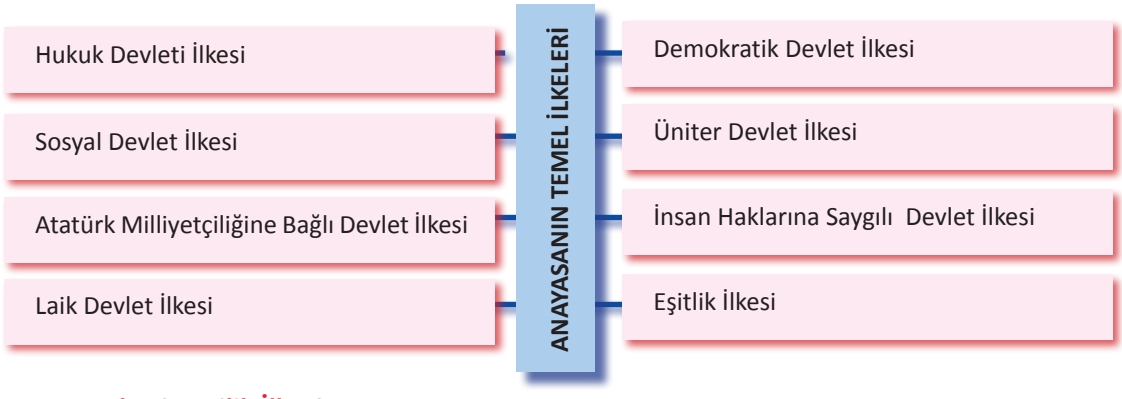
2.1. ANAYASA'NIN TEMEL İLKELERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri anayasa içeriklerinde değişiklikler olmuştur. Sizce anayasalar zamanla neden değişir?**
2. **Sizce tüm insanlar eşit haklara sahip midir? Cevabınızın nedenini sınıfta söz alarak paylaşınız.**

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın temel ilkeleri, Başlangıç kısmı ile Birinci Kısım'dan oluşmuştur. Anayasal ilkeler soyut ve geneldir. Bu nedenle ilkeler, Anayasa'nın çeşitli maddelerinde tekrar edilerek somutlaştırılmıştır. 1982 Anayasası'nın ikinci maddesinde yer alan "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir." ifadesiyle Cumhuriyet'in Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayandığı vurgulanmıştır (Tablo 2.1). Bununla birlikte ikinci maddede yer verilmese de eşitlik ilkesi de temel ilkeler içinde yer almaktadır.

Tablo 2.1: 1982 Anayasası'nın Temel İlkeleri

2.1.1. Cumhuriyetçilik İlkesi

Anayasa'nın birinci maddesinde "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." ifadesi yer almaktadır. İlk olarak 1921 Anayasası, 1923'te yapılan değişiklikle cumhuriyeti hükûmet şekli olarak kabul etmiştir (Görsel 2.1).

Görsel 2.1: Cumhuriyetin simgesi Türk bayrağı

Dar anlamda cumhuriyet, devlet başkanının seçimle belirlendiği, monarşi karşıtı bir yönetim şeklidir. Geniş anlamda cumhuriyet ise sadece monarşinin tersi değildir, demokrasi ile eş anlamlı bir kavram olarak kullanılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan "Cumhuriyet" kavramı dar anlamda kullanılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre **Cumhuriyet**; devlet yönetiminin babadan oğula geçmediği, egemenliğin halka ait olduğu ve etkin siyasal makamların belli dönemlerde seçimle belirlendiği bir rejimdir.

BİLGİ KUTUSU

Siyasal gücün tek bir kişinin elinde olduğu, yönetimin babadan oğula geçtiği yönetim şekline **monarşi** denir. Monarşide halk yönetime dâhil edilmez ve halkın seçim hakkı yoktur. Türkiye Devleti, cumhuriyet rejimi örneğiyken Osmanlı Devleti, monarşiye örnektir.

2.1.2. Üniter Devlet İlkesi

"Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür." ifadesi, 1982 Anayasası'nın üçüncü maddesidir. Her ne kadar Anayasa'da devletin "üniter" olduğu açıkça belirtilmemiş olsa da Anayasa'nın bütününden ve devletin yapısından Türkiye Devleti'nin üniter bir devlet olduğu sonucu çıkarılabilir. Üniter devlete "basit" ya da "tekil" devlet de denir. Üniter devletin daha iyi anlaşılabilmesi için Tablo 2.2'de üniter ve federal devletler karşılaştırılmıştır.

Tablo 2.2: Üniter ve Federal Devletlerin Karşılaştırılması

	ÜNİTER DEVLET	FEDERAL DEVLET
1	Tek anayasa vardır.	Hem federal devletin hem de federe devletlerin kendi anayasaları vardır.
2	Tek bir devlet vardır.	Federal çatı altında federe devletler vardır.
3	Yerel yönetimlere ayrılmış olsa da yerel yönetimler merkeze bağlıdır.	Federe devletler, kendi iç işlerinde bağımsızdır.
4	Üniter devlet yapısı, anayasada açıkça belirtilmez; anayasal düzenlemelerle ifade edilir.	Federal devlet olduğu anayasada açıkça belirtilir.
5	Üniter sistemi kabul eden demokrasiler arasında Fransa, İngiltere, Japonya, Hollanda, İtalya, Norveç, Yeni Zelanda, İsveç ve Türkiye sayılabilir.	Demokratik ülkelerden federal sisteme sahip başlıca ülkeler; Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Almanya, İsviçre, Avusturya, Avustralya ve Belçika'dır.

2.1.3. İnsan Haklarına Saygılı Devlet İlkesi

Anayasa'nın ikinci maddesindeki "Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına saygılı bir devlettir." ifadesiyle insan hakları, Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında sayılmıştır. İnsan haklarına saygılı devlet, insan onurunu ön planda tutar. Anayasa Mahkemesi de insan haklarını pek çok kararında "üstün kural (supranorm)" olarak kabul etmektedir. İnsan hakları, tüm insanların herhangi bir ayrım gözetilmeden yararlanabilecekleri, doğuştan sahip oldukları haklardır. Bu haklarda vatandaş ve yabancı arasında herhangi bir ayrım yapılmamaktadır (Caniklioğlu, 2001: 471).

2.1.4. Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet İlkesi

Atatürk milliyetçiliği; ırk, din, dil ayırımı yapılmaksızın Türk vatan ve milletinin bölünmez bir bütün olduğu, Türk Devleti'ne vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkesin Türk sayılacağı inancına dayanır. Atatürk'ün

milliyetçilik anlayışı, bugün de millî beraberlik ve bütünlüğü her türlü saldırıya karşı koruyucu, Atatürkçülüğe aykırı akımlar karşısında ve başka uluslarla ilişkilerde ülkeyi doğru biçimde yönlendirici bir rol üstlenmektedir (Feyzioğlu, 1985: 354).

Atatürk milliyetçiliği, modern milliyetçiliktir başka bir deyişle ölçülü, barışçıl, insancıl, akılcı ve gerçekçidir; diğer devletlerin de millî bağımsızlığına saygı gösterir.

2.1.5. Demokratik Devlet İlkesi

Egemenliğin bir kişi, zümre ya da sınıf tarafından belli bir grubun yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmenin tek yolu olarak kabul edildiği ve iktidarın millet yararına kullanıldığı yönetim biçimine **demokrasi** denir. Demokratik devlet ise halkın devlet yönetimine katılması esasına dayanır.

a) Demokratik Devletin Nitelikleri: Demokratik bir devlette bulunması gereken nitelikler şunlardır:

- İktidarı halkın seçmesi
- Seçim ve temsil ilkesi
- Hukuk önünde eşitlik
- Çoğulcu yönetim

b) Demokratik Seçimin İlkeleri: Demokratik seçimlerin ilkeleri şunlardır:

- **Seçimlerin Serbestliği İlkesi:** Oy verecek kişinin hiçbir baskı ve zorlama altında olmaksızın özgürce oy kullanabilmesidir.
- **Genel Oy İlkesi:** Herkesin hiçbir ayrım yapılmaksızın seçimlerde oy verme hakkına sahip olmasını ifade eder.
- **Eşit Oy İlkesi:** Herkesin sadece 1 oy hakkına sahip olmasını ifade eder.
- **Gizli Oy, Açık Sayım ve Döküm İlkesi:** Oy verme işleminin gizli, oyların sayımının ve dökümünün kamuya açık yapılmasıdır (Görsel 2.2).
- **Tek Dereceli Seçim İlkesi:** Seçmenlerin seçilecek kişileri doğrudan seçmelerini ifade eder. Bunun tam tersi seçimler ise çift dereceli seçimlerdir.
- **Seçimlerin Yargısal Denetimi:** Bu ilke, seçimlerin gerek yönetiminin gerekse seçimler ile ilgili her türlü uyuşmazlığın çözümünün yargı organları tarafından yapılmasını ifade eder.

Görsel 2.2: Gizli oy verme

2.1.6. Laik Devlet İlkesi

1982 Anayasası ikinci maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti laik bir devlettir. Laiklik ilkesi, "din hürriyeti" ve "din ve devlet işlerinin ayrılması" olmak üzere iki temel ilkeye dayanır.

a) Din Hürriyeti: Kendi içinde inanç ve ibadet hürriyeti olmak üzere ikiye ayrılır. İnanç hürriyeti, bireylerin dilediği inanca sahip olabileceğini ya da hiçbir dinî inanca sahip olmayabileceğini ifade eder. Anayasa'nın 24. maddesi "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir." diyerek inanç hürriyetini sınırlamaya tabi olmaksızın kişilere tanımıştır. **İbadet hürriyeti** ise kişinin inandığı dinin gereklerini (ibadet, ayin ve tören vb.) serbestçe yapabilmesidir. Anayasa'nın 14. maddesi, ibadet hürriyetinin devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozma ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırma amaçlarıyla kötüye kullanılmasını yasaklamıştır. Kısacası Anayasa, kural olarak ibadet hürriyetini kabul etmekle birlikte buna bazı sınırlar getirmiştir.

b) Din ve Devlet İşlerinin Ayrılması: Din kurumlarının devlet görevlerini, devlet kurumlarının da dinî görevleri yerine getiremeyeceğini ifade etmektedir. Bir devlette din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olduğunun söylenebilmesi için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerekmektedir (Gözler, 2016: 67).

- Devletin resmî bir dini olmamalıdır.
- Devlet, bütün dinler karşısında tarafsız olmalıdır.
- Devlet, bütün din mensuplarına eşit davranmalıdır.
- Din kurumları ile devlet kurumları birbirlerinden ayrı olmalıdır.
- Hukuk kuralları, din kurallarına uymak zorunda olmamalıdır.

2.1.7. Sosyal Devlet İlkesi

Sosyal devlet, toplumun ekonomik açıdan zor durumdaki, güçsüz ve korunmaya muhtaç kesimlerini koruyan, bir sosyal sınıfın diğerlerini ezmesine izin vermeyen devlet biçimidir (Görsel 2.3).

Görsel 2.3: Sosyal devlet

Sosyal devletin en belirgin özellikleri ise kişiyi ekonomik hayatta yalnız bırakmaması, ekonomik hayata müdahale etmesi, herkes için insanlık onuruna yaraşır bir hayat seviyesi sağlamaya yönelik bir devlet biçimi olmasıdır (Tablo 2.3).

Tablo 2.3: Sosyal Devletin Amaçları ve Sosyal Devlete Ulaşma Araçları

SOSYAL DEVLETİN AMAÇLARI	SOSYAL DEVLETE ULAŞMA ARAÇLARI
Ulusal geliri artırmak	Yatırım, özel teşebbüse teşvik vb.
Ulusal geliri adaletli bir şekilde dağıtmak	Adil ücret hakkı vb.
Herkese insan onuruna yaraşır, asgari bir yaşam düzeyi sağlamak	Çalışma hakkı, sağlık hakkı, eğitim hakkı vb.
Özgürlüklerin gerçekleşmesi için maddi olanak sağlamak	Sosyal güvenlik vb.
Gelir ve servet eşitsizliğini azaltmak için önlemler almak	Adil vergi sistemi, kamulaştırma, toprak reformu, devletleştirme, planlama vb.
Özel olarak korunması gereken kesimlere yönelik önlemler almak	Barınma imkânı, burs, aylık vb.

SIRA SİZDE

Anayasa'nın sosyal devlet ilkesinden bahseden maddelerini araştırınız. Bu maddelerin çevrenizde gördüğünüz somutlaşmış uygulama örneklerini sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.1.8. Hukuk Devleti İlkesi

Adalet esasına dayalı hukuk kuralları ile var olan, topluma hukuk güvenliği sağlayan devlete **hukuk devleti** denir. Hukuk devleti, aynı zamanda devletin bütün işlem ve eylemlerinin hukuka uygun olmasını ifade eder başka bir deyişle devletin yasama, yürütme ve yargı organlarının hukuka bağlı olmasıdır. Hukuk devletinin unsurları şunlardır:

- Yasama ve yürütmenin yargı denetiminden geçmesi
- Temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması
- Adil yargılanma hakkı
- Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı
- İdarenin mali sorumluluğu
- Yargı bağımsızlığı
- Yasaların anayasaya uygun olması
- Kuvvetler ayrılığı
- İdare faaliyetlerinin kanuniliği
- Kanuni hâkim güvencesi

BİLGİ KUTUSU

Hiç kimsenin kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamayacağını ve bu yönde yargı yetkisine sahip olağanüstü mahkemelerin kurulmayacağını öngören güvenceye **kanuni hâkim güvencesi** denir.

BİLGİ KUTUSU

Adalet heykeli Themis, eski çağlardan günümüze adaletin simgesi olarak gelmiştir. Themis, doğruluğun ve gücün simgesi olarak bir elinde kılıç tutar. Diğer eliyle de hukukta dengeyi, eşitliği ve adil yargılanmayı simgeleyen teraziyi tutar. Heykelin gözlerinin bağlı olması, hukukun uygulanmasında tarafsızlığı; Themis'in kadın olması ve beyaz elbise giymesi onun saflığını, korkusuzluğunu ve bağımsızlığını simgeler. Heykelin bir ayağının altındaki yılan, toplumdaki kötülükleri ayaklarının altına aldığını simgeler.

Görsel 2.4: Themis adalet heykeli

2.1.9. Eşitlik İlkesi

Eşitlik ilkesi, adalet kavramının en temel unsurudur ve Anayasa'nın 10. maddesinde "Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." şeklinde düzenlenmiştir. Bu ilkeye göre devlet organları ve idare makamları, bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır. Bu ilkeye göre hiçbir kişiye, aileye, topluluğa veya sınıfa ayrıcalık tanınamaz.

a) Eşitliğin Türleri: Eşitlik, mutlak ve nispi olmak üzere ikiye ayrılır.

Mutlak Eşitlik: Kanunların herkese eşit olarak uygulanmasıdır. Bu ilkeye göre kişilerin özel durumlarına bakılmaz.

Nispi Eşitlik: Aynı durumda bulunan kişilerin aynı işleme tabi tutulmasıdır. Bu ifade, şu anlama gelir: Farklı durumlarda bulunan kişiler, farklı işlemlere tabi tutulabilirler. Diğer bir ifadeyle eşit olmayanlara farklı kuralların uygulanması eşitlik ilkesine aykırı değildir.

Aşağıdaki metni okuduktan sonra görselleri değerlendirerek soruları cevaplayınız.

2.1. ETKİNLİK

Bir proje ödevi için kütüphanede bir araya gelen Emel, Hasan, Ayşe ve Ahmet bir süre çalıştıktan sonra yemek molası vererek pizzacıya giderler. Ayşe, spora başlamıştır ve pizzanın sebze ağırlıklı olmasını ister. Emel vejetaryen, Hasan çok iştahlı, Ahmet ise her duruma uyan bir arkadaştır. Hepsi tezgâha gittiklerinde görsellerdeki pizzaları görürler. Hasan soldakini, Emel ise sağdakini sipariş etmek konusunda ısrarcıdır. Zor olsa da nihayetinde sipariş verebilmişlerdir.

Görsel 2.5: Eşit dilimli pizza

Görsel 2.6: Tercih öncelikli pizza

Okuduğunuz örnek olay metnine göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Sipariş verilen pizza soldaki ise bu durum hangi eşitlik türüne örnek oluşturur? Durumun olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendiriniz.

.....

.....

- Sipariş verilen pizza sağdaki ise bu durum hangi eşitlik türüne örnek oluşturur? Durumun olumlu ve olumsuz sonuçlarını değerlendiriniz.

.....

.....

- Adalet sağlayan eşitlik sizce nasıl olmalıdır?

.....

.....

BİLGİ KUTUSU

Temel bir ilke olmakla birlikte Anayasa'nın 2. maddesinde yer almadığı için eşitlik ilkesinin Cumhuriyetin bir niteliği olmadığı ve dolayısıyla değiştirilemezlik güvencesinden de yararlanmadığı söylenebilir.

b) Eşitlik İlkesi ve Pozitif Ayrımcılık: Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi, yasa önünde eşitliği ifade eder; herkesin aynı hak ve yükümlülüklere sahip olması anlamına gelmemektedir. Eşitlik, her yönüyle aynı hukuki durumda olanlar arasında söz konusudur. Hukuk felsefesine girmiş bir deyimle "eşitlerin eşitliği" anlamındadır. Eşitlik ilkesi, kişilerin yasalar karşısında eşit olmalarını sağlama amacı güder ve bunu yaparken de kişilerin eşit şartlara sahip olmasını gözetir. Bu yüzden toplumda dezavantajlı gruplara pozitif ayrımcılık (Görsel 2.7) gereği doğmuştur ve zamanla Anayasa'nın eşitlik ilkesinde yapılan değişikliklerle (Tablo 2.4) eşitlik ilkesi, çağdaş yaşamın gereklerine uyarlanmıştır.

Görsel 2.7: Pozitif ayrımcılık

Tablo 2.4: Anayasa'nın 10. Maddesiyle Kanunlaşmış Pozitif Ayrımcılık İlkeleri

Anayasa 10. Madde (2004 Anayasa değişikliği)	Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.
Anayasa 10. Madde (2010 Anayasa değişikliği)	Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.
Anayasa 10. Madde (2010 Anayasa değişikliği)	Çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılamaz.

SIRA SİZDE

Yaşanan benzer durumlar karşısında herkese aynı şekilde yaklaşmak eşitliği sağlar mı? Örnekler üzerinden sınıf ortamında tartışınız.

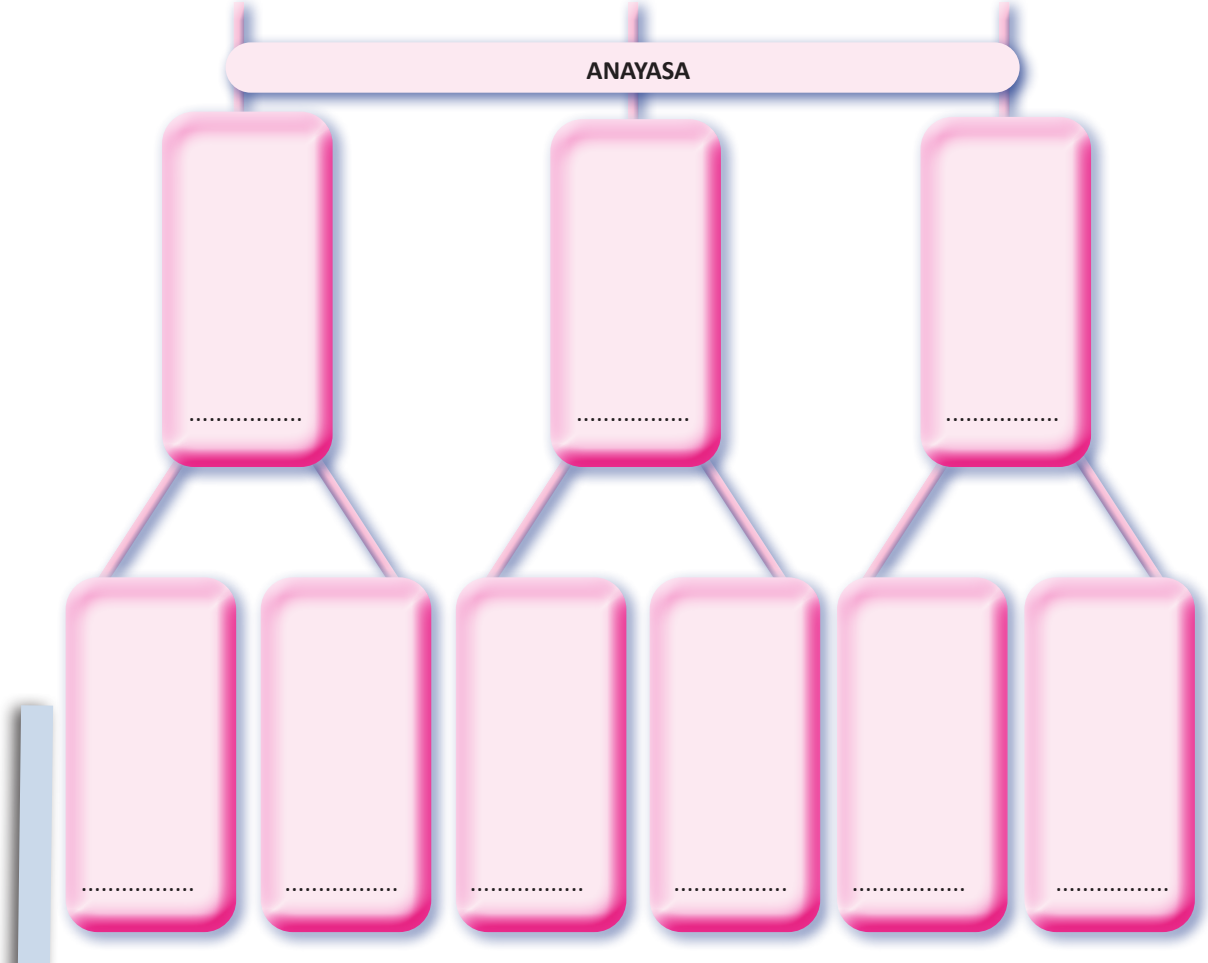
2.1.10. Başlangıç'ta Yer Alan İlkeler

Başlangıç metni, madde numaraları verilmeden yedi paragraftan oluşturulmuştur ve Anayasa'nın temel görüşünü yansıtır. Anayasa'nın 176. maddesinde "Anayasa'nın dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirten Başlangıç kısmı, Anayasa metnine dâhildir." denmiştir. Buna göre Başlangıç'ta belirtilen temel ilkeler, Cumhuriyetin niteliklerine dâhil edilmiş ve Anayasa'nın 4. maddesine göre değişmezlik kapsamında yer almıştır. Başlangıç metninde yer verilen ilkeler şunlardır:

- Atatürk inkılap ve ilkelerine bağlılık
- Atatürk medeniyetçiliği
- Atatürk milliyetçiliği
- Çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi
- Millî egemenlik
- Anayasa'nın ve hukukun üstünlüğü
- Özgürlükçü demokrasi
- Doğal haklar
- Kuvvetler ayrılığı
- Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği
- Laiklik
- Sosyal adalet ve eşitlik

2.2. ETKİNLİK

- Aşağıdaki şekilde ilk kavram olarak "Anayasa" verilmiştir.
- Anayasa kavramıyla en çok ilişkili olduğunu düşündüğünüz üç terimi bir sonraki basamakta yer alan boşluklara yazınız.
- Yazdığınız yeni kavramların her biri için aynı uygulamayı yapınız.
- Bulduğunuz ilk üç kavramı sınıf ortamında paylaşınız ve farklı kavramları saygı çerçevesinde tartışarak ortak bir anayasa tanımı oluşturunuz.

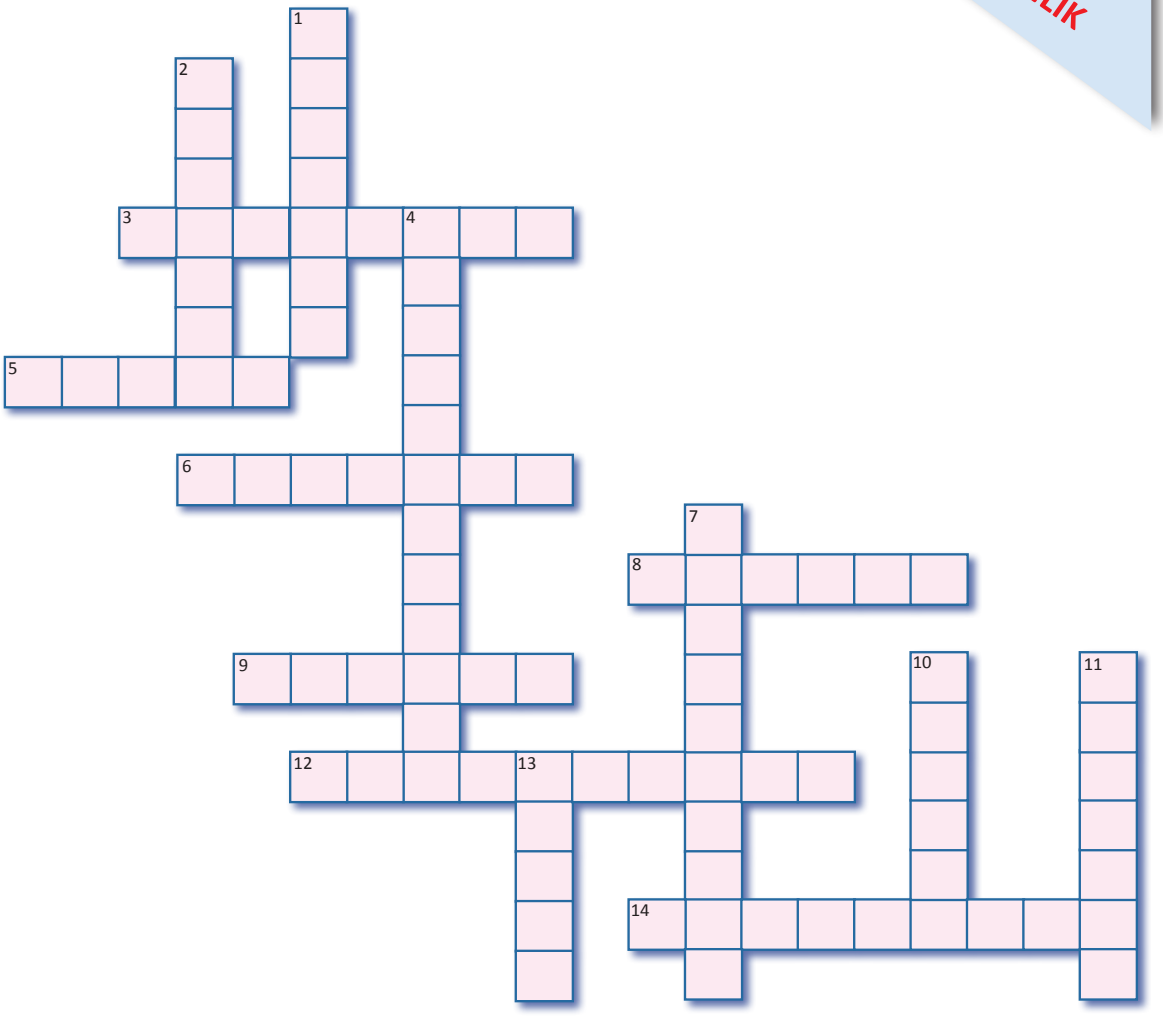

Anayasa: .....

.....

2.3. ETKİNLİK

• Bu öğrenme biriminde öğrendiklerinizi pekiştirmek amacıyla aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

SOLDAN SAĞA

3. Laik devletin tüm dinlere yaklaşımı
5. Katılma hakları da denilen hakların statüsü
6. Anayasa'nın 2. maddesinde yer verilmeyen temel ilke
8. Kişilerin özel durumlarının dikkate alınmadığı eşitlik türü
9. Hukuk devletinin dayandığı temel esas
12. İnsan haklarına Anayasa Mahkemesinde verilen önemin ifadesi
14. İktidarın tüm millet yararına kullanıldığı yönetim biçimi

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. En üstün yasa
2. Cumhuriyetin karşıtı olan yönetim şekli
4. Herkesin insan onuruna yaraşır bir refah seviyesinde yaşamasını amaçlayan devlet ilkesi
7. Egemenliğin ulusun elinde olduğu devlet biçimi
10. Tek anayasa ve tek devlet yönetimi
11. Vicdan, ibadet ve din özgürlüğü
13. Aynı durum içinde bulunanlar arasındaki eşitlik durumu

2.2. KİŞİNİN ANAYASAL HAK VE SORUMLULUKLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Sizce özgürlüğün sınırı var mıdır? Sınıf ortamında tartışınız.**
2. **Sizce Türk vatandaşı olarak sahip olduğumuz haklar nelerdir? Söz alarak sınıfta fikirlerinizi paylaşınız.**

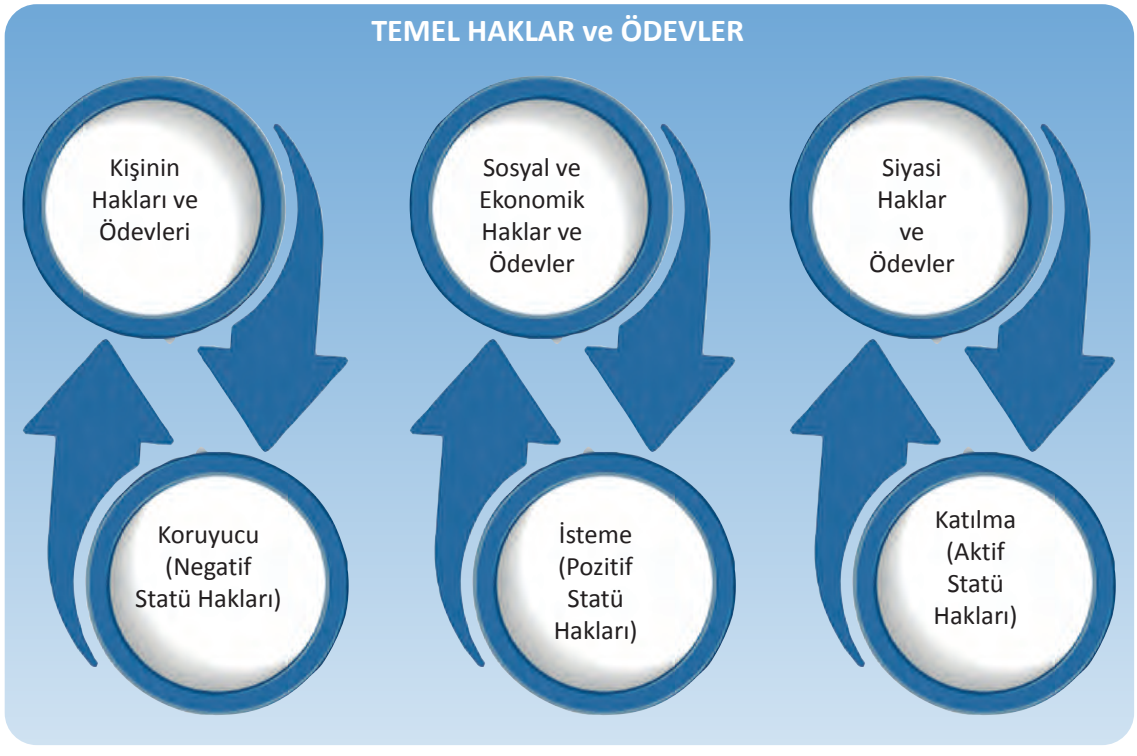
Anayasal hak ve sorumluluklar, 1982 Anayasası İkinci Kısım'da Temel Hak ve Özgürlükler başlığı altında düzenlenmiştir. Birinci Bölüm'de Genel Hükümler'e, İkinci Bölüm'de Temel Hak ve Ödevler'in sınıflandırılmasına yer verilmiştir.

1982 Anayasası'na göre kişiler; kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler; kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da kapsar. Temel hak ve hürriyetler, aynı zamanda demokratik devlet olmanın vazgeçilmez unsurudur.

2.2.1. Temel Hak ve Özgürlüklerin Türleri

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, temel hak ve hürriyetleri Alman hukuk adamı Georg Jellinek'in (Corç Yelinek) geliştirdiği yönteme (Jellinek üçlüsü) göre bölümlere ayırmıştır (Tablo 2.5).

Tablol 2.5: Temel Haklar ve Ödevler

BİLGİ KUTUSU

Temel hak ve hürriyetlere Anayasa'da 12 ve 74. maddeler arasında yer verilmiştir.

Temel hak ve hürriyetlerin korunması 40. maddede , kötüye kullanılmaması 14. maddede, kullanılmasının durdurulması 15. maddede, niteliği 12. maddede, sınırlanması ise 13. maddede yer almıştır.

2.2.1.1. Kişinin Hak ve Ödevleri (Negatif Statü Hakları)

Kişinin özel alanındaki ihlal edilemeyen hak ve hürriyetleridir. Negatif statü hakları, devlete ‘‘karışmama’’ ödevi yükleyerek kişileri topluma ve devlete karşı korur. Bu nedenle negatif statü haklarına “koruyucu haklar” da denir. Kişinin negatif statü hakları şunlardır:

- Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı
- Zorla çalıştırma yasağı
- Kişi hürriyeti ve güvenliği
- Kişisel verilerin korunması hakkı
- Özel hayatın gizliliği
- Konut dokunulmazlığı
- Haberleşme özgürlüğü
- Yerleşme ve seyahat özgürlüğü
- Din ve vicdan özgürlüğü
- Düşünce ve kanaat özgürlüğü
- Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü
- Basın özgürlüğü
- Süreli ve süresiz yayın hakkı
- Basın araçlarının korunması
- Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı
- Düzeltme ve cevap hakkı
- Dernek kurma özgürlüğü
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı
- Mülkiyet hakkı
- Hak arama özgürlüğü
- Kanuni hâkim güvencesi
- Suç ve cezalara ilişkin esaslar
- İspat hakkı

2.4. ETKİNLİK

Aşağıda, kişi haklarımızın ihlal edildiği dört örnek olaya yer verilmiştir.

- Bu örneklerde hangi kişi haklarımızın ihlal edildiğini alttaki boş bırakılan alanlara yazınız.
- Bu durumlarla karşılaşan siz olsaydınız nasıl bir yol izlerdiniz? Sınıfta cevaplarınızı tartışınız.
- Siz de sınıf ortamında, kişi haklarımızın ihlaliyle ilgili örnekler veriniz.

1. Örnek Olay

İpek, iş çıkışı toplu taşıma aracından inerek evinin olduğu sokağa girmiştir. Sokakta aniden karşısına çıkan tanımadığı bir kişinin saldırısına uğrayan İpek, neye uğradığını şaşırmış ve çığlık çığlığa ağlamaya başlamıştır.

.....

2. Örnek Olay

Hasan ve ailesi her yaz olduğu gibi bu yaz da tatillerini geçirmek üzere yazlıklarına gitmişlerdir. Eve geldiklerinde Hasan, marketten aldıkları yiyecekleri buzdolabına yerleştirmek için mutfağa girdiğinde dolapta yiyecek bir şeyler olduğunu ve ocağın da henüz sıcak olduğunu fark etmiştir. Hayretler içinde kalan ev halkı birbirlerine bakarak ne yapacaklarını düşünmeye başlamıştır.

.....

3. Örnek Olay

Simge ve Belgin, iki eski dosttur ancak bir sebepten kavga ederek düşman olmuşlardır. Simge, Belgin’i telefondaki sohbet programı üzerinden paylaştıkları özel bilgi ve sırlarını sosyal medyada paylaşmakla tehdit etmektedir. Belgin, çaresizlik içinde ne yapacağını bilemez bir hâldedir.

.....

4. Örnek Olay

İşe başlarken sözleşmesinde çalışma saatleri 08.00-16.00 olarak belirtilmesine rağmen patronunun “21.00’e kadar çalışmazsan maaşını ödemem.” dediği market çalışanı Eyüp, bir yandan yorgun argın eve dönmekte bir yandan da “Başka bir iş bulabilir miyim?” diye çaresizce düşünmektedir.

.....

2.2.1.2. Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler (Pozitif Statü Hakları)

Sosyal devlet anlayışıyla ortaya çıkan bu haklar; bireylere devletten olumlu bir davranış, bir yardım veya hizmet isteme imkânını tanıyan haklardır. Devlet, kişinin pozitif statü hakları için olumlu faaliyetlerde bulunmalıdır. Pozitif statü haklarına isteme hakları da denir (Görsel 2.8). Bireylere tanınan pozitif statü hakları şunlardır:

Görsel 2.8: Eğitim hakkı

- Ailenin korunması
- Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi
- Kıyılardan yararlanma
- Toprak mülkiyeti
- Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması
- Kamulaştırma
- Devletleştirme ve özelleştirme
- Çalışma ve sözleşme ile ilgili hükümler
- Çalışma hakkı ve ödevi
- Çalışma koşulları ve dinlenme hakkı
- Sendika kurma hakkı
- Toplu iş sözleşmesi hakkı
- Grev hakkı ve lokavt
- Ücrette adalet sağlanması
- Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması
- Konut hakkı
- Gençliğin korunması
- Sporun geliştirilmesi
- Sosyal güvenlik hakkı
- Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler
- Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları
- Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması
- Sanatın ve sanatçının korunması

2.2.1.3. Siyasi Haklar ve Ödevler (Aktif Statü Hakları)

Aktif statü hakları, kişilerin devlet yönetimine katılmasını ve siyasal faaliyette bulunmasını sağlayan haklardır. Bu haklara katılma hakları da denir. Bireylere tanınan aktif statü hakları şunlardır:

- Türk vatandaşlığı
- Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma
- Siyasi parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma
- Siyasi partilerin uyacakları esaslar
- Kamu hizmetine girme
- Mal bildirimi
- Vatan hizmeti
- Vergi ödevi
- Dilekçe hakkı
- Bilgi edinme hakkı
- Kamu denetçisine başvurma hakkı

BİLGİ KUTUSU

Siyasi haklar ve hürriyetler, kural olarak sadece Türk vatandaşları tarafından kullanılabilir. O nedenle bunlara **vatandaşlık hakları** da denir.

SIRA SİZDE

2020 yılında tüm dünyayı ve ülkemizi etkisi altına alan koronavirüs salgını sürecinde sınırlandırılan temel hak ve hürriyetlerimizi belirleyip sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

2.5. ETKİNLİK

- **Aşağıda verilen görselleri inceleyiniz.**
- **Verilen bu görsellerin altına hangi temel hak ve ödeve örnek olduğunu yazınız.**

Görsel 2.9: .....
.....

Görsel 2.10: .....
.....

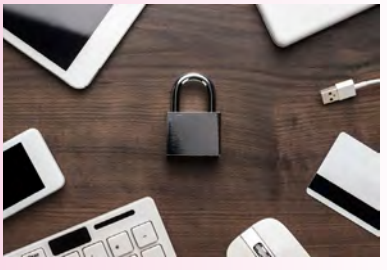
Görsel 2.11: .....
.....

Görsel 2.12: .....
.....

Görsel 2.13: .....
.....

Görsel 2.14: .....
.....

Görsel 2.15: .....
.....

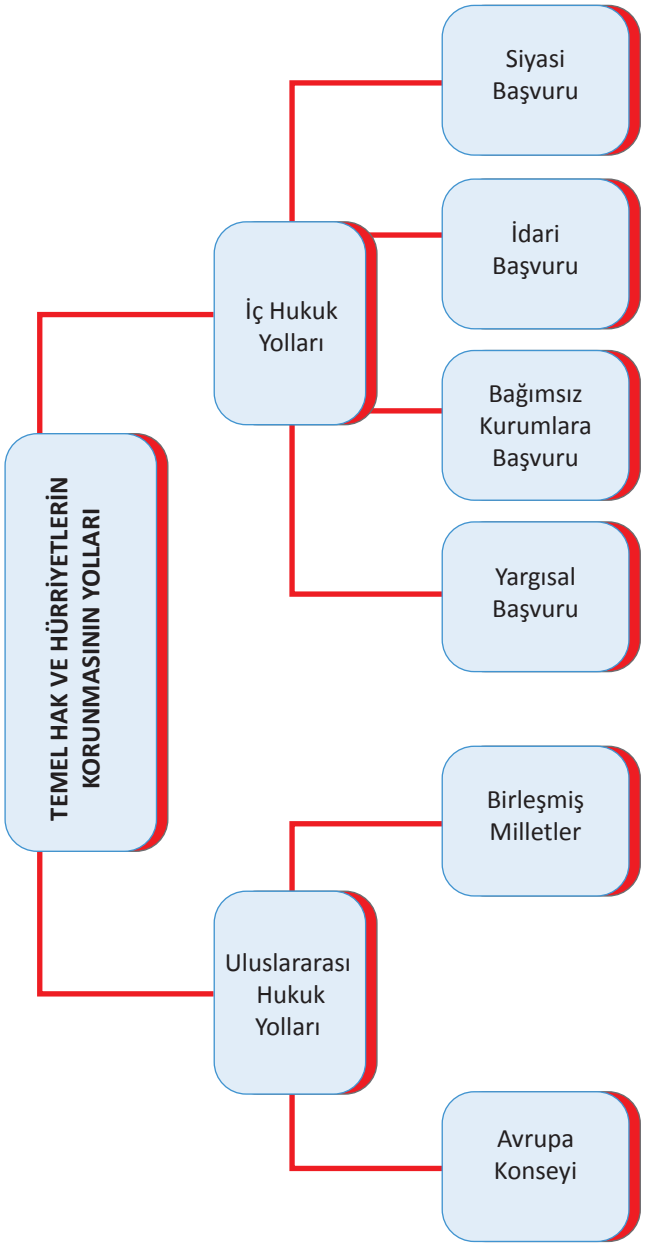

Görsel 2.16: .....
.....

2.2.2. Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması

Temel hak ve özgürlüklerin korunması için iç hukuk ve uluslararası hukuk yollarına başvurulur (Tablo 2.6).

Tablo 2.6: Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması

2.2.2.1. İç Hukuk Koruma Yolları

Kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi durumunda ülke içinde başvurabileceği iç hukuk yolları şunlardır:

Siyasi Başvuru: Anayasa, siyasi başvuru makamı olarak sadece TBMM'yi yetkili kılmıştır. Kişiler, haklarının ihlali hâlinde dilek ve şikâyetlerini TBMM'de bu amaçla kurulmuş Dilekçe Komisyonuna iletebilirler.

İdari Başvuru: Kişiler, mahkeme sürecine girmeden haklarının ihlal edildiğini düşündüğü idari kurumun kendisine başvurabilirler.

Yargısal Başvuru: Temel hak ve özgürlükleri ihlal edilen kişilerin mahkemelerde dava açma hakkı vardır.

Bağımsız Kurumlara Başvuru: Son yıllarda, hak ihlali durumlarında kişilere yeni bir koruma yolu olan bağımsız kurumlara başvuru hakkı verilmiştir. Bu kurumlar, Türkiye İnsan Hakları Kurumu ve Kamu Denetçiliği Kurumudur.

BİLGİ KUTUSU

Temel hakların ihlali karşısında yetkili mercilere başvurmak ve idareyi denetleyen kurumları harekete geçirmek, bir vatandaşlık sorumluluğudur. Hak ve özgürlük, kişilere aynı zamanda sorumluluk da yüklemektedir.

2.2.2.2. Uluslararası Hukuk Koruma Yolları

Temel hak ve hürriyetlerin ihlali durumunda başvurulabilen uluslararası koruma yolları şunlardır:

Birleşmiş Milletler: Birleşmiş Milletler, insan haklarını korumak ve insan onuruna yaraşır bir yaşam sağlamak amacıyla 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni yayımlamıştır. Bu bildirge, ülkemiz tarafından da 1949'da tanınmıştır.

Avrupa Konseyi: Ülkemizin de kurucu üyeleri arasında yer aldığı Avrupa Konseyi, 1949'da kurulmuştur. İnsan hakları, hukukun üstünlüğü ve çoğulcu demokrasiyi koruma amaçlarıyla kurulan konsey, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni yayımlamıştır. Avrupa Konseyi, bu sözleşmenin hukuken takibi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini (AİHM) 1959'da kurmuştur. İç hukuk yolları tüketildikten sonra AİHM'ye bireysel başvuru yapılabilmektedir.

2.2.3. Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması

Devlet ve toplumun sürekliliğinin sağlanabilmesi için hak ve özgürlüklerin de sınırları olmalıdır. Ancak bu sınırlama, keyfiyetten uzak ve belirli sınırlar dâhilinde gerçekleşmelidir. 1982 Anayasası, olağan dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını 13. maddede düzenlemiş ve bazı şartlara bağlamıştır. Bu şartlar şöyle sıralanabilir:

- Temel hak ve özgürlükler sadece yasalarla sınırlandırılabilir.
- Sınırlama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen sebeplere dayanmalıdır.
- Sınırlama, ölçülülük ilkesine uygun olmalıdır.
- Sınırlama, hakkın özüne dokunmamalıdır.
- Sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeni ve laik Cumhuriyetin gereklerine uygun olmalıdır.

2.2.4. Temel Hak ve Özgürlüklerin Kötüye Kullanılmaması

Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetler; devletin bütünlüğünü bozmayı, Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığını ve birliğini tehlikeye düşürmeyi ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

2.2.5. Temel Hak ve Özgürlüklerin Kullanılmasının Durdurulması

Anayasa'nın 15. maddesi, "Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının Durdurulması" başlığını taşımaktadır. Hakkın kullanımının durdurulması, o hakkın belirli bir zaman aralığında askıya alınması anlamına gelmektedir. Ancak 15. maddenin temel hak ve özgürlükleri sınırlandırırken aşmaması gereken sınırlar şunlardır:

a) Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemek

b) Ölçülülük ilkesine uymak

c) Çekirdek haklara savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde dahi dokunmamak

Olağanüstü durumlarda dahi dokunulmayacak çekirdek haklar şunlardır:

- Savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz.
- Kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz.
- Suç ve cezalar geçmişe yürütülemez.
- Suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

BİLGİ KUTUSU

Olağanüstü hâl ilanında hak ve özgürlükleri sınırlayan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, Anayasa Mahkemesi denetimine tabi değildir.

SIRA SİZDE

- **Aşağıda verilen boşluklara, günlük hayatınızda kullandığınız beş temel hak ve hürriyet örneği yazınız. Yazdığınız örneklerin hangi temel hak ve hürriyet türünün kapsamında olduğunu sınıfta tartışınız.**

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

2.1. UYGULAMA

Amaç	**:** Temel hakların bilinme düzeyini belirleyen anket yapmak.
Süre	**:** 2 ders saati
Değerlendirme:	Öz değerlendirme formu
Görev	**:** Sınıfta gruplar oluşturunuz. Her grup için bir temel hak türü belirleyiniz. Grup olarak belirlenen hak türünün ne kadar bilindiğini tespit edecek bir anket hazırlayınız.
Yönerge	**:** Anketi hazırlarken dikkat etmeniz gereken hususlar şunlardır:

- Sınıfta 3 gruba ayrılınız.
- Her grup için temel hak türlerinden birini seçiniz.
- Seçtiğiniz hak türleri ile ilgili araştırma yapınız.
- Yaptığınız araştırmadan elde ettiğiniz verileri rapor hâline getiriniz.
- Anketin açıklama kısmında, anketin içeriği ile ilgili bilgilere yer veriniz.
- Anketinizi anket hazırlama kurallarına uygun bir şekilde ve çok zaman almayacak, net sorulardan oluşturunuz.
- Anket için A4 kâğıdının iki yüzünü de kullanınız.
- Anketinizin 2 sayfayı geçmemesine dikkat ediniz.
- Hazırladığınız anketi öğretmeninize ve arkadaşlarınıza uygulayınız.
- Anket sonuçlarını, grup olarak sınıfa sununuz.
- Hazırladığınız broşürü ve raporu öğretmeninize teslim ediniz.

Bu uygulama faaliyeti kapsamında aşağıdaki öz değerlendirme formunda yer alan ölçütlerden kazandığınız beceriler için “Çok Az”, “Kısmen” ve “Tamamen” derecelerine ait kutucuklardan size uygun olanlara (X) koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Öz değerlendirme formu

Aşağıda verilen ifadeler, özel hakları tanıtıcı broşür etkinliği konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. İlgili ifadeler size uygun değilse "Çok Az"ı, biraz uygunsa "Kısmen"i, çok uygunsa "Tamamen"i "X" koyarak işaretleyiniz. Tüm ifadelere cevap vermeyi unutmayınız.

DEĞERLENDİRİLECEK İFADELER	DERECELER		
	Çok az	Kısmen	Tamamen
1. Anketi hazırlamadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Anketi hazırlamaktan mutluluk duydum.			
3. Temel haklarımızın hayatımızdaki önemini fark ettim.			
4. Anket bittiğinde yeni ve önemli bilgiler edindim.			
5. Anketi yazım kurallarına uyarak yazmaya çalıştım.			
6. Anketi temel haklar konusunda somut örnekler vererek hazırladım.			
7. Ankette, derste öğrendiğim tüm bilgilere yer verdim.			
8. Anketi istenen sürede tamamladım.			
9. Anket sonucunda arkadaşlarıma yeni ve önemli bilgiler sundum.			

2.6. ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloda temel hak ve hürriyetlere örnekler verilmiştir.

A sütununda verilen örneğin hangi temel hak ve hürriyete ait olduğunu B sütununda bulunuz, "( )" şeklinde belirtilen boşluğa uygun harfi yazınız.

A		B	
1. Sivil toplum kuruluşları ve siyasi partilere üye olmak	( )	(A)	Düşünce özgürlüğü
2. Kazanç oranında vergi vermek	( )	(B)	Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma
4. Hiçbir engel olmaksızın istenen yere seyahat etmek	( )	(C)	Sağlık hizmetleri
5. Sağlık problemlerinde tedavi olabilmek	( )	(Ç)	Sosyal güvenlik hakkı
6. Kendimize ait bir cep telefonunun olması	( )	(D)	Vergi ödevi
7. Farklı fikirlere saygı duyulması	( )	(E)	Seyahat özgürlüğü
		(F)	Zorla çalıştırma yasağı

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümle doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Anayasa'nın Başlangıç kısmında yer alan ilkeler giriş niteliğinde olup Anayasa metnine dâhil değildir.
2. ( ) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, toplumda avantajlı gruplara pozitif ayrımcılık uygulamaktadır.
3. ( ) İbadet hürriyeti, kişinin inandığı dinin gereklerini (ibadet, ayin, tören vb.) serbestçe yapabilmesidir.
4. ( ) Ülkemiz, üniter devlet sistemini kabul eden ülkelerdendir.
5. ( ) Sosyal devlet, adil vergi sistemi yoluyla gelir eşitsizliğinin önüne geçmeyi amaçlar.
6. ( ) Olağanüstü hâl ilanında hak ve özgürlükleri sınırlayan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, Anayasa Mahkemesi denetimine tabi değildir.
7. ( ) Sosyal ve ekonomik hakların temelinde sosyal devlet anlayışı vardır.
8. ( ) Siyasi haklar ve hürriyetler, sadece Türk vatandaşları tarafından kullanılabildiği için bu haklara vatandaşlık hakları da denir.
9. ( ) Grev ve lokavt hakkı, kişinin hak ve ödevleri başlığı altında yer almaktadır.
10. ( ) Hakkın kullanımının durdurulması, o hakkın tamamen kullanılamaması anlamına gelmektedir.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

11. Anayasa Mahkemesi, insan haklarını pek çok kararında ..... olarak kabul etmektedir.
12. ....., herkesin hiçbir ayrım yapılmaksızın seçimlerde oy verme hakkına sahip olmasını ifade eder.
13. ..... yolu ile kişiler, mahkeme sürecine girmeksizin haklarını ihlal ettiğini düşündüğü idari kurumun kendisine başvurabilirler.
14. Vatan hizmeti, vergi ödevi, dilekçe hakkı vb. haklar, ... haklara örnek verilebilir.

C) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

15. "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Başlangıç'ta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir."

Yukarıdaki Anayasa maddesinde hangi ilkeye yer <u>verilmemiştir</u>?

A) Demokratik devlet B) Eşitlik C) Sosyal devlet
D) Hukuk devleti E) İnsan haklarına saygılı devlet

16. **Aşağıda verilen pozitif ayrımcılıkla ilgili örneklerden hangisi <u>yanlıştır</u>?**

A) Toplu taşımada ön koltukların engelli, yaşlı ve hamilelere ayrılması

B) Bir kurumdaki yöneticilik pozisyonuna erkeklerin başvurması

C) Hastanede çocukların tedavide öncelikli olması

D) Şiddet gören kadın ve çocukların devlet korumasına alınması

E) Babası şehit olan bir kişinin devlet hizmetine girmede öncelikli olması

17. **Hiç kimsenin kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaması, hangi hukuk devleti unsurunun içeriğini oluşturur?**

A) Yargının bağımsızlığı

B) Yasaların anayasaya uygunluğu

C) Kuvvetler ayrılığı

D) Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı

E) Kanuni hâkim güvencesi

HALKLA İLİŞKİLER ETİK YASALARI ve SORUMLULUKLARI

3. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

3.1. HALKLA İLİŞKİLER ETİĞİ VE STANDARTLARI

3.2. HALKLA İLİŞKİLERDE ULUSLARARASI MESLEK KURULUŞLARI VE YASALARI

3.3. HALKLA İLİŞKİLER MESLEK İLKELERİ VE DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ

3.4. HALKLA İLİŞKİLERDE MESLEKİ SORUMLULUKLAR

TEMEL KAVRAMLAR

- Etik
- Standart
- Disiplin

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Halkla ilişkilerle ilgili ulusal meslek ilkelerini
- Disiplin yönetmeliğini
- Uluslararası meslek kuruluşları ve bu kuruluşların yasalarını

3.1. HALKLA İLİŞKİLER ETİĞİ VE STANDARTLARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Etik kavramı ile daha önce nerelerde karşılaştınız?**
2. **Size göre her mesleğin gerektirdiği etik değerler farklı mıdır? Seçtiğiniz bir meslek hakkında örnek veriniz.**

Etik kavramının ne zaman kullanılmaya başlandığı tam olarak bilinmese de dünyanın farklı yerlerinde, birçok toplumda eski çağlardan beri kullanıldığı bilinmektedir. Etik kavramının birçok alanda farklı şekillerde kullanılması sebebiyle farklı tanımlamaları görülebilir. En genel anlamda **etik**, doğru davranışlarda bulunmak ve doğru insan olmak şeklinde tanımlanabilir.

Etik kavramı; iş etiği, ticaret etiği, meslek etiği gibi birçok alanda uygulanabilir. Etik kavramı, sadece yazılı kurallardan oluşmaz. Genel olarak evrensel etik değerleri şu şekilde sıralanır:

- Güvenilir olma
- Doğru sözlü olma
- Sözünü tutma
- Sadakat
- Adil olma
- İnsanları önemseme ve insanlara saygı
- Sorumlu olma

BİLGİ KUTUSU

25 Mayıs, tüm ülkelerde **Etik Günü** olarak kutlanmaktadır.

Davranışın etik olup olmadığına yukarıdaki maddeleri taşıyıp taşımadığına bakılarak karar verilebilir. Örneğin bir halkla ilişkiler çalışanı, yaptığı çalışmalarda müşterisinin haklarını korurken toplumsal değerlere karşı da sorumludur ve bu değerlere ters düşecek çalışmalardan kaçınmalıdır.

3.1.1. Halkla İlişkiler Etiği

Halkla ilişkiler, en genel anlamda "kamuoyunu istenen doğrultuda etkileme aracı" olarak tanımlanabilir. Halkla ilişkiler faaliyetleri için en ideal yöntem, herhangi bir gerilim oluşturmadan örgütler ve toplum arasında arabuluculuk sağlamaktır.

Halkla ilişkiler personelinin kullandığı yöntemler ve insanları yanlış yönlendirdiği yönünde oluşan olumsuz imajın ortadan kaldırılması için uluslararası alanda pek çok standart belirlenmiştir. Belirlenen bu etik standartlar, çift yönlü iletişimi desteklerken tarafların birbirlerine güvenmelerini ve birbirlerinin hak ve hukukunu korumalarını sağlar (Görsel 3.1).

Görsel 3.1: Tarafların memnuniyetlerinin sağlanması

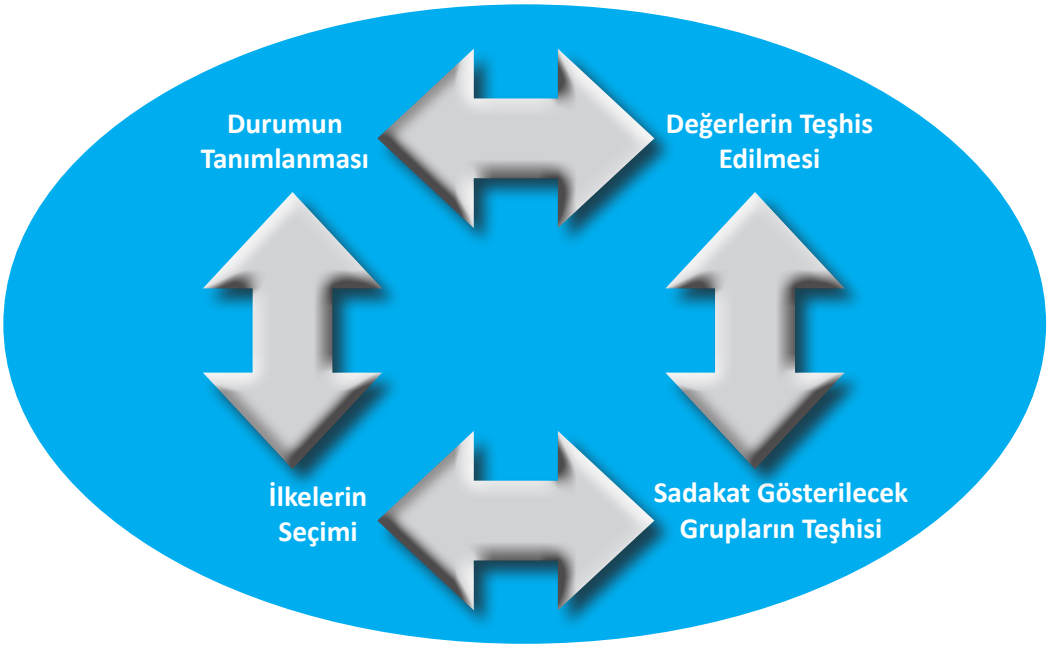
Gelişmekte olan ülkelerin halkla ilişkiler faaliyetlerinde, hazırlanacak etik kodların meslek kalitesinin gelişmesine yardımcı olabileceği değerlendirilmektedir. Bu konudaki örneklerden biri de Ralph Potter'ın (Ralf Potır) geliştirdiği ve kendi adıyla bilinen modelidir (Şekil 3.1). Bu model, dört aşamalı etik karar verme sürecinden oluşmaktadır:

a) Durumun Tanımlanması: Bir işe başlanmadan önce mevcut durumun tespit edilmesidir (durum analizi).

b) Değerlerin Teşhis Edilmesi: Kuruluşun ve halkla ilişkiler çalışanının sorumlu olduğu toplumun değerleri, çalışmaya başlanmadan önce ele alınmalıdır.

c) İlkelerin Seçilmesi: Belirlenen ilkeler, çalışmayı kolaylaştırır ve çalışmanın bir plana göre yürütülmesini sağlar.

ç) Sadık Kalması Gereken Grupların Teşhisi: Kurumun sadık kalmasını istediği kurumların veya firmaların tespit edilmesidir.

Şekil 3.1: Ralph Potter'ın etik modeli

BİLGİ KUTUSU

Osmanlıda Ahilik Kültürü

Ahilik; genel olarak birbirini seven ve sayan, yoksulu ve fakiri gözeten, iş hayatında ahlaki kurallara dikkat eden esnaf ve sanatkârların oluşturduğu bir teşkilattır. Ahilikte kişiyi yararlı, ahlaklı ve bilinçli hâle getirmek; anlayış, güven ve iş bölümü oluşturarak toplumdaki ekonomik ve sosyal dengeyi sağlamak amaçlanır.

SIRA SİZDE

1. İlgi duyduğunuz bir mesleğin ahlaki ilkelerini araştırınız.
2. Araştırdığınız mesleğin ahlaki ilkelerine vurgu yapan bir "değer panosu" hazırlayınız.

3.1.2. Halkla İlişkiler Etiğinin Standartları

Etik kurallarını standart bir hâle getirmek için ülkemizde faaliyet gösteren derneklerin belirlediği kurallar şunlardır:

- Bireylerin İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden doğan haklarına saygılı olmak
- Halkla ilişkiler mesleğini kamuoyu çıkarlarını zedelemeyecek biçimde yürütmek
- Çocuklarla ilgili hazırlanan içeriklerin çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerine uygun olmasına dikkat etmek (Görsel 3.2)
- Mesleki faaliyetlerin toplumun kültürel değerlerini ve inançlarını zedeleyici nitelikte olmamasına dikkat etmek
- İlgili tüm tarafların görüşlerinin adil bir biçimde temsil edilmesine özen göstermek
- Meslek gereği edinilen sır niteliğindeki bilgilerin gizliliğine saygı göstermek
- Taraflar arasında kurulan iletişimin açık, doğru ve iki yönlü olmasına özen göstermek
- Çalışmalar sırasında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na aykırı davranmamak
- Meslek ahlakına ters düşecek görevleri kabul etmemek
- Meslektaşlarının itibarını zedeleyecek yorum ve davranışlarda bulunmamak
- Basın mesleği ilkelerine saygı göstermek

Görsel 3.2: Olumsuz örnek oluşturabilecek içeriklerde hedef kitlenin uyarılması

BİLGİ KUTUSU

Ahilikte Usta Çırak İlişkisi

Ahi teşkilatları, gerçekte birer akademi ya da okul konumundadır. Ahiler, yanlarında çalıştırdıkları çırak ve kalfalara "yetiştirilecek" ve "ileride iş emanet edilecek kişi" olarak bakarlar. Usta ve çalıştırdıkları kişilerin arasında, baba oğul ilişkisine benzer bir ilişki vardır. Çırak, herhangi bir suç işlediğinde onu ailesinin yerine ustası cezalandırabilir. Bunun nedeni ustanın işveren olarak değil, çırağın eğitiminden sorumlu bir baba gibi görülmesidir.

Ahilikte sık iş değiştirmek de hoş karşılanan bir davranış değildir. Sürekli iş değiştiren kişi, istikrarsız olarak kabul edilir ve Ahiliğin gerektirdiği iş disiplinine sahip olmadığı kanaati oluşur.

Ahilikte Mesleki Ahlak İlkeleri

Müşteriyi aldatmamak, malı överek yalan söylememek, hileli tartı kullanmamak, karaborsacılık yapmamak, müşteriye iyi davranmak, sorumluluk sahibi ve disiplinli olmak Ahilikte mesleki ahlak ilkeleridir. Ahilikte pazarlık yoktur çünkü malın bedeli zaten doğru belirlenmiştir. Bu yüzden istenen para, pazarlık yapılmadan ödenir.

SIRA SİZDE

1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni sınıfta okuyunuz.
2. Halkla ilişkiler uygulamalarında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi maddelerinin uygulanabilirlik düzeylerini sınıfta tartışınız.

Aşağıdaki metni okuduktan sonra soruları cevaplayınız.

3.1. ETKİNLİK

Genç adam, önünden geçtiği lüks saatçi dükkânının vitrinine göz gezdirdi. Genç adamın o güne kadar hiç saati olmamıştı. Üniversiteyi ailesinin kötü ekonomik koşullarına rağmen başarıyla bitirmişti. Artık, bir işe girip ailesine olan borcunu ödeme sırası genç adama gelmişti. Genç adam, yetiştiği yerden çok uzakta fakat kendisine iyi para kazandıracak bir iş bulmuştu ve ertesi gün yola çıkması gerekiyordu. Kolunda bir saati olmadan yeni bir çevrede hayata başlamak istemiyordu. Vitrinde görüp beğendiği saat için dükkâna girdi. Dükkân sahibi, genç adamın beğendiği saati vitrinden çıkardı ve eğer beş sene içinde 5 dakika geri kalırsa saati geri getirmesini, kendisine parasını iade edeceğini söyledi.

Beş sene sonra saatçiye dönen genç adam, kendini tanıttı ve saatinin bu süre zarfında 8 dakika geri kaldığını söyledi. Saatçi, genç adamdan saati bırakmasını, bir hafta saati kontrolde tutacağını belirtti. Bir hafta sonra genç adam, saatçiye tekrar geldi. Saatçi, adamın haklı olduğunu, saatin 8 dakika geç kaldığını söyledi ve genç adamın parasını iade etti.

Genç adamın amacı, parayı geri almak değildi. Saat, onun ilk saatiydi ve onu çok sevmekteydi. Merak ettiği, saatçinin verdiği sözde durup durmayacağıydı. Genç adam, verilen sözün tutulması karşısında çok mutlu olmuştu. Teşekkür etti ve yeniden ayarlanmış saatini alarak dükkândan çıktı.

1. Yukarıdaki parçada hangi etik kurallar vurgulanmıştır?

.....

2. Bu parçaya uygun bir başlık bulunuz.

.....

3. Saatçinin yerinde olsanız nasıl davranırdınız?

.....

4. Genç adamın yerinde olsaydınız saatinizin tamir edilmesini mi yoksa yeni bir saat verilmesini mi isterdiniz?

.....

5. Sizce alışveriş yaparken uyulması gereken en önemli etik kural hangisidir?

.....

3.2. HALKLA İLİŞKİLERDE ULUSLARARASI MESLEK KURULUŞLARI VE YASALAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Severek aldığınız bir ürünün size söylendiği gibi olmadığını fark ettiğinizde o ürünü satan kişi ile ilgili ne düşünürsünüz, satan kişiye tepkiniz ne olur?**
2. **Osmanlıdaki Ahilik anlayışında çırak ve usta arasındaki ilişki nasıldır? Arkadaşlarınızla sınıfta tartışınız.**

3.2.1. Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği (IPRA)

Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği, 1 Mayıs 1955'te Londra'da yapılan bir toplantıyla resmen kuruldu. Kurucu üyeler arasında İngiltere, Hollanda, Fransa, Norveç ve Amerika Birleşik Devletleri bulunmaktadır. IPRA [International Public Relations Association (İntırneyşınıl Pablik Rileyşıns Asoseyşın)] Konseyi ve Yönetim Kurulu, halkla ilişkiler alanında uluslararası birlikteliği sağlamak ve kuruluşların faaliyetlerini gözden

geçirmek için düzenli olarak toplanır. IPRA'nın yayımladığı, halkla ilişkiler faaliyetini yürütenlerden beklenen davranış kuralları şunlardır:

- **Gözetim:** BM Sözleşmesi'ndeki ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ndeki ilkeleri gözlemleme ilkesidir.
- **Dürüstlük:** Bütün süreç boyunca dürüst ve doğru davranarak, iletişim içinde olduğu kişilerin güvenini sağlamlaştırıp iletişimi devam ettirebilmeyi kapsar (Görsel 3.3).

Görsel 3.3: Dürüstlük ilkesi

- **Diyalog:** Diyalog için gereken ahlaki, kültürel ve entelektüel koşulları oluşturmak amacıyla çabalamak ve ilgili tüm taraflara kendi durumlarını ortaya koyma ve kişisel düşüncelerini belirtme hakkı tanımaktır.
- **Şeffaflık:** Adlarını, kuruluşlarını ve temsil ettikleri çıkarı açıklarken açık ve şeffaf olma ilkesidir.
- **Çatışma:** Olası profesyonel çıkar çatışmalarını önlemek ve çatışma çıktığı takdirde bu çatışmadan etkilenecekleri bilgilendirmektir.
- **Gizlilik:** Kişilere sağlanan gizli bilgilere saygı duyma ilkesidir.
- **Doğruluk:** Elde edilen bütün bilgilerin gerçekliğini ve doğruluğunu sağlamak için her türlü önlemin alınmasını sağlar.
- **Sahtelik:** Sahte veya yanıltıcı bilgiyi kasten yaymamak için gereken bütün çabayı sarf etmek ve kasıtsızca oluşan hataları acilen düzeltmekle ilgilidir.
- **Aldatma:** Etik olmayan veya aldatıcı yollardan bilgi edinmemeyi kapsar.

- **İfşaat:** İfşa edilmemiş (gizliliği ortaya çıkarılmamış) bir amaca hizmet eden ve aslında açıklanmamış menfaatler sağlayan herhangi bir organizasyon oluşturmamak veya bunları kullanmamakla ilgili ilkedir.
- **Kâr:** Kamu makamlarından edinilen belgelerin kopyalarının üçüncü şahıslara özellikle kâr etmek amacıyla satılmamasını sağlayan ilkedir.
- **Hak Ediş:** Sağlanan profesyonel hizmet karşılığında, bu hizmetlerle ilgili yetkililer dışında hiç kimseden ücret kabul etmeme ilkesidir.
- **Rüşvet:** Doğrudan ya da dolaylı olarak kamu görevlilerine, medya temsilcilerine veya diğer paydaşlara herhangi bir rüşvet teklif etmemek veya vermemekle ilgilidir.
- **Etki:** Kamu görevlileri, medya veya diğer paydaşları uygunsuz biçimde etkileyebilecek faaliyetleri teklif etmemek ve uygulamamakla ilgili ilkedir.
- **Rakipler:** Meslektaşların mesleki itibarlarına kasıtlı olarak zarar verilmemesini sağlar.
- **Kandırmak:** Başka bir uygulayıcının müşterisini aldatıcı yollarla kazanmaya çalışmamakla ilgilidir.
- **İstihdam:** Kamu kurumlarından veya rakiplerden bir personeli işe alınırken ilgili kuruluşların kurallarına ve gizlilik gereklerine saygı göstermeyi kapsayan ilkedir.
- **Meslektaşlık:** Tüm dünyadaki IPRA üyesi meslektaşlar ve halkla ilişkiler uygulayıcılarıyla ilgili kurallara sadık kalma ilkesidir.

BİLGİ KUTUSU

Betûl MARDİN, 1995'te IPRA Yönetim Kurulu Başkanı seçilmiştir.

Kendisi bu göreve seçilen ilk Müslüman ve Türk kadındır.

3.1. UYGULAMA

Amaç	: Meslek ahlakı ile ilgili drama hazırlamak.
Süre	: 2 ders saati
Değerlendirme:	Değerlendirme formu
Görev	: Sınıf arkadaşlarınızla ikişerli gruplar oluşturarak seçtiğiniz bir konuda meslek ahlakını anlatan bir drama hazırlayınız.
Yönerge	: Dramayı hazırlarken dikkat etmeniz gereken hususlar şunlardır:

- Bir hafta süreniz olduğunu göz önünde bulundurarak zamanınızı planlı ve verimli kullanınız.
- Konuyu belirlemek ve oyunu sergilemek için görev dağılımı yapınız. Görevlerinizi yerine getirirken, fikir alışverişinde bulunup yardımlaşınız.
- Daha önce okulunuzda sahnelenmiş drama ve tiyatro konularını gözden geçiriniz.
- Her grup için verilecek süreyi önceden kararlaştırınız.
- Tüm oyunların sınıfta etkin biçimde sunulabilmesi için sınıf ortamını uygun hâle getiriniz.
- Sunum bittiği zaman her grubu değerlendirme formuna göre değerlendiriniz.
- En yüksek puan alan grubu belirleyiniz.

DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin
Adı ve Soyadı : .....
Sınıfı : .....
Numarası : .....

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	5. Çok iyi	4. İyi	3. Orta	2. Geliştirilebilir	1. Desteklenmeli
I. HAZIRLAMA SÜRECİ					
Konuyu belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
Uygun çalışma planı hazırlama	☐	☐	☐	☐	☐
Grup içinde görev dağılımı yapma	☐	☐	☐	☐	☐
İhtiyaçları belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
Farklı kaynaklardan bilgi toplama	☐	☐	☐	☐	☐
Çalışmayı plana göre gerçekleştirme	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
II. SUNUM YAPMA					
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Sorulara cevap verebilme	☐	☐	☐	☐	☐
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma	☐	☐	☐	☐	☐
Sesini ve beden dilini kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Verilen sürede sunuyu yapma	☐	☐	☐	☐	☐
Sunum sırasında öz güvene sahip olma	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
GENEL TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐

3.2.2. Atina Yasası

Uluslararası Etik Yasası da denen Atina Yasası, 12 Mayıs 1965'te Atina'da toplanan IPRA Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. 17 Nisan 1968'de Tahran'da üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Atina Yasası'nda Birleşmiş Milletlere üye ülkelerdeki tüm halkla ilişkiler görevlilerini bağlayıcı kurallar yer almaktadır.

Atina Yasası'nın temel maddeleri şunlardır:

- Halkla ilişkiler çalışanları, temel insan haklarına ve insan onuruna saygılıdır ve yaptıkları çalışmalarda İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne uygun davranır.
- Halkla ilişkiler çalışanları, grubun tüm üyeleriyle dayanışma içinde olmalıdır. Grup üyeleri arasındaki bilgi akışında kesinti yaşanmamalıdır.
- Halkla ilişkiler çalışanları, ilgili tarafların kendi görüşlerini belirtmelerine fırsat tanımalı ve her görüşe saygılı yaklaşmalıdır.

- Halkla ilişkiler çalışanları, yapılan çalışmalarda tarafların karşılıklı çıkarlarını korumalıdır.
- Halkla ilişkiler çalışanları, kaynağı belirsiz ve kesin olmayan bilgiyi kullanmamalıdır.
- Halkla ilişkiler çalışanları, yaptıkları işlerde geniş kitlelere ulaşabildikleri için toplumun gereksinimlerini göz önünde bulundurmak zorundadır (Görsel 3.4).

Görsel 3.4: Toplumun çıkarları ve kazanç dengesi

Bir millet, zenginliğiyle değil; ahlak değerleriyle ölçülür.

Mustafa Kemal ATATÜRK

3.2.3. Lizbon Yasası

Lizbon'da 16 Nisan 1978'de toplanan Genel Kurul, Atina Yasası'nda eksikliği görülen maddeler üzerinde iyileştirmeler ve eklemeler yapılmasına karar vermiştir. Alınan bu karar sonucunda oluşturulan yasalara **Lizbon Yasaları** denir. Lizbon Yasalarında belirlenen kurallar şunlardır:

- Ulusal Derneğin kendi ölçütlerine ya da gerek yasayla gerekse ulusal ve resmî düzenlemelerle oluşturulan ölçütlere uygun kabul ettiği her üye, bu yasa uyarınca halkla ilişkiler uzmanı ve yasaya resmen bağlı kabul edilir.
- Halkla ilişkiler çalışanı, özellikle yalan veya aldatıcı bütün haber ve yorumlardan uzak kalacağını vadeder. Yasa ile bağdaşmayan uygulama ya da araçları kullanmamaya özen göstermelidir.
- Halkla ilişkiler çalışanı, iki rakip firmanın çalışmalarını aynı anda yürütemez.
- Halkla ilişkiler uzmanı, mesleğini yaparken çok kibar olmalıdır.
- Halkla ilişkiler uzmanı, hizmetlerinin karşılığı olarak ücret ya da para kabul edebilir.
- Halkla ilişkiler çalışanı, yaptığı bütün çalışmalardan müşterisini haberdar etmelidir.
- Halkla ilişkiler uzmanının her türlü şantaj ve baskı yapması, rüşvet alıp vermesi yasaktır.
- Halkla ilişkiler uzmanı, meslektaşlarına karşı her türlü haksız rekabetten uzak durmalıdır.

3.2.4. Roma Bildirisi

Roma Bildirisi, 25 Ekim 1991'de Roma'da imzalanmıştır. Roma Bildirisi'nde hem halkla ilişkiler şirketlerinin hem de halkla ilişkiler çalışanlarının uyması istenen kurallara yer verilmiştir. Bu kurallar, şu şekilde sıralanabilir:

- Dernek üyesi şirket, standartları en üst seviyede yerine getirmekle yükümlüdür.
- Çıkarılan uygulama yönergeleri ve alınan kararlar yakından takip edilmeli ve uygulanmalıdır.
- Dernek, uygulamada mesleki ahlak ilkelerine uygun davranmayan çalışana disiplin cezası verebilir.
- Çalışmalarda kamu çıkarı gözetilecektir.
- Bilerek ya da bilmeyerek yanlış bilginin yayılması engellenmelidir.
- Elde edilen mesleki sırlar korunacak, üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.
- Çalışmalarda kişiler veya kurumları ikna etmek için rüşvet verilmeyecektir.
- Çalışmalarda aşırı iddia ya da haksız karşılaştırma yapmaktan kaçınılacaktır.

Aşağıdaki metni okuduktan sonra soruları cevaplayınız.

3.2. ETKİNLİK

Bir şirkete ait petrol tankerinin 24 Mart 1989'da Alaska kıyılarında karaya oturması sonucunda, en büyük çevre felaketlerinden biri yaşanmıştır. Resmî verilere göre bu kazada 1,8 milyon galon petrol denize akmıştır. Denizde yürütülen temizleme çalışmaları ise bölgenin konumu ve bu çapta büyük bir kazanın daha önce yaşanmamış olması nedeniyle etkili olamamıştır. Petrol şirketi, dökülen petrolü temizlemiş ve açılan davalar sonucunda 7 milyar dolar ödemiştir.

Kazanın gerçekleşmesinden sonra kuruluşun başkanı kazayla ilgili açıklamayı ve alınan önlemleri hemen açıklamamıştır. Halk, petrole bulanmış ölü kuşların görüntülerinin televizyonlarda yayımlanmasıyla yapılan çalışmaların yeterli olmadığını düşünmüştür.

Şirket başkanı, daha sonra yaptığı bir açıklamada olaydan üzüntü duyduğunu açıklamak yerine "Aralık ayında bir gün içinde Mississippi Deltası'nda kaç tane ördeğin avlanarak öldürüldüğüne bir bakın." şeklinde açıklamada bulunmuştur.

1. **Metinde anlatılan tanker kazasında şirket yetkilisinin kaza sonrasındaki tutumu sizce nasıl olmalıydı?**

.....

.....

2. **Halkla ilişkiler faaliyetlerinde elde edilen bilgilerin ne kadarı kamuoyu ile paylaşılmalıdır?**

.....

.....

3. **Etik değerlerin yok sayılabileceğini savunan görüş ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Sınıfta iki grup oluşturarak konuyu tartışınız.**

.....

.....

3.3. HALKLA İLİŞKİLERİN MESLEK İLKELERİ VE DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Halkla ilişkiler mesleğinin amaçları neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Bir halkla ilişkiler ajansının ne gibi faaliyetler yürüttüğünü düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**

Türkiye'de pek çok halkla ilişkiler şirketi ve halkla ilişkiler derneği bulunmaktadır.

3.3.1. Halkla İlişkiler Derneklerinin Yapısı ve Çalışmaları

Halkla ilişkiler dernekleri; iletişim profesyonelleri ile genç iletişimcileri bir çatı altında toplayarak meslek içi dayanışma sağlamak ve mesleğin tanınması, yerleşmesi, gelişmesi için çalışmalar yapmak amacıyla kurulan örgütlerdir.

a) Halkla İlişkiler Derneklerinin Amaçları: Bu dernekler; halkla ilişkiler mesleğinde etik kodları ve profesyonel standartları geliştirmek, benimsetmek ve gözetmekle görevlidir. Üyelerine, iletişim alanındaki diğer meslek örgütleri ve paydaşları ile ulusal ve uluslararası meslek etiği ilkelerine, dayanışmaya, bilgi alışverişine ve etkileşime dayalı ve sürekli gelişime odaklı bir iletişim ortamı yaratmaktadır. Dernekler ve üyeleri, halkla ilişkiler mesleğinin itibarını yükseltmeli ve bir yönetim bilimi olarak benimsenmesini sağlamalıdır.

b) Halkla İlişkiler Derneklerinin Organizasyon Yapısı: Halkla ilişkiler dernekleri çeşitli birimlere ayrılmıştır.

Başkanın Görev ve Yetkileri: Dernek başkanı, derneği temsil eder. Yönetim kurulu adına hareket etmeye yetkisi vardır. Başkan, yönetim kuruluna başkanlık eder. Derneğin ve yönetim kurulunun düzenleyicisidir. Genel kurul tarafından onaylanan bütçenin, faaliyetlerin ve şube çalışmalarının dernek yararına olmasını temin etmekle görevlidir. Tüzüğün kendisine verdiği diğer görevleri de yerine getirir.

Yönetim Kurulu: Derneği temsil eder veya bu hususta kendi üyelerinden bir veya birkaçına yetki verir. Gelir ve giderlere ilişkin hesapları yapar ve gelecek döneme ait bütçeyi hazırlayarak genel kurula sunar. Derneğin çalışmaları ile ilgili yönetmelikleri de hazırlayarak genel kurul onayına sunar. Genel kurulda alınan kararları uygular. Derneğe üye alınması veya üyelerin dernekten çıkarılması hususlarında karar verir. Derneğin amacını gerçekleştirmek için her çeşit kararı alır ve uygular.

Denetleme Kurulu: Derneğin tüzüğünde belirtilen amacın gerçekleştirilmesi için sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediğini denetler. Defter, hesap ve kayıtların mevzuata ve dernek tüzüğüne uygun tutulup tutulmadığını dernek tüzüğünde tespit edilen esas ve usullere göre ve bir yılı geçmeyen aralıklarla denetler ve denetim sonuçlarını bir rapor hâlinde yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunar. Gerektiğinde genel kurulu toplantıya çağırır. Denetim kurulu üyelerinin istemi üzerine her türlü bilgi, belge ve kayıtların dernek yetkilileri tarafından denetim kurulu üyelerine gösterilmesi veya verilmesi; yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Balotaj Kurulu: Dernek üyelerinde aranacak nitelikleri belirleyip başvurularda adayların bu niteliklere sahip olup olmadığını araştıran ve üyelik sürecine karar veren kuruldur.

Disiplin Kurulu: Dernek tüzüğüne, meslek ilkelerine ve derneğin genel menfaatlerine aykırı hareket eden ve küçültücü beyanda (yazılı veya sözlü) bulunan üyelere uygulanacak yaptırımlar, dernek disiplin yönetmeliğinde belirtilir. Disiplin kurulu, aynı biçimde etik kuruluna yapılan başvurular sonucunda etik kurulunun oluşturduğu öneri ve tavsiyeleri de değerlendirir. Bunlarla ilgili uygun gördüğü yaptırımları yönetim kuruluna önerir. Hakkında başvuru yapılan üyelere uygulanacak yaptırımlarda kesin karar, yönetim kuruluna aittir.

BİLGİ KUTUSU

Halkla ilişler uzmanı, halkla ilişkiler meslek kuruluşlarının internet sayfalarını sık sık takip ederse mesleki bilgilerinin güncel olmasını sağlar.

3.2. UYGULAMA

Amaç	: Halkla ilişkiler derneklerini yakından tanımak.
Süre	: 2 ders saati
Değerlendirme:	Değerlendirme formu
Görev	: Halkla ilişkiler derneklerinin çalışmalarını aktaracağınız bir sunumu arkadaşlarınızla birlikte hazırlayınız.
Yönerge	: Sunum hazırlarken dikkat etmeniz gereken hususlar şunlardır:

- Sınıfta ikişerli guruplar oluşturunuz.
- Halkla ilişkiler dernekleri hakkında kapsamlı araştırma yapınız.
- Halkla ilişkiler derneklerinin üyelerini, görevlerini ve faaliyetlerini araştırınız.
- Araştırmalarınızda elde ettiğiniz bilgileri düzenleyiniz.
- Düzenlediğiniz bilgilerle -sunumda size yardımcı olması için- bir slayt hazırlayınız.
- Hiçbir yardım almadan anlatabilecek seviyede konuya hâkim olunuz.
- Bir haftalık hazırlanma süreci sonunda hazırladığınız çalışmanızı arkadaşlarınıza sununuz.
- Sunumunuz sırasında jest ve mimiklerinizi kullanmaya özen gösteriniz.

DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin
Adı ve Soyadı : .....
Sınıfı : .....
Numarası : .....

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	5. Çok iyi	4. İyi	3. Orta	2. Geliştirilebilir	1. Desteklenmeli
I. HAZIRLAMA SÜRECİ					
Konuyu belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
Uygun çalışma planı hazırlama	☐	☐	☐	☐	☐
Grup içinde görev dağılımı yapma	☐	☐	☐	☐	☐
İhtiyaçları belirleme	☐	☐	☐	☐	☐
Farklı kaynaklardan bilgi toplama	☐	☐	☐	☐	☐
Çalışmayı plana göre gerçekleştirme	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
II. SUNUM YAPMA					
Türkçeyi doğru ve etkili kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Sorulara cevap verebilme	☐	☐	☐	☐	☐
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma	☐	☐	☐	☐	☐
Sesini ve beden dilini kullanma	☐	☐	☐	☐	☐
Verilen sürede sunuyu yapma	☐	☐	☐	☐	☐
Sunum sırasında öz güvene sahip olma	☐	☐	☐	☐	☐
TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐
GENEL TOPLAM	☐	☐	☐	☐	☐

3.3.2. Halkla İlişkiler Ajanslarının Yapısı

Halkla ilişkiler ajansı, halkla ilişkiler ve reklam alanlarında hizmetler sunar. Şirketlerin tanıtımı esnasında daha bilinçli, daha planlı ve istikrarlı bir biçimde hareket etmesine destek olur. Ortaya çıkardığı projeler ile şirket veriminin artırılmasını hedefler ve bu konuda her türlü danışmanlık hizmeti sunar.

Halkla ilişkiler ajansları, çalışma prensiplerine göre kendi içinde birimlere ayrılmıştır. Bu birimler ve bu birimlerin alt birimleri şu şekilde açıklanabilir:

a) Müşteri Birimi: Müşteri birimi müdürü, ajans ve müşteri arasındaki ilişkilerden sorumludur; iş ve reklam dünyası arasındaki kilit kişidir. Ayrıca bir ajans tarafından yürütülen temel reklam stratejisinin oluşumuna yardım etmekle, reklamın hedeflere uygunluğunu gözlemekle ve müşteriye önerilecek tüm medya planlarını, zamanlamaları, bütçeyi, storyboardları [storibord (senaryoyu çekmeden önce sahne planlarını belirlemek için yapılan çizimler)] müşterinin onayına sunmakla yükümlüdür.

b) Yaratım ve Üretim Birimi: Yaratım ve üretim biriminin kendi içindeki görev dağılımı şu şekildedir:

• **Yaratım Müdürü:** Birçok ajansın yaratım müdürü adı verilen bir tane üst kademe yöneticisi vardır. Yaratım müdürünün görevi, ajansın yaratıcı gücünü ve bilincini her zaman ayakta tutmak ve ortaya konan fikirlere onay vermektir.

• **Yaratım Departmanı Müdürü:** Bütçeleme, maaş düzenleme, ofis işleri, alt kademe çalışanlarının işe alımı, profesyonel çalışanların işe alımı ve iç muhasebe ile ilgilenir.

• **Çalışanlar:** Yaratım departmanı bünyesinde iki tip çalışan bulunur. Birinci tip çalışanlar; reklamı oluşturan, yazan ve üretenlerdir. İkinci tip çalışanlar ise akıl hocası tabir edilen kişilerdir. Bu kişiler, bir fikir üretmek için grupla birlikte çalışır, sonrasında da grubu motive eder ve yönlendirir.

• **Yaratım Grubu:** Bir yaratım grubu; metinleri yazan grup, televizyon reklamları veya yazıcı çıktısı için fikirleri çizen grup ve bu fikirleri radyo veya televizyon reklamları hâline dönüştüren gruptan oluşur.

• **Radyo Reklamı Üretimi:** Radyo reklamlarında tonu doğru yaratmak reklamın başarısının anahtar faktörü olduğu için yaratım birimi, bünyesinde bir radyo reklamı üreticisi bulundurur.

c) Medya Birimi: Medya biriminde çalışanların görevleri şöyle açıklanabilir:

• **Medya Planlamacısı:** Planlama çalışanları; medya ortamının ne zaman, ne kadar zaman aralığı içinde ve ne kadar maliyetle kullanılacağını belirler.

• **Medya Satın Alıcı:** Medya satın alıcı, hangi medyanın hangi maliyetle kullanılabileceğini saptar. Satın alma birimi (departman), medyayı müşteri tarafından onaylanan plana uygun olarak kullanır.

• **Medya Araştırması:** Birçok medya departmanı, medya bilgilerini değerlendirmeye tabi tuttuğu bir araştırma bölümüne sahiptir. Bu bölüm, medya araştırma müdürünün hazırladığı izleyici veya dinleyici kompozisyonu, programların izlenme oranlarının saptanması, gelecekteki maliyetlerin araştırılması gibi işler üzerinde yoğunlaşmıştır.

ç) Araştırma Birimi: Bu birim, reklam mesajının geliştirilmesine yardımcı olur. Birçok büyük ölçekli ajans, reklamın hedef kitleye daha uygun ve daha iyi odaklanmış olmasını sağlamak için reklam hazırlanmadan önce araştırma yaparak ajansın güvenilir ve kesin bilgilere ulaşmasını sağlar.

3.3.3. Halkla İlişkiler Meslek İlkeleri Yönetmeliği

Halkla İlişkiler Meslek İlkeleri Yönetmeliği, halkla ilişkiler mesleğinin genel ilkelerinin korunmasını ve haksız rekabetin önlenmesini amaçlar. Yönetmeliğin amacı, halkın ve iş dünyasının halkla ilişkiler kavramına güven ve saygı duymasını sağlamaktır. Meslek mensuplarının ticari ahlaka uygun davranışlar sergilemesi de amaçlar arasındadır. Halkla İlişkiler Meslek İlkeleri Yönetmeliği ile düzenlenen esaslar şunlardır:

- Kuruluş ve hedef kitle arasındaki ilişkilerde doğruluk ve dürüstlük esastır.
- Başkalarını kötüleyici uygulamalardan uzak durulmalıdır.
- Çocuklara yönelik halkla ilişkiler çalışmalarında, çocukların ruhsal ve fiziksel zayıflıklarını etkileyecek mesajlardan kaçınılmalıdır.
- Benzer alanda iki ayrı kuruluşa danışmanlık yapılamaz.

3.3.4. Meslek Mensuplarının Uymaları Gereken Ticari Ahlak Kuralları

Meslek etiği, mesleği yapan kişinin yapması ya da yapmaması gerekenler ile ilgilidir. İşler sadece teknik özellikleriyle değil, işi yapan ya da işin sunulduğu kitlenin ahlaki kuralları ve değerleri ile de doğrudan ilgilidir. Meslek mensuplarının uymaları gereken ticari ahlak kuralları, sorumlu olunan kişilere karşı sınıflandırılmıştır. Halkla ilişkiler çalışanlarının müşteriye karşı sorumlulukları şunlardır:

- Bütün müşterilerine görev anlayışı açısından adil davranmalıdır.
- İlgili tarafın onayı olmaksızın taraf tutmamalı ve rekabet etmemelidir.

- Eski ya da yeni müşterisine ait gizli bilgileri ilgili tarafın onayı olmadan açıklamamalı ve bunları kendine daima saklamalıdır.
- Diğer bir üyenin müşterisini ve işverenini tenkit edici davranışlarda bulunmamalıdır.
- Bir müşterinin işini yaparken hiç kimseden değerli hediye, komisyon, maaş almamalıdır.

Halkla ilişkiler çalışanlarının halka ve basına karşı sorumlulukları şunlardır:

- Daima kamuoyunun çıkarları doğrultusunda hareket etmelidir.
- Asla medyayı birbirine düşürecek hareketlerde bulunmamalıdır.
- Yanlış ve çarpıtılmış bilgiyi basına vermemelidir.
- Çalıştığı organizasyon adına daima tutarlı ve iyi bir temsilci olmalıdır.
- Bir derneği hiçbir zaman kendi çıkarları için kullanmamalıdır.

Halkla ilişkiler çalışanlarının meslektaşlarına karşı sorumlulukları şunlardır:

- Hiçbir zaman diğer bir üyenin kişiliğini zedeleyecek davranışlarda bulunmamalıdır.
- Kötü amaçlı bir meslektaşı hakkında bilgi sahibi olması hâlinde bu bilgiyi mutlaka halkla ilişkiler derneklerine bildirmelidir.
- Başka bir halkla ilişkiler uzmanının işine talip olmamalıdır.

3.3. ETKİNLİK

Dürüstlük ve iş ahlakı konusunda çevrenizde gördüğünüz doğru ve yanlış davranışları, aşağıdaki davranışlar bölümlerine yazınız.

DOĞRU DAVRANIŞLAR	YANLIŞ DAVRANIŞLAR
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3.4. HALKLA İLİŞKİLERDE MESLEKİ SORUMLULUKLAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Hayatımızdaki sorumluluklarımız sizce nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Çevrenizdeki çalışan yetişkinlerin iş hayatlarıyla sosyal hayatlarındaki davranışları arasında farklılıklar olduğunu düşünüyor musunuz? Sınıf arkadaşlarınızla bu konu hakkında fikir alışverişinde bulununuz.**

Halkla ilişkiler uzmanının uyum, bilgi ve genel kültür dağarcığının her kesime hitap edebilir düzeyde olması gerekmektedir. Bir halkla ilişkiler uzmanı, çalışmalarında hem kendine hem sorumluluğu olan gruplara karşı etik davranmalıdır. Mesleğine ilişkin tüm bilgilere hâkim; işini, dünyayı takip eden ve her şeyden önce yaptığı mesleğe gönlünü vermiş biri olarak yetişmelidir. Halkla ilişkiler uzmanı; takım çalışmasına yatkın, dürüst, yaratıcı, sabırlı, bakımlı, girişken, açık sözlü ve çoğunlukla lider olmalıdır. Halkla ilişkiler uzmanının kendini doğru ifade etmesi ve mesleğinde başarılı olması gerekmektedir. Yazılı ya da sözlü iletişimde kelimeler, semboller halkla ilişkilerin başlıca araçlarıdır. Dikkatle seçilerek akıllıca kullanılan sözcükler, iletişimin sağlanmasında büyük fayda sağlamaktadır.

Halkla ilişkiler mesleği mensupları, iyi birer birey olarak toplumun diğer üyeleriyle uyumlu yaşamalıdır. Sosyal ilişkilerde adil davranabilmeli, ahlak kurallarına uygun davranışlar gösterebilmeli ve dürüst olabilmelidir. Halkla ilişkiler çalışanları, eleştirilere açık olmalı; başkalarının olumlu davranışlarını ve başarılarını takdir edilebilmelidir.

Bir gruba üye olan bireyler, üstlendikleri rollerin gereklerini yerine getirebilmelidirler. Halkla ilişkiler mesleği mensuplarının da ailede, okulda, arkadaş grubunda sorumlulukları vardır. Halka ilişkiler çalışanı, toplumdaki sorumluluklarını yerine getirmeli; aksi hâlde halkla ilişkiler camiasının zarar göreceğini unutmamalıdır.

BİLGİ KUTUSU

Sorumluluklarını yerine getiren bireyler; kendi kendini yöneten, yüksek benlik algısına sahip, doyumlu bir birey olarak kendilerini her zaman geliştirirler.

3.4. ETKİNLİK

Dört farklı halkla ilişkiler kurumu veya şirketinin internet sayfasını inceleyiniz. Bulduğunuz kurum veya şirketlerin adlarını, internet sayfalarının içeriklerini ve faaliyetlerini aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız.

Şirket Adı : .....
Sayfa İçeriği: .....
Faaliyetleri : .....

Şirket Adı : .....
Sayfa İçeriği: .....
Faaliyetleri : .....

Şirket Adı : .....
Sayfa İçeriği: .....
Faaliyetleri : .....

Şirket Adı : .....
Sayfa İçeriği: .....
Faaliyetleri : .....

Bir halkla ilişkiler uzmanının sorumlu olduğu birçok alan vardır. Halkla ilişkiler uzmanı; işverene, medyaya, topluma ve meslektaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirdiğinde mesleğini de başarıyla icra etmiş olur.

Halkla ilişkiler danışmanı veya görevlisi, müşterilerin ya da işverenlerin mesleki sırlarını genel ahlaka ve yasalara aykırı olmamak koşuluyla korumak zorundadır (Görsel 3.5).

Görsel 3.5: Müşteri bilgilerinin gizli tutulması

Halkla ilişkiler danışmanı veya görevlisi, medya ile ilişkilerde basın özgürlüğünü zedeleyecek girişimlerden kaçınmalıdır.

Halkla ilişkiler danışmanı ya da görevlisi, hizmet verdiği müşteri ya da işveren adına sürdürdüğü çalışmalarda toplum çıkarlarına ters düşmemeye özen göstermeli; yanlış ya da yanıltıcı bilgi iletmemeli ve iletilmesine göz yummamalıdır.

Halkla ilişkiler danışmanı ya da görevlisi; bireysel olarak temsil ettiği halkla ilişkiler mesleğinin onurunu zedeleyecek davranışlardan, bir meslektaşının işini almaya yönelik gizli faaliyetlerden ve meslektaşlarını aşağılayacak girişimlerden kaçınmalıdır.

Bir halkla ilişkiler uzmanının kurumunun, rakibinin ya da müşterisinin kurumsal kimliğinin bir bütün olarak korunmasına yönelik sorumlulukları vardır. Halkla ilişkiler uzmanı, bu sorumlulukları yerine getirmeyip ihlal ettiği durumlarda ise yaptırımlarla karşılaşır.

3.4.1. Halkla İlişkiler Uzmanının Kurumsal Sorumlulukları

Kurumsal sorumluluk, ulusal ve uluslararası iş dünyasında önemi hızla artan iletişim çalışmalarıdır. Kurumsal sorumluluğun hedefi; kurumların toplumsal sorumluluk bilinci çerçevesinde müşterileri, çalışanları, paydaşları ile kamuoyu üzerinde pozitif etki yaratmaktır. Kurumsal sorumluluk, kuruluşlara hem ulusal hem uluslararası alanda sürdürülebilirlik ve rekabet yönünden önemli bir katkı sağlar. Halkla ilişkiler uzmanı, kurum seçerken ve kurumda faaliyetlerini yürütürken şunlara dikkat etmelidir:

- Çalışacağı kurumun yapısını araştırır ve kurumun faaliyet alanının kendi ilke ve inançları ile bağdaştığından emin olur. Dürüstlüğüne inanmadığı kurumlarla çalışmaz.

- Yapacağı çalışmaların yararına inanarak, kuruluş amaç ve çıkarlarını tamamen benimseyerek çalışmalarına başlar.
- Çalıştığı kurumun kamu yararı ile çatışacak girişimlerde bulunduğunu ya da kurumun bu girişimde bulunacağını anladığı anda kurum görevlilerini uyarır.
- Aynı alanda çalışan iki kuruluş ile kuruluşların izni olmadan çalışmaz. Kuruluşlar çalışmasını kabul ettiği takdirde ise tarafsızlığını korur.
- Kriz anlarında suçlu kişi kendisi veya çalıştığı kuruluş ise sorumluluğu üzerine alır ve durumun düzeltilmesi için çalışmalara başlar.
- Çalışmalarını hiçbir zaman kuruluşlara rüşvet vererek yürütmez.
- Yanlış veya eksik bilgi vermez, gizli bilgileri yetkililerin izni olmadan açıklamaz.

3.4.2. Halkla İlişkiler Uzmanına Uygulanan Yaptırımlar

Halkla ilişkiler derneklerinin etik kurulları, bir kurum ya da çalışan hakkında şikâyet başvurusunun değerlendirilmesi için düzenli olarak yılda en az bir kez değerlendirme toplantısı yapar. Yıllık etik değerlendirme raporları, tüm üyelerle ve basın bülteni aracılığıyla tüm kamuoyu ile paylaşılır.

Derneğin kendisine yapılan başvuruyu haklı bulması durumunda, şikâyet edilen "iletişim" tarafı halkla ilişkiler derneklerinden birinin üyesi ise sırasıyla "yazılı uyarı", "izleme" veya "yaptırım" uygulanması için şikâyet, disiplin kuruluna iletilir ve yaptırımlar işleme alınır.

Şikâyet edilen iletişim tarafı halkla ilişkiler derneklerinden birinin üyesi değilse iletişim sektörü meslek ilkeleri çerçevesinde konu değerlendirilerek kendileri ile bilgi paylaşımı gerçekleştirilir ve şikâyet edilen iletişim tarafına meslek etiği ilkeleri hatırlatılır.

Şikâyet edilen kişi ya da kurum, iletişim sektörü dışındaki iş dünyasından ise konu ile ilgili meslek etiği ilkeleri çerçevesinde olması gereken iletişim yönetimi kişi ya da kuruma iletilir.

Şikâyet edilen kişi ya da kurum, iletişim sektörü dışındaki medya dünyasından ise durum, sektör örgütünün de onayı alınarak medya kuruluşuna iletilir veya ilgili kişi ya da kuruma konu ile ilgili görüş belirtilir.

3.5. ETKİNLİK

İş yerinde karşılaşılan en büyük sorunların başında yalan söylemek gelmektedir. Ahlaki sorunlar yaratan bu problem, kimseyi kırmadan ortadan kaldırılmalıdır. Aşağıdaki örnek olaya göre iş yerinde söylenen bir yalanı canlandırıp durumun sonuçlarını değerlendiriniz.

Aynı iş yerinde çalışan üç arkadaş, pazar gecesi oynanan Galatasaray-Fenerbahçe maçını evlerinde izler. O gece geç yattıkları için sabah alarm sesini duymaz ve işe geç kalırlar. Pazartesi sabahı uyuyakalan üç arkadaş, iş yerine vardıklarında patronun "Nerede kaldınız?" sorusu karşısında trafik yoğunluğu yüzünden geç kaldıklarını söylerler.

Üç arkadaşın o sabah geç kalıp toplantıya katılmamaları, şirketin işleyişini de olumsuz etkilemiştir.

Yukarıdaki olay örgüsünü sınıfta üçerli gruplar oluşturarak canlandırınız. Etkinliğin (canlandırmanın) sonunda aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Bu olumsuz durum sonucunda yalan söyleyen kişilerin duyguları nelerdir?

2. Yalan söyledikleri patron, o an ne düşünmüştür?

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümle doğru ise "D" yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Uluslararası anlaşmalarla belirlenen etik standartlar, çift yönlü iletişimi destekler.
2. ( ) Mesleki faaliyetlerde müşterinin istekleri her koşulda yerine getirilmelidir.
3. ( ) Yürütülen faaliyetler, toplumun kültürel değerlerini ve inançlarını zedelememelidir.
4. ( ) Bazı kurumlar, halkla ilişkiler faaliyetlerini yürütenlerden beklenen davranış kurallarını düzenlemiştir.
5. ( ) Lizbon Yasası 1975 yılında düzenlenen toplantıyla belirlenmiştir.
6. ( ) Halkla ilişkiler etik yasalarında haksız rekabet desteklenmiştir.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

7. Halkla ilişkilerde iletişim ..... yönlü olmalıdır.
8. Potter'ın etik modeline göre "değerlerin teşhis edilmesi" doğrudan ..... ile ilgili değildir.
9. Halkla ilişkiler çalışanı, iki rakip firmanın çalışmalarını aynı anda .....
10. Halkla ilişkiler çalışanı, kaynağı belirsiz bilgiyi .....

C) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Aşağıdakilerden hangisi evrensel etik değerleri arasında <u>yer almaz</u>?

A) Sözünü tutma
B) Adil olma
C) Sadık olma
D) İnsanları önemsememe
E) Sorumlu olma

12. Aşağıdakilerden hangisi halkla ilişkiler disiplin kurulunun görevlerindendir?

A) Meslekleri tanıtmak
B) Üyelere uygulanacak yaptırımları belirlemek
C) Ürün maliyetlerini belirlemek
D) Üyelerin belge ve kayıtlarını tutmak
E) Defter ve hesapları tutmak

13. Aşağıdakilerden hangisi ajansların organizasyonunda yer alan birimlerdendir?

A) Üretim birimi B) Pazarlama Birimi C) Gezi Birimi
D) Medya Birimi E) Satın alma Birimi

14. Aşağıdakilerden hangisi bir halkla ilişkiler uzmanının sorumlu olduğu alanlardan <u>değildir</u>?

A) Medya B) Meslektaşlar C) Müşteri ve işverenler
D) Rakipler E) Toplum

15. Aşağıdakilerden hangisi halkla ilişkilerde uygulanan etik standartlardan <u>değildir</u>?

A) Toplumun kültürel değerlerine ve inançlarına saygılı olmak
B) Müşterinin çıkarlarını toplumun genel çıkarlarından üstün tutmak
C) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na uymak
D) Meslektaşların itibarını zedelememek
E) Taraflar arası iletişimin iki yönlü olmasını sağlamak

KAYNAKÇA

Fendoğlu, H. T. (2019). Hukuka Giriş. Ankara: Yetkin Yayınları.

Gözler, K. (2016). Türk Anayasa Hukuku Dersleri. Bursa: Ekin Basım Yayın.

Karaman, K. Y. (2014). Eğitimciler İçin İnsan Hakları ve Vatandaşlık. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Kulaksızoğlu, A. (2014). Kişisel Gelişim Uygulamaları. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Özekes, M. (2016). Temel Hukuk Bilgisi. Ankara: Yetkin Yayınları.

Özgül, M. E. vd. (2019). Hukukun Temel Kavramları. Denizli: Kafka Kitap Kafe Yayınları.

Pulaşlı, H. (2017). Temel Hukuk. Adana: Karahan Kitabevi.

Sümer, H. (2019). Hukuka Giriş Kavramlar & Kurumlar. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.

Teziç, E. (2016). Anayasa Hukuku. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Tunçer, P. (2019). Temel Hukuk Bilgisi. Ankara: Adalet Yayınevi.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

Akgül, D. (2017). Ahilik Kültüründeki Etik İlkelerin Günümüz İşletmelere Yansımaları: Kırşehir İli Örneği. Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1 (1) , 8-26. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/aeuiibfd/issue/33356/371200 (E.T: 24.10.2020 - E.S. 12.30)

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Erişim Adresleri:

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf. (E.T: 25.10.2020 - E.S. 13.30)

https://www.anayasa.gov.tr/media/6184/yavuz-atar.pdf (E.T: 10.04.2021 - E.S. 14.25)

Çevre Kanunu. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.pdf. (E.T: 12.11.2020 - E.S. 11.12)

Çiftçi, H., Öğr. Gör. Hasan Çiftçi, Harran Üniversitesi, Birecik Meslek Yüksek Okulu, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Halkla İlişkiler Mesleğinde Etik Olmak ya da Olmamak Kitabı (E.T: 29.11.2020 - E.S. 19.30)

Hasanciftci@Harran.Edu.Tr.pdf. (2020, Ekim 18) (E.T: 18.10.2020 - E.S. 23.02)

Engelliler Hakkında Kanun. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf. (E.T: 03.12.2020 - E.S. 12.23)

Güllüoğlu, Ö. (2006). Halkla İlişkiler Mesleğinde Etik Anlayışı, 2. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu.pdf. (E.T: 11.10.2020 - E.S. 19.30)

Halkla İlişkilerde Mesleki Sorumluluklar ve Günlük Hayattaki Sorumluluklar. Erişim Adresi:

http://www.prakdeniz.com/reklam-ajanslari/ (E.T: 04.11.2020 - E.S. 22.09)

Halkla İlişkilerde Uluslar Arası Meslek Kuruluşları ve Yasaları. Erişim Adresi: https://www.ipra.org/ (E.T: 18.11.2020 - E.S. 12.30)

Halkla İlişkiler Etiği ve Standartları, Halkla İlişkilerin Meslek İlkeleri ve Disiplin Yönetmeliği. Erişim Adresi: http://www.tuhid.org/ (E.T: 15.10.2020 - E.S. 12.34)

Halkla İlişkiler ve Etik. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ders Notları. Erişim Adresi: https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_guz/halkla_iliskiler_sm/14/index.html#konu-5.pdf. (E.T: 24.10.2020 - E.S. 12.30)

Hayvanları Koruma Kanunu. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5199-20100611.pdf. (E.T: 07.11.2020 - E.S. 14.34)

IPRA Meslek Ahlakı Yasası. Erişim Adresi: http://www.pazarlamamakaleleri.com/2012/08/ (E.T: 21.10.2020 - E.S. 14.56)

MEB 2020 Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü Mesleki Hukuk Dersi Çerçeve Öğretim Programı

Mevzuat Bilgi Sistemi. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr (E.T: 10.11.2020 - E.S. 18.38)

Milletlerarası Antlaşma. Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/05/20110528M1-30.htm (E.T: 28.10.2020 - E.S. 19.34)

Milletlerarası Antlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.9.pdf. (E.T: 28.10.2020 - E.S. 17.21)

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Akademik Veri Yönetim Sistemi. Erişim Adresi: https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/mursel.kan/122253/1_Halkla%20%C4%B0li%C5%9Fkiler_23102019_dersnotlar%C4%B1.pdf. (E.T: 06.11.2020 - E.S. 16.34)

Özden ve Saran. Prof. Dr. Zafer Özden, Yrd. Doç.Dr. Mine Saran, Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bil. Enst. Dergisi, Cilt 8, Sayı 3, 2006.pdf. (E.T: 21.11.2020 - E.S. 14.38)

Resmî Gazete'de Yayımlanacak Olan Yönetmelikler Hakkında Kanun. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3011.pdf. (2020, Kasım 8)

Türk Borçlar Kanunu. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf. (E.T: 09.11.2020 - E.S. 13.34)

Türk Ceza Kanunu. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf. (E.T: 22.11.2020 - E.S. 11.34)

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/ (E.T: 07.11.2020 - E.S. 15.36)

Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu. Erişim Adresi: https://www.tdk.gov.tr/category/icerik/yazim-kurallari/ (E.T: 09.11.2020 - E.S. 02.10)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf. (E.T: 13.11.2020 - E.S. 16.37)

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Resmî Gazete Sitesi. Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/ (E.T: 07.11.2020 - E.S. 11.22)

Türk Medeni Kanunu. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf. (E.T: 27.10.2020 - E.S. 10.22)

Türk Ticaret Kanunu. Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf. (E.T: 17.10.2020 - E.S. 22.02)

GÖRSEL KAYNAKÇASI

SHUTTERSTOCK SİTESİNDEN TELİF HAKKI ÖDENEREK ALINAN GÖRSELLER

Kapak Görseli
618340118
1139859122
1512368540
1389276683
1383781238
1479701399

1. Öğrenme Birimi
İç Kapak: 105150992
Görsel 1.1: 1679767111
Görsel 1.2: 1476791705
Görsel 1.3: 1507004408
Görsel 1.4: 770038399
Görsel 1.5: 1834774273
Görsel 1.6: 1533106403
Görsel 1.7: 1464222659
Görsel 1.8: 421724449

2. Öğrenme Birimi
Görsel 2.1: 215933683
Görsel 2.2: 1119187574
Görsel 2.3: 1709318497

Görsel 2.4: 1406125556
Görsel 2.5: 1302479455
Görsel 2.6: 1302480793
Görsel 2.7: 1789441925
Görsel 2.8: 251933845
Görsel 2.9: 1051291337
Görsel 2.10: 1706328310
Görsel 2.11: 533733325
Görsel 2.12: 1245876580
Görsel 2.13: 1080393131
Görsel 2.14: 447671734
Görsel 2.15: 614958509
Görsel 2.16: 477408406

3. Öğrenme Birimi
İç Kapak: 1822440197
Görsel 3.1: 213758341
Görsel 3.2: 1831439545
Görsel 3.3: 622368920
Görsel 3.4: 1121490557
Görsel 3.5: 1525931027

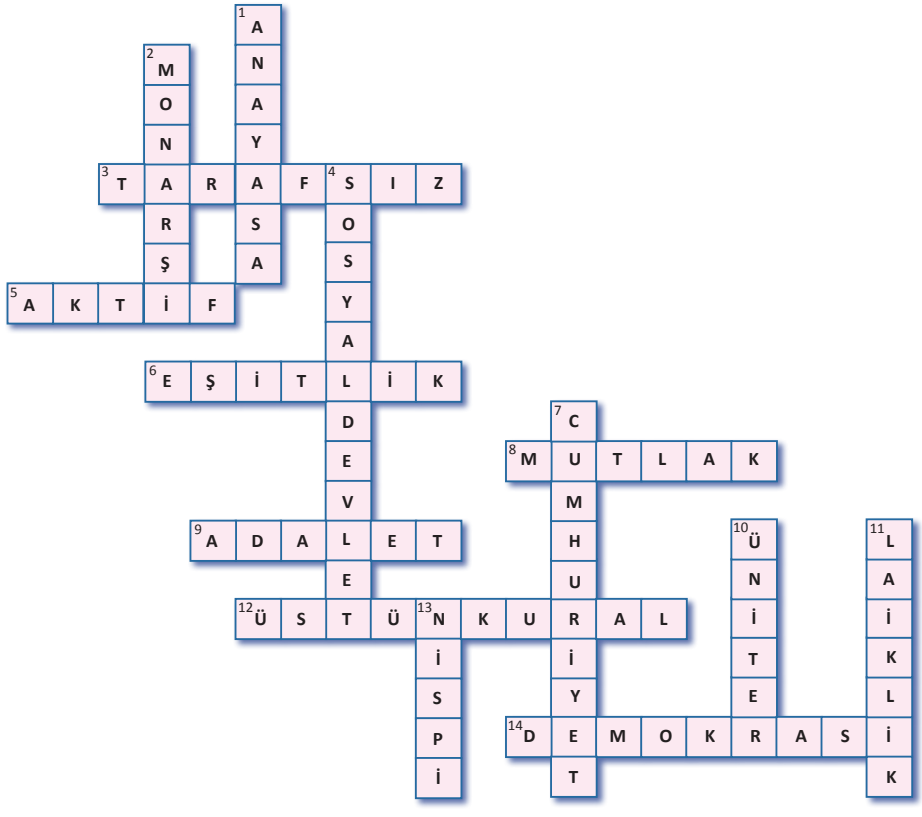
123rf SİTESİNDEN TELİF HAKKI ÖDENEREK ALINAN GÖRSELLER

Öğrenme Birimi 2
İç Kapak: 97958218

BU KİTABIN TASARIMCISI TARAFINDAN ÇİZİLEN GÖRSELLER

Hazırlık Çalışması Görseli **Uygulama Görseli**

2.3. ETKİNLİK CEVAP ANAHTARI

2.6. ETKİNLİK CEVAP ANAHTARI

1. B
2. D
3. E
4. C
5. Ç
6. A

CEVAP ANAHTARI

1. Öğrenme Birimi

1.	D
2.	D
3.	Y
4.	D
5.	Y
6.	Y
7.	D
8.	Manevi
9.	Barış
10.	Anayasa
11.	Kanun
12.	mutlak
13.	edim
14.	Hukuk
15.	c
16.	f
17.	a
18.	d
19.	E
20.	D
21.	C
22.	A
23.	C
24.	B

2. Öğrenme Birimi

1.	Y
2.	Y
3.	D
4.	D
5.	D
6.	D
7.	D
8.	D
9.	Y
10.	Y
11.	üstün kural (supranorm)
12.	Genel oy ilkesi
13.	İdari başvuru
14.	siyasi
15.	A
16.	B
17.	E

3. Öğrenme Birimi

1.	D
2.	Y
3.	D
4.	D
5.	Y
6.	Y
7.	iki
8.	ilkelerin seçimi
9.	yürütemez
10.	kullanamaz
11.	D
12.	B
13.	D
14.	D
15.	B